

„Frumos, magic, hipnotizant." — The Times

Cees Nooteboom

Pierdutul paradis

roman

CEES NOOTEBOOM
Pierdutul paradis

Traducere din neerlandeză şi note de
GHEORGHE NICOLAESCU

HUMANITAS

Pentru Antje Ellermann-Landshoff

„Există un tablou al lui Paul Klee numit *Angelus Novus*. El reprezintă un înger care pare să fie

pe punctul de a se îndepărta de ceva la care priveşte fix. Cască ochii, ţine gura deschisă şi aripile întinse. Aşa arată probabil îngerul istoriei. Chipul său este întors către trecut. Ceea ce noi percepem ca pe un lanţ de întâmplări pentru el este o singură catastrofa, care îngrămădeşte neîncetat dărâmături peste dărâmături şi i le azvârlă la picioare. Îngerul ar vrea să rămână, să-i reînvie pe morţi şi să refacă ce a fost distrus. Dar dinspre Rai se iscă o furtună şi vântul îi bate în aripi atât de puternic, încât nu le mai poate apropia. Furtuna îl împinge cu o forţă irezistibilă către viitorul spre care stă cu spatele, în vreme ce în faţa sa mormanul de dărâmături creşte necontenit, până la cer. Această furtună noi o numim progres."[1]

W
a
l
t
e
r
B
e
n
j
a
m
i
n

Prolog

„The pronoun I is better because more direct."[2]

Din: „The Secretaries' Guide", secţiunea „The Writer",

The New Webster Encyclopedic Dictionary of the English Language, MCMLII

Dash 8-300. Cerul ştie că am zburat cu tot felul de avioane, însă printre ele nu s-a numărat niciodată vreun Dash. E un aparat compact, mic, însă pare mai mare fiindcă sunt puţini pasageri. Locul de lângă mine e gol. E limpede că nu multă lume e interesată să zboare de la Friedrichshafen la Berlin Tempelhof. Într-un grup restrâns, răzleţit în spaţiu, am mers pe jos de la minuscula clădire principală spre micul avion; aici încă se poate aşa ceva. Acum aşteptăm. Soarele străluceşte, vântul bate destul de tare. Pilotul e deja aşezat în faţă, răsuceşte ba un buton, ba altul, îl aud pe copilot vorbind cu turnul de control. Toţi cei care zboară frecvent cunosc aceste momente goale.

Motoarele încă n-au fost pornite. Unii pasageri citesc deja, alţii se uită afară, însă acolo nu prea ai ce să vezi. Am luat revista de la bord, însă n-am niciun chef să citesc. Obişnuita propagandă pentru propria companie aeriană mică, apoi câteva informaţii despre puţinele locuri unde zboară, Berna, Viena, Zürich, iar apoi câteva

articole scrise de colaboratori, ceva despre Australia şi aborigeni, petroglife, bucăţi de coajă de copac pictate în culori vesele, tot ceea ce în ultima vreme e destul de la modă. Apoi încă un text despre São Paulo, un orizont plin de zgârie-nori, palate de oameni bogaţi şi, bineînţeles, veşnicele mahalale, ah, atât de pitoreşti, *slums, favelas*, cum se numesc chestiile alea? Acoperişuri din tablă ondulată, construcţii de lemn dărăpănate, oameni arătând ca şi cum le-ar plăcea că locuiesc acolo. Toate astea le-am mai văzut, nu trebuie să mă uit prea mult la ele, altfel mă cuprinde senzaţia că am o sută de ani. Poate chiar am o sută de ani, nu trebuie decât să înmulţeşti vârsta ta adevărată cu o formulă secretă, un număr magic care conţine toate călătoriile din viaţa ta şi déjà-vu-ul straniu care le însoţeşte. De obicei nu prea mă bântuie asemenea gânduri, fie doar şi pentru faptul că nu merită să-ţi baţi capul cu ele, însă ieri-seară, în Lindau, trei pahare de *Obstler*[3] au fost prea mult şi, la vârsta mea, asta se răzbună. Stewardesa se uită pe uşă afară, se pare că trebuie să mai vină cineva, iar acum, când intră, acel cineva e o femeie, una dintr-acelea de la care speri să se aşeze lângă tine. Carevasăzică, totuşi nu sunt chiar aşa de bătrân. Lângă mine nu se poate, fiindcă are loc la fereastră, pe rândul din faţa mea, în stânga culoarului. De fapt, e mai bine decât lângă mine, căci acum pot să o studiez pe-ndelete.

Are picioare lungi şi e îmbrăcată cu nişte pantaloni dintr-un material kaki, un atribut masculin care îi conferă şi mai multă feminitate. Mâini mari şi puternice, care acum despachetează o carte dintr-o hârtie stacojie, lipită meticulos cu scotch. Mâinile cele mari n-au răbdare si, cum scotch-ul nu cedează numaidecât, ele rup ambalajul pachetului. Sunt un voyeur. Una dintre cele mai mari plăceri ale călătoriilor e să observi necunoscuţi care nu ştiu că te uiţi la ei. Ea

deschide cartea atât de repede, încât nu pot să văd titlul.

Vreau mereu să ştiu ce citesc oamenii, însă de cele mai multe ori oamenii sunt femei, căci bărbaţii nu mai citesc. Iar femeile, am aflat, fie că asta se întâmplă în tren, pe o bancă într-un parc sau pe o plajă, îşi ţin cărţile astfel încât nu poţi citi titlul. Doar fiţi odată atenţi la asta.

Şi, chiar dacă mor de curiozitate, nu îndrăznesc aproape niciodată să le întreb. Pe pagina de titlu e scrisă o dedicaţie lungă. O citeşte destul de repede şi, punând cartea pe scaunul gol de lângă ea, se uită din nou pe fereastră. Motoarele pornesc, micul avion începe să se scuture, îi văd sânii tremurând uşor în tricoul mulat, şi asta mă excită. Ţine piciorul stâng puţin ridicat, lumina îi scaldă părul castaniu cu un fel de luciu auriu în el. A pus cartea invers, nici gând să pot citi titlul. E o carte subţire, asta îmi place. După Calvino, cărţile trebuie să fie scurte, el însuşi a respectat de cele mai multe ori regula asta. Gonim pe pista de beton. Mai ales la avioanele mai mici e întotdeauna plin de voluptate momentul decolării, când e nevoie imediat de un mic curent de aer cald, şi acesta pare că e împins puţin de jos, asemenea unei mângâieri, aceeaşi senzaţie pe care o aveai mai demult, în copilărie, când te dădeai în leagăn.

Pe dealuri nu s-a topit încă zăpadă. Asta face peisajul foarte grafic — copaci goi gravaţi pe o coală albă, uneori nu trebuie nimic în plus pentru a exprima ceva. Nu zăboveşte mult privind afară. A luat din nou cartea în mână şi mai citeşte dedicaţia o data, la fel de nerăbdătoare, încerc să-mi imaginez despre ce-ar putea fi vorba — la urma urmei, asta mi-e meseria —, însă n-ajung prea departe. Un bărbat a greşit şi îşi cere astfel iertare? Dacă foloseşti cărţi pentru asta, trebuie să ai grijă. Oferă cartea nepotrivită sau scriitorul nepotrivit, şi-ai şi ajuns în zona periculoasă.

Ea răsfoieşte volumul, iar din când în când zăboveşte asupra unei pagini. Pentru o carte atât de mică, sunt destul de multe capitole. Asta înseamnă de fiecare dată un nou început, pentru care trebuie să ai un motiv serios. Cine ratează începutul sau sfârşitul unei cărţi n-a înţeles mare lucru şi, de fapt, acest lucru e valabil şi pentru capitole. Şi, oricine ar fi scriitorul, el îşi asumă riscuri considerabile. Acum şi-a pus din nou cartea lângă ea, de data asta cu titlul în sus, însă din pricina luminii pe care a aprins-o deasupra ei, plasticul copertei luceşte şi tot nu pot să citesc cuvintele; ar trebui să mă ridic în picioare ca să văd mai bine.

Cruising altitude[4], întotdeauna mi-au plăcut cuvintele astea. M-aştept să văd schiori, la urma urmei zburăm deasupra unor nori cu pante domoale, iar asta încă nu m-a plictisit niciodată.

La asemenea înălţime, lumea n-are decât pagini goale, poţi să le umpli cum vrei. Însă ea nu se uită afară, ci a luat revista companiei aeriene şi o răsfoieşte de la coadă spre cap. A zburat prin São Paulo, a zăbovit mai mult la un parc verde şi mare şi acum se uită fix la picturile aborigenilor, când şi când îşi apropie pagina de ochi, iar câteva clipe văd cum retrasează cu degetele ei lungi o bizară figură de şarpe pe una dintre reproduceri. Apoi închide revista şi adoarme instantaneu. Unii oameni reuşesc asta, să doarmă un somn liniştit. Şi-a pus o mână pe carte, cealaltă zace la spate, pe ceafa, sub părul pe jumătate roşu. Enigma în faţa căreia ne pun alţi oameni m-a preocupat toată viaţa. Ştiu că există o poveste şi ştiu că n-o voi afla. Această carte rămâne închisă, asemenea celeilalte. După mai bine de o oră, când urmează să aterizăm la Tempelhof, am scris un sfert din introducerea pentru un album foto despre îngerii din cimitire. Jos se află blocurile cenuşii ale Berlinului, precum şi marea crăpătură a istoriei, care continuă să străbată oraşul. Îşi piaptănă părul şi apoi ia hârtia stacojie ca să împacheteze cartea

la loc. O netezeşte trecându-şi-o peste coapse; nu ştiu de ce gestul ăsta mă emoţionează. Apoi împachetează cartea şi, doar o clipă, o ţine astfel în aer, încât pot să citesc titlul.

Este această carte, o carte din care ea dispare acum, împreună cu mine. În timp ce-mi aştept bagajul în hala lunguiaţă, văd cum merge repede spre ieşire, unde o aşteaptă un bărbat. Îl sărută grăbită, cum grăbită s-a uitat şi la carte, din care nu ştie decât dedicaţia scrisă de mână, pe care eu nici n-am citit-o, nici n-am scris-o.

Bagajul vine imediat, iar când ajung la suprafaţă o zăresc urcându-se împreună cu bărbatul într-un taxi şi făcându-se nevăzută. Eu rămân ca întotdeauna în urmă, cu câteva cuvinte şi cu oraşul care se strânge în jurul meu ca o menghină.

I

Şi-acuma, de pe cealaltă colină,
Oştirile de îngeri coborau,
În şiruri strânse şi strălucitoare;
Şi lunecau ca nişte meteori
Peste pământ — ca pâcla înserării
Stârnită dintr-un râu, peste băltiri
Plutind apoi — şi iute împânzind
Ogoru-ntins, pe urmele vreunui
Plugar ce la căminu-i se întoarce.
Sus, sus de tot, în frunte, vâlvâia
Cumplită sabia lui Dumnezeu,
Ca o cometă; aburu-i, dogoarea-i,

Ca pârjolitul Libiei văzduh,
O secetă grozavă împânzea
În cumpănita climă de-altădată;
Şi iată că Arhanghelul, grăbindu-i,
De câte-o mână îi luă pe-ai noştri
Mâhniţi adânc părinţi, de-a dreptul către
Răsăriteană poartă împingându-i
Şi, de acolo pân' la poala stâncii,
La şesul ce sub ea se întindea.
El nevăzut făcându-se apoi.

John Milton, *Paradisul pierdut (Paradise Lost)*, Cartea a douăsprezecea, traducere de Aurel Covaci, Editura Minerva, Bucureşti, 1972, p. 453

1

Într-o seară fierbinte de vară, cineva şi-a părăsit casa din Jardins, pe când aromele de jacaranda, de magnolii umpleau aerul greu şi umed. În Jardins locuiesc oamenii bogaţi al căror personal — grădinari, bucătărese — trebuie să vină de departe, două ore pe puţin, şi asta de două ori pe zi. São Paulo e un oraş mare. Când plouă, autobuzele fac şi mai mult.

Cineva şi-a părăsit casa, a luat a doua maşină a mamei şi a ieşit să se plimbe, cu muzica lui Björk dată foarte tare, tânguiala Nibelungilor, care nu se potriveşte la tropice. Cineva a cântat, însă strident, isteric, apucată de o furie care nu era

îndreptată împotriva cuiva anume şi care avea de-a face cu o tristeţe care nici ea nu putea fi numită.

Cineva a mers cu maşina pe Marginal, de-a lungul râului Tietê, pe lângă casele noilor îmbogăţiţi din Morumbi şi, fără să fie atentă, fără să se gândească, a intrat în zona interzisă, şi nici măcar n-a fost Ebú-Ecú, ci de-a dreptul Paraisópolis, care e mai aproape de iad decât de paradis, ceea ce-l face acum, în această clipă, atractiv. Nu a condus nimeni, ci maşina a fost cea care a mers de una singură, maşina din care răsuna muzica. Motorul s-a oprit, acum n-au mai rămas decât frica şi vaietele lui Björk, care strigă la magherniţele de lemn, la duhoare, la lumina lunii reflectată de acoperişurile metalice ondulate, la sunetele televizoarelor ieftine care strigă şi ele înapoi, amestecându-se cu hohote de râs surescitat, cu vocile care se apropie, care se transforma într-un cerc în jurul ei şi n-o mai lasă să treacă. Apoi totul s-a întâmplat repede, prea repede ca să intre în panică, să ţipe sau să fugă. Câţi au fost nu mai ştie, şi ceea ce-şi va reproşa întotdeauna, mult mai mult decât că se dusese cu maşina acolo, e gândul poetic şi dezgustător prin care, dintr-un instinct de autoconservare, avea să falsifice cele întâmplate: că fusese ca un nor negru. Un nor negru se abătuse asupra ei. Bineînţeles că ţipase totuşi şi bineînţeles că o duruse, însă atunci când i se smulseseră hainele de pe ea răsunaseră râsete, acele râsete nu se puteau uita, ascuţite şi extatice, în ele se auziseră şi sunetele unei lumi care mai-nainte nu existase pentru ea, o furie şi o ură atât de profunde, încât ai putea să dispari definitiv înecat în ele, şi totodată acele ţipete isterice şi ascuţite, vocile gâfâind care se încurajau reciproc; toate astea n-aveau s-o mai părăsească niciodată. Nu se osteniseră s-o ucidă, rămăsese în urmă ca un gunoi. Poate că ăsta a fost lucrul cel mai rău, cum acele voci dispăruseră iar, înapoi în propriile vieţi, în care ea nu fusese mai mult decât un incident.

Mai târziu, poliţia avea s-o întrebe ce căutase în acel loc şi, bineînţeles, ea avea să priceapă că prin asta i se sugerează că ea e, de fapt, de vină, însă ceea ce-şi reproşa cu adevărat era ideea mincinoasă, înjositoare a acelui nor, căci hainele nu-ţi sunt smulse de pe tine de nori, ci de bărbaţi care pătrund definitiv în trupul şi-n viaţa ta şi care lasă în urma lor o enigmă de nerezolvat. Pentru mine de nerezolvat, căci acel cineva eram eu, aceeaşi care, de cealaltă parte a Pământului, stă acum culcată alături de un bărbat la fel de negru precum fuseseră ceilalţi, care n-a luat nimic de la mine, pe care nu-l cunosc şi care în curând va pleca din nou. Nu ştiu dacă-i bine că sunt aici. De ce n-ar fi bine? Fiindcă el nu ştie de ce sunt aici, care e adevăratul motiv. Şi nici nu-l va şti vreodată. Dacă e să ne luăm după asta, îl înşel.

Sunt aici ca să exorcizez un demon. El e aici ca să mi-o tragă. Aşa cred. Cel puţin, asta-i ce-am făcut. O săptămână, a spus el, nu mai mult. Apoi trebuie să se întoarcă la *mob*-ul lui. *Mob*-ul lui, clanul lui, aşa se cheamă aici. Însă n-a spus unde e. Undeva în locuri îndepărtate, în nemărginirea acestei ţări. Nu ştiu ce crede el. Poate că mă înşală şi el. Dar poate minţi cineva care abia dacă scoate o vorbă?

Doarme, iar atunci când doarme e timpul însuşi. Aceştia sunt cei mai vechi oameni din lume. Au trăit în ţara asta mai bine de patruzeci de mii de ani — mai aproape de eternitate nu poţi ajunge. Am ieşit într-o seară să dau o raită cu maşina prin São Paulo şi am ajuns aici. Nu-i aşa, însă aşa cred eu. Nimic din ce cred eu nu-i permis, însă nimeni nu-mi poate interzice să cred asta. Mă uit la un bărbat dormind, care, în ciuda tinereţii lui, arată ca şi cum ar fi trăit o mie de ani. Zace pe jos, lângă mine, ghemuit ca un animal. Când deschide ochii, are vârsta pietrelor, a şopârlelor pe care le vezi aici în deşert, însă îşi poartă vârsta cu graţie, fiindcă mişcările lui sunt uşoare, ca şi cum nu şi-ar simţi

greutatea corpului. Încerc să mă conving pe mine însămi că şi asta e tot o minciună, cum e şi cealaltă, însă nu-i aşa. Am ajuns într-o situaţie asupra căreia n-am niciun cuvânt de spus, pentru că aici timpul meu nu contează. Uneori, când sunt cu el în deşert, în această ţară care aproape că nu-i altceva decât deşert, iar el îmi arată lucrurile pe care eu nu le văd, când el ajunge să fie ţara însăşi şi ştie unde-i apa care pentru mine rămâne ascunsă, când mă simt jalnic în faţa vârstei lui incomensurabile care vede hrană unde eu văd nisip, mă gândesc, deşi ştiu că nu-i adevărat, că în acea seară mi-am părăsit casa ca să ajung aici. Am părăsit gravitaţia tropicelor, unde totul se mişcă şi face zgomot, pentru a ajunge în liniştea de-aici.

2

Almut a fost cauza venirii mele aici. Almut are un bunic german, la fel ca mine. Împreună suntem Almut şi Alma, încă de când mergeam la şcoală. Râdem împreună de bunicii noştri cu accentul lor ciudat, care au venit în Brazilia după război şi nu vor să vorbească niciodată despre trecutul lor. Sunt bolnavi de dor de casă, însă nu se întorc, cântă smiorcăit odată cu Fischer-Dieskau *Cântecele copiilor morţi* şi vor ca Germania să iasă campioană mondială la fotbal. Despre război nu vor să vorbească niciodată, iar taţii noştri nu vor să vorbească niciodată despre taţii lor. Taţii noştri nici germana n-au vrut s-o înveţe. Noi am vrut, chiar dacă e o limbă împuţită. Totul e mereu invers, tot ce-i masculin devine feminin, moartea e un bărbat, soarele o femeie, luna iarăşi un bărbat, o nebunie. O limbă împuţită atunci când o înveţi, nu când o auzi, în afară de cazurile când e urlată. Almut e înaltă şi blondă, tuturor brazilienilor le place de ea. Îi ajung până la umăr, întotdeauna a

fost aşa, şi când eram mici. Îmi place, spunea Almut, aşa pot să-mi petrec braţul pe după umerii tăi. Mi se părea că-i mai frumoasă, însă ea credea despre sine că-i prea înaltă. Sunt o străbună germanică, spunea ea mereu, ar fi trebuit să-mi dea numele de Brunhilde. Uită-te la sânii mei. Când merg pe stradă, se adună numaidecât o jumătate de şcoală de samba în spatele meu. Pe tine nu te deranjează. Asta e din cauza umbrei. Umbra, asta era o teorie a ei. Ai o umbră în tine. Dar ce fel de umbră? În ochii tăi. Sub ochi, în pielea ta, peste tot. Dar ce-i asta? E secretul tău. Şi-atunci m-am uitat seara în oglindă şi n-am văzut nimic. Sau, mai degrabă, mi-am văzut pur şi simplu faţa. Nu ştiu dacă am un secret. Da' nici măcar nu-i vorba despre asta, a spus ea atunci. Tu eşti un secret, doar că tu însăţi nu ştii asta. La tine nu se ştie niciodată ce gândeşti; când spui ceva, felul tău de-a privi nu se potriveşte cu ce spui, mereu pare că ar mai fi şi altceva, ceva la care alţi oameni nu pot ajunge. O să ai de suferit din cauza asta, însă nu trebuie să-ţi fie frică.

Nu mai ştiu când a fost discuţia asta, poate când aveam cincisprezece ani, însă eu n-am uitat-o niciodată. E ca şi cum ai avea în permanenţă pe cineva cu tine, a mai spus ea. Am făcut mereu totul împreună, iar primii iubiţi pe care i-am avut nu suportau asta nicidecum. Puteam să stăm ore în şir întinse în hamac pe verandă şi să vorbim despre ce aveam să facem mai târziu. Aveam să studiem istoria artei, ăsta era un lucru stabilit. Ea — artă modernă, eu — Renaşterea. Mă îmbolnăvesc toate răstignirile şi Bune Vestirile alea, spunea ea mereu. N-am fost niciodată de acord în privinţa asta; nici eu nu mă omor după Răstigniri, cu toate că e palpitant să vezi ce fac toţi acei artişti cu una şi aceeaşi temă, însă după ce mă înnebuneam de-a dreptul erau tocmai Bune Vestirile. Am o manie a îngerilor. Rafael, Botticelli, Giotto — doar aripi să

aibă. Asta se întâmplă fiindcă tu însăţi ai vrea să poţi zbura, spune Almut.

Tu nu? Nu, eu nu. Ea avea pe pereţi Willem de Kooning şi Dubuffet şi toate acele corpuri şi feţe aflate în dezintegrare ale cubiştilor pe care nu le puteam suporta nicicum. La mine erau îngeri. Almut numea asta voliera mea. Ce nu pot suporta, spunea ea deseori, e că nu ştii dacă sunt bărbaţi sau femei.

— Sunt bărbaţi.

— Cum ştii asta?

— Au nume de bărbaţi. Mihail. Gabriel.

— Mi s-ar fi părut mult mai logic dacă la Maria ar fi venit o femeie să-i spună că urmează să aibă un copil.

— Femeile zboară altfel.

Bineînţeles că asta n-avea nicio noimă, căci încă nu văzusem niciodată o femeie zburând, însă sunt lucruri pe care le ştii. Acele căderi în picaj la Giotto di Bondone erau inspirate de-a dreptul de la vreo cometă, căci îngerii zboară atât de repede prin aer, încât lasă în urma lor o dâră luminoasă în care picioarele deja nu se mai văd. O femeie n-ar zbura niciodată aşa.

— Uneori visez că zbor, a spus Almut. Plutirea e întotdeauna foarte lentă, aşa că poate ai dreptate. Oare cum or fi aterizând?

Mi-amintesc clipa asta încă foarte bine. Stăteam în faţa picturii mele preferate, la Uffizi, în Florenţa, *Buna Vestire* a lui Botticelli. Nici nu trecuseră cinci minute de când spusese că se săturase până peste cap de toate acele făpturi înaripate.

— Mă târăşti prin toată Europa ca să mă uit la tipii ăştia. Închipuie-ţi că eşti Maria. Stai liniştită în cămăruţa ta, nu ştii nimic, şi deodată auzi zgomotul ăla de aripi, ca şi cum ar ateriza o pasăre uriaşă. Te-ai gândit vreodată cum trebuie să sune asta? Auzi şi când trece în zbor un porumbel, darămite când aripile sunt de o sută de ori mai

mari. Trebuie să facă un zgomot înnebunitor. *Crew, prepare for landing.*[5]

Dar nu voiam să ascult. Asta am făcut toată viaţa. Dacă se întâmplă ceva ce atinge partea mea cea mai intimă, secretul meu, aşa cum i-ar zice Almut, sunt dusă. Încă mai ştiu că în preajma mea sunt oameni, însă pentru mine ei nu mai există, oricine ar fi.

— E aproape înfricoşător, a spus odată Almut, chiar eşti dusă cu totul, şi ştiu că nu te prefaci.

— Concentrare.

— Nu, e mult mai mult decât atât. E absenţă. Se poate la fel de bine să nu fie nimeni lângă tine. Mai demult mă simţeam jignită. Ca şi cum n-aş mai fi existat. În vreme ce, de fapt, tu nu mai existai.

Dar eu nu ascultam. E oarecum halucinant să vezi pentru prima oară un tablou pe care nu-l ştii decât din reproduceri. Nu-ţi vine să crezi că te uiţi la cel adevărat, că, într-o bună zi, acum atâtea sute de ani, Botticelli a stat aici şi l-a privit cu ochi care au dispărut demult, după ce aplicase din pensulă ultima tuşă. Simt că el continuă să se afle în preajma acelui tablou, dar că nu mai poate avea acces la el, a trecut aşa de mult timp, încât tabloul s-a transformat în cu totul altceva, şi totuşi continuă să fie acelaşi obiect material, asta e ceea ce îţi dă fiori. Efectul magic al originalului îmi provoacă o ameţeală pe care n-o pot descrie. Dacă ar mai trebui să fiu atentă şi la oamenii care trec prin faţa acelui tablou şi care, după ce l-au privit preţ de o clipă, merg apoi mai departe, cred că aş leşina. Am văzut odată în Bahia o ceremonie de *candomblé*. Femeia care dansa era cu totul pierdută pentru lume; dacă în acea clipă cineva ar fi scos-o din transă, ea s-ar fi prăbuşit la pământ. Despre aşa ceva e vorba.

Isterie tăcută. Aşa e şi la Almut. Chiar dacă însoţită de un surâs.

Însă eu mă aflu deja înăuntrul tabloului. O podea roşie cu dale dreptunghiulare, un model strict, toate acele linii drepte în contrast cu învolburarea, faldurile şi pliurile veşmintelor celor două figuri pentru care, la fel, restul lumii nu există. E o linişte de mormânt, îngerul tocmai şi-a făcut apariţia, s-a lăsat într-un singur genunchi, şi-a ridicat mâna dreaptă spre femeia care, uşor înclinată spre ei, se află deasupra lui. Mâinile de-abia li se ating, scena e de o intimitate electrizantă. Amândoi şi-au răsfirat degetele, ca şi cum ăsta-i limbajul în care vor să se exprime, căci în cuvinte încă nu s-a spus nimic. Femeia nu se uită la el, altfel ar vedea teama ce însoţeşte veneraţia. Cred că cei mai mulţi oameni nu reflectează niciodată la nebunia acestei veşti. Un bărbat înaripat care tocmai şi-a făcut intrarea în zbor, încă îşi ţine aripile puţin ridicate, peisajul impasibil de-afară, cu acel copac înalt şi subţire în lumina mediteraneeană, venind să aducă o veste dintr-o lume aflată la milioane de kilometri depărtare şi, în acelaşi timp, atât de aproape, unde nu există timp şi distanţă, o lume care acum s-a cuibărit în acea femeie. Nu ştiu ce-i divinul sau, mai exact, nu l-aş putea descrie, nu ştiu cum pot suporta oamenii atingerea divinului, nu cred că se poate. Dacă totuşi se întâmplă, e ca în tabloul ăsta.

— Chiar crezi în toate prostiile astea?

Bineînţeles că Almut trebuia să pună întrebarea asta.

— Nu, dar în tablou e adevărat. Despre asta e vorba.

În acea clipă a început să bată clopotul care chema la rugăciune, bineînţeles că şi despre asta era vorba. Unele poveşti au forţa de a face să răsune clopotele şi două mii de ani mai târziu, într-o lume a computerelor, iar Botticelli ştia asta.

După vreo oră, când stăteam pe Ponte Vecchio şi ne uitam la râul Arno curgând iute pe sub noi, Almut a spus:

— Închipuie-ţi.

— Ce să-mi închipui?

— Că te culci cu un înger. Asta-i, într-adevăr, ceva special, aripile, fâlfâitul şi foşnetul din clipa orgasmului. Când şi le întinde larg şi zboară cu tine în văzduh. Cel mai mult m-am apropiat de starea asta cu un pilot, şi n-a fost cine ştie ce.

— Singurul înger care ţi-ar plăcea e cel din Toledo, cu aripile fantastice, al lui El Greco, care aproape că-i târât în cer.

— Cel cu nas cârn? Mersi. Dar acela chiar că inspiră forţă.

Almut mă aduce mereu înapoi cu picioarele pe pământ.

3

Şi atunci ea a aranjat totul. Ea a venit să mă ia de la secţia de poliţie, ea m-a dus la ginecolog. Nu ştiu ce m-a înjosit mai mult, acele uniforme care tot voiau să ştie ce căutasem în acea favelă şi care, din pură libidinozitate, voiau să asculte povestea iar şi iar, sau acel blestemat de scaun cromat cu mânerele înălţate, cărora eu întotdeauna le zic scăriţe inverse, şi, între picioarele mele, capul care bombănea în căutarea unor urme de spermă şi care, mai rău, în cele din urmă a constatat că scăpasem uşor şi, Dumnezeu ştie, se îndoia că într-adevăr se întâmplase ceva. Doar Almut îndrăznise să întrebe de ce mă dusesem cu maşina acolo în acea seară.

— Aşa ai avut tu chef?

Chef. E doar un cuvânt, un cuvânt neînsemnat. Nici măcar nu ştiu dacă are legătură cu a chefui, n-am vrut niciodată să caut asta în dicţionar. La unele lucruri prefer mai degrabă întrebarea decât răspunsul. Era un cuvânt de cod între noi, ştiam exact ce înseamnă. Odată, demult,

când aveam doisprezece sau treisprezece ani, am încercat să explic asta, abisul, frica fără margini în care mă scufund. E ca şi cum aş cădea din lume, de fapt, nu mai poţi spune în cuvinte ce simţi, marea te târăşte cu ea, nu te poţi împotrivi şi, de fapt, nici nu vrei asta, vrei să dispari pentru totdeauna, vrei să te contopeşti cu bezna care te ameninţă, vrei să cauţi frica pentru a i te preda şi, în tot acest timp, eşti ameţită şi urăşti acel corp ameţit, vrei să scapi de el, vrei să-l pierzi, vrei ca gândirea să înceteze. E furie, şi plăcere, şi melancolie în acelaşi timp, iar după ce totul a trecut rămâne o acuitate îngrozitoare, o limpezime electrică, albă, ştiu că nu vreau să fiu acolo, ştiu că totul e acoperit cu ură, plantele, lucrurile, drumul pe care mergeam la şcoală în fiecare zi, până când şi asta s-a potolit şi a rămas un calm voluptuos în care eram din nou împăcată cu tot şi cu toate, ştiind totodată că totul era extrem de subţire, străveziu, o iluzie, că nu aveam să mă obişnuiesc niciodată cu adevărat cu lumea, fiindcă eu sunt în lume, şi totodată nu sunt, şi că trebuie să împac aceste două lucruri atât de contradictorii. Începi iarăşi să străluceşti, spunea apoi Almut, hai să exorcizăm demonii, şi-apoi mergeam în camera mea sau a ei şi dansam ca nebunele pe muzica lui Chico Buarque sau a celor de la Rolling Stones sau aşa ceva, până când cădeam jos şi, întinse una lângă alta, ne-apucam să vorbim despre marile noastre călătorii. Almut lipise pe tavan o uriaşă hartă a lumii, parcă o văd şi-acum în faţa ochilor, era desenată altfel decât alte hărţi: Siberia într-o parte şi Alaska în cealaltă parte erau întinse din cale-afară, însă nu erau sus de tot, unde se află în mod normal, nu, sus era Australia, care acum, deodată, chiar arăta ca o insulă, o insulă deasupra restului lumii; ştiam sigur că odată aveam să mergem într-acolo, spre acea lume pe dos, unde totul ar fi altfel, unde albii se trăgeau din criminali şi condamnaţi la moarte, care, de fapt, nu puteau

locui decât la marginile acelei enorme insule, fiindcă mijlocul era un deşert dogoritor, nesfârşit, unde locuiau ceilalţi, cei care fuseseră acolo dintotdeauna şi care arătau de parcă pământul însuşi îi zămislise, oameni cu pielea arsă, pârlită, tăbăcită de soare, care treceau prin lume cu un mers uşor şi care trăiau de parcă timpul n-ar exista, şi ei s-ar afla într-o viaţă pe dos, în care nimic nu seamănă cu viaţa celorlalţi locuitori ai pământului, de parcă nu şi-ar fi dorit niciodată altceva decât să existe, succedându-se unii altora întruna în acea existenţă neschimbată, fără să altereze vreodată ceva din mersul lumii. Am citit despre timpul viselor, despre timpul de dinaintea timpului şi a memoriei, când lumea era plată şi goală şi n-avea contururi şi încă nu erau copaci, nici animale, nici hrană, nici oameni, până în clipa în care, nimeni nu ştie cum, au apărut din ocean sau din văzduh sau de dincolo de marginea lumii eroii, strămoşii mitici. *Os heróis creativos*, în limba mea, acele cuvinte aveau un farmec pe care îl mai simt şi acum când le pronunţ. Ştiam exact la ce ne refeream atunci când una din noi spunea asta, era întotdeauna începutul visării şi al născocirilor. Cunoşteam toată ţara de parcă fuseserăm deja acolo de o sută de ori, Cairns, Alice Springs, Coral Bay, Kalgoorlie, Broome, Derby, cândva aveam să mergem acolo şi să străbatem deşertul de la Meekatharra la Wiluna şi de la Wiluna la Mungilli, aveam să traversăm ţara în lung şi-n lat, să vedem Ayers Rock şi Arnhem Land şi Nullarbor Plain, care arăta ca Marte. Australia era secretul nostru şi adunam tot ce puteam găsi: numere vechi din *National Geographic*, pliante pe care le luaserăm de la biroul de turism, tot. Almut avea pe perete o imagine a ceva ce se chema Sickness Dreaming Place, spirite, siluete albe legănându-se, desenate pe fondul unui perete stâncos, înclinat, înconjurate de linii de culoarea sângelui uscat, linii care le străbăteau şi trupurile, împărţite în bizare suprafeţe

geometrice. Fără guri, cu găuri roşii drept ochi, cu forme asemenea unor evantaie pe capete. Cât au durat acele fantezii nu mai ştiu, dar încă mai simt intensitatea lor. Tot ce-aveam de discutat se întâmpla sub acea imagine, pe care o văd şi-acum limpede în faţa ochilor — drame amoroase, certuri acasă, note proaste, toate se estompau sub acele tămăduitoare spirite care se legănau, care deveniseră spiritele noastre, sfinţi protectori pe care cândva, când chiar aveam nevoie de ei, urma să-i căutăm.

4

Ce ne-a atras, mă gândesc acum, era că ei nu scriseseră niciodată nimic. Nu se închegase niciodată nimic, multe lucruri erau sacre, însă nimic nu se regăsea în vreo carte. Nu inventaseră niciun fel de maşini şi de aceea, bineînţeles, fuseseră luaţi în râs, însă ei trăiseră toate acele mii de ani într-un mediu ostil, într-un fel de eternitate fără cifre, nu distruseseră natura, iar natura îi hrănise. Nostalgia stârnită astfel era lipsită de sens, fiindcă lumea lor avea să moară din pricina lumii noastre. Tot ce născociseră de-a lungul timpului lor nesfârşit nu mai era vizibil decât în artă, şi chiar şi atunci, de cele mai multe ori, într-o artă pe care o distrugeau apoi imediat: desene în nisip, picturi pe propriul corp cu ocazia sărbătorilor rituale, artă care aparţinea tuturor, însă nu şi nouă, fiindcă nu aveam cheia secretelor lor. N-aveam să pătrundem dincolo de suprafaţă. Voiam să înţelegem şi nu puteam să facem asta, era în acelaşi timp o abstracţie şi o realitate fizică. Cum ai fi putut traduce asta în ceva inteligibil, visarea care n-avea defel de-a face cu visele, însă era un substantiv care voia să exprime o ordine a lumii începând de la originile universului până în vremurile de

dinaintea memoriei. Asta era prea mult pentru creierul nostru de şaptesprezece ani şi, de fapt, continuă să fie şi-acum. Oamenii-fulger, şarpele-curcubeu şi toate celelalte făpturi cu forme umane şi neumane, care străbătuseră haosul unei lumi încă lipsite de formă şi creaseră astfel totul şi îi învăţaseră pe oameni cum trebuiau să se poarte cu universul, nimic mai puţin. În acel timp al viselor, străbunii lor mitici aruncaseră peste lume o plasă de visări. Uneori, ele erau doar apanajul oamenilor care locuiau într-un anumit loc, apoi străbăteau iar distanţe mari prin deşert, astfel încât oamenii din diverse ţinuturi, chiar dacă vorbesc alte limbi, să fie uniţi de o visare. Şi toate acestea erau vizibile în alcătuirea reliefului: spiritele şi strămoşii îşi lăsaseră pretutindeni urmele sub formă de pietre, ochiuri de apă, formaţiuni stâncoase, în care generaţiile următoare puteau citi poveştile şi astfel se puteau întoarce în propria lor istorie. Şi asta încă nu era tot. Nu doar că prin aceste visări forţele încă vii ale acelor fiinţe ancestrale erau vizibile şi recognoscibile în peisaj, dar chiar oamenii aveau propriile visări şi erau astfel uniţi cu fiinţele ancestrale. Şi totul a fost exprimat în ceva ce se cheamă acum artă, propria ta identitate spirituală, totemul tău care se lega de un fenomen natural sau de un animal, de cântece pe care nimeni altcineva nu ştia să le cânte, cu dansuri, cu semne tainice, o cosmogonie în care niciodată nu se scrisese ceva, dar în care totul avea — literalmente — locul său, la care tu sau grupul tău aveaţi să reveniţi permanent, o lume fără limbă scrisă, o nesfârşită enciclopedie de semne, care şi după zeci de mii de ani încă mai erau lizibile şi te ghidau către propriul loc. Cu cât citeam mai mult, cu atât mai puţin pricepeam, era prea mult şi prea impenetrabil, însă vizibilitatea era cea care ne atrăgea iar şi iar, ceea ce făcea să căpătăm treptat senzaţia că ne părăsim propria lume — un secret pe care nu trebuia să-l împărtăşim cu nimeni. Una dintre fotografiile

noastre preferate era cea a unui bărbat mai în vârstă, în pielea goală, care picta un perete de stâncă. Stătea aşezat pe gamba stângă, era bătrân, căci părul creţ îi era alb, însă corpul lui era tânăr, strălucea, doar picioarele îi erau cenuşii, tăbăcite, picioarele cuiva care nu purtase niciodată pantofi, care mai târziu avea să meargă iarăşi, lăsând în urmă acea pictură, cineva care trăia într-un sistem de gândire la care n-aveai acces, care credea că acei eroi creatori apăruseră într-o lume goală, care uneori arătau ca nişte animale, iar apoi iarăşi ca nişte oameni, care se puteau transforma unii pe alţii în copaci sau stânci sau se aruncau unii pe alţii în văzduh pentru a crea astfel Luna sau planetele. Ştiam cu certitudine că aveam să mergem cândva acolo, şi chiar şi-atunci când, pentru studii, am mers mai întâi în Europa, la Dresda şi Amsterdam, şi Florenţa, Australia a rămas în fundal, făcându-ne semne şi chemându-ne, nu trebuia decât să auzim cuvântul şi ne şi uitam una la alta izbucnind într-un râs care nu era destinat nimănui altcuiva, un secret doar al nostru, între noi două neputându-se interpune nimeni. În săptămânile care au urmat acelei întâmplări din favelă am stat în casă. Nu voiam să văd pe nimeni. Cu părinţii mei nu puteam să vorbesc despre asta. Almut venea uneori, se aşeza lângă patul meu, ştia că nu trebuie să spună nimic, până a venit ziua în care mi-a zis că se interesase de bilete de avion ieftine pentru Australia. Aveam să zburăm la Sydney, iar de-acolo aveam să călătorim spre Arnhem Land, spre El Shirana. Nu departe de-acolo, în Sleisbeck, aveam să mergem spre Sickness Dreaming Place. Nu trebuia să adauge nimic, ştiam amândouă la ce se referea.

5

Părinţii lui Almut sunt de origine germană. La mine se amestecă o doză vârtoasă de sânge latin, căci tatăl meu e un german pe care-l poţi îmbrăca numaidecât într-o uniformă, însă cel puţin a avut instinctul să o găsească pe mama. Dacă el e Wagner, atunci ea e Verdi înmulţit cu doi — cel mai bine se aude asta atunci când se ceartă. M-a luat pur şi simplu din curiozitate, spunea mereu mama, el nu ştia pe cine avea în faţă: pe portugheza, evreica, indianca sau italianca din mine. Voia să ştie care latură era predominantă la mine, dar îi subestimase pe indieni. Ei sunt în continuare un mister pentru el. Şi pentru mine. Umbra, starea de spirit, ele sunt caracteristicile mele indiene, le ştiu de la mama, am învăţat să ne lăsăm în pace una pe alta atunci când acestea se manifestă.

Almut a alungat haosul. Ea e spiţă de german, are simţul ordinii. Ea e cea care a venit cu ideea puşculiţei pentru Australia, cu mulţi ani în urma.

Şi tot ea e cea care a spus, tot cu mulţi ani în urmă, că trebuie să învăţăm o meserie cu care să putem câştiga bani pe drum, în timpul călătoriei, ceva prin care nu mai trebuia să spălăm vase în restaurante sau în baruri, să lucrăm ca bonă sau chiar şi mai rău. Am făcut un curs de fizioterapie: exerciţii pentru oameni cu dureri de spate, masaj, chestii de-astea.

— Aşa putem să facem înconjurul lumii, spunea Almut.

— În bordeluri, fără-ndoială.

— Doar să nu se-atingă de mine.

6

— Doar ţi-l împrumut, spusese proprietarul galeriei din Adelaide, ca şi cum ar fi vorbit despre o carte sau un tablou, despre un lucru.

El nu auzise sau se făcuse că nu aude, cred că a doua variantă.

O expoziţie a unor pictori aborigeni din toată Australia. Tabloul lui era negru, un cer nocturn, cu o cantitate infinită de puncte albe extrem de mici, dar când spun punct aproape că e încă prea mult. Primul lucru la care te gândeşti, desigur, e că sunt stelele, însă e prea facil. Mai întâi vedeai o pânză monocromă, neagră, abia mai târziu observai acele mii de punctişoare gingaşe, care erau sau nu erau stele. Prin reţeaua complexă de puncte transpărea o formă mai întunecată, vagă, visarea unui animal-totem, care iarăşi trebuia să reprezinte curgerea unui mic râu, atât de abstract, încât pentru ochii noştri era de nevăzut. Dar asta, desigur, n-are nicio legătură cu ochii, ci cu un sistem de gândire cu care te confrunţi. El încercase să-mi explice ceva, însă nu reuşise. Vorbea fără să se uite la mine, ai fi zis că fiecare cuvânt îl solicita la maximum. Oricât de mult am fi citit Almut şi cu mine, acum se dovedea că nu citiserăm decât poveşti care pentru noi nu se puteau transforma niciodată în aceeaşi realitate firească, aşa cum era pentru el acel tablou. Problema nu era tabloul în sine. Ar putea fi expus în orice muzeu american sau brazilian, *Desert lizard dreaming at night*[6], de ce nu? Şi problema nu era nici că eu nu vedeam nicio şopârlă de deşert. Visare, acesta era iarăşi cuvântul. Nu-l puteai evita şi nu puteai trece pe lângă el, era lucrul mărunt în jurul căruia continuai să gravitezi. Datorită englezei încă mai semăna a ceva, însă încearcă să spui asta şi în altă limbă şi să-i mai şi atribui acelaşi înţeles, o religie, o preistorie sacră, vremea străbunilor mitici, însă totodată lege, ritual, ceremonie, mentalitatea care a stat la baza acestor tablouri, pentru că el moştenise această visare, a şopârlei de deşert, de la tatăl şi bunicul lui. Cum puteai moşteni ceva ce nu era un lucru, un obiect? Undeva înăuntrul său, în originea lui, în fiinţa lui sălăşluia acea şopârlă invizibilă, care nu era

şopârlă şi care, în picturile lui, n-avea să fie pentru mine niciodată vizibilă, un străbun în ipostaza unui animal care, prin timpul niciodată măsurat, venise spre el, care îşi păstrase sensul sacru şi după ce ajunseseră ceilalţi, care nu ştiau nimic despre tradiţii şi nu înţelegeau nimic şi aveau să şubrezească şi să stăpânească totul. Visare, îmi plăcea să repet acest cuvânt pentru mine însămi, ca şi cum astfel aş fi putut avea parte de acel întreg tărâm al spiritelor, de lumea însufleţită la care se refereau aceste picturi şi care părea să nu mai existe decât în rezervaţii aflate departe, în deşertul nemilos, pe care unii încă îl mai puteau citi ca pe o carte sau ca pe un cântec. Fiecare avea propria lui visare, cu totemul şi textele care se potriveau şi care aparţineau propriei origini şi moşteniri personale din creaţia care mai dăinuia şi acum prin strămoşi, numindu-se tot visare, în oraşe nu mai găseai aşa ceva. Cei mai mulţi dintre australienii albi păreau să se descurce destul de greu cu acele concepte metafizice, fie numai şi din cauză că ceea ce percepeau ei din lumea aborigenă arăta a ratare umană, oameni care pierduseră legătura cu originea lor şi nu mai aveau nicio apartenenţă. Şi nu trebuia să vii cu ideea locurilor sacre, pământ pe care nu era îngăduit să calci, cu atât mai puţin dacă sub acel pământ se găseau aur sau argint sau alte lucruri râvnite.

7

Aşa nu merge. Liniştea care domneşte aici, afară, nu poate fi comparată cu nimic — la fel nici cerul înstelat. Liniştea deşertului, cerul deşertului. În lumina slabă a lămpii cu carbid îi văd pielea de un negru spălăcit, la fel cum e şi pictura lui conţinând acelaşi amurg alb, ca şi cum în spatele

acelei nuanţe de negru se ascunde o îndepărtată, nesfârşită Cale-Lactee. El poate respira fără să facă zgomot. Aici nimic nu face zgomot, cred că dacă aş fi mai liniştită aş putea auzi şi firele de nisip, şopârla deşertului, vântul prin firele de *Spinifex*, în arborii balga, arborii de iarbă. Asta când bate vântul. În noaptea asta nu bate deloc vântul. Am călătorit foarte mult şi am ajuns aici. Acum încerc să spun ce gândesc, însă nu pot. Aş vrea să spun ceva despre corpul meu, despre cum am priceput mai bine ca niciodată că el nu există decât o singura dată, că el coincide cu ceea ce numesc eu însămi, dar mă izbesc de cuvinte — despre extaz nu se poate vorbi. Şi totuşi, asta vreau să zic, niciodată n-am existat atât de pregnant. N-are nicio legătură cu el, sau, mai degrabă, el nu-i decât o parte din tot ce mi se întâmplă, el face parte din tot ce-i aici, aşa cum eu n-am aparţinut niciodată anturajului meu, şi acum totul e altfel, am ajuns totuna cu totul de aici, mai bine nu pot să spun. Doar lui Almut aş îndrăzni să-i spun aşa ceva, şi încă nu pot să-i spun nici ei. Ştiu că ea n-ar râde de mine, întotdeauna am putut să-i spun totul, însă încă nu e momentul. Sunt totuna cu liniştea, cu nisipul, cu cerul înstelat, asta nu poţi s-o spui, şi nu poţi nici să spui că sunt doar un om oarecare, însă ştiu pentru prima oară care-i locul meu. Mie nu mi se mai poate întâmpla nimic, asta chiar că nu poţi s-o spui. Alta dintre propoziţiile pe care nu vrei să le spui, însă aşa e. Nu sunt isterică, ştiu despre ce vorbesc. Ştiu şi că Almut înţelege asta. Oricât de puţin ar dura, cu bărbatul ăsta am sărit peste propria mea umbră, şi asta e bine. Acum suntem împreună, sunt luminoasă şi întunecată în acelaşi timp. Ştiu că dacă ies acum afară nu-i nicio lumină nicăieri. Aşa am stat şi ieri, şi-atunci nu mai sunt decât două lucruri, tu şi tot restul, şi-atunci nu mai contează că într-o zi o să dispari, ai văzut tot şi ai înţeles tot. Am devenit inabordabilă, suverană. Dacă aş fi un instrument muzical, aş produce

muzica cea mai frumoasă. Ştiu că nu trebuie să spun absolut nimănui nimic despre aceste lucruri, şi totuşi, totul e adevărat. Pentru prima oară am înţeles ce voiau să spună cei din Evul Mediu prin armonia sferelor. Stau afară şi nu doar că văd stelele, ci le şi aud.

Cine a alungat din lume ideea de îngeri, câtă vreme eu încă îi simt mereu în preajma mea? În lucrarea mea de licenţă am scris despre reprezentări ale îngerilor muzicali, Hieronymus Bosch, Matteo di Giovanni, însă mai ales despre o reprezentare dintr-un manuscris iluminat din secolul al XlV-lea.

Îl vezi pe Sfântul Denis la pupitru, scriind la cartea sa despre ierarhia îngerilor, care plutesc cu instrumentele lor medievale deasupra lui, în nouă bolte concentrice. Deasupra capului său acoperit de mitră, ei zboară unul în întâmpinarea celuilalt cu instrumentele lor de suflat sau cu coarde, cu psaltiri şi tamburine, orgă şi cimbale. Stau culcată aici, în deşert, şi îi aud, o jubilare de neînchipuit în liniştea din jur. Îngeri, şopârla deşertului, şarpele-curcubeu, eroii creaţiei, totul se potriveşte. Am ajuns. Şi, când voi pleca, nu trebuie să iau nimic, am deja totul cu mine.

8

Mă gândesc la ce spun. Toate acele cuvinte — psaltiri, mitră, îngeri, cimbale — nu fac parte din vocabularul lui. Aşa credeam eu, însă el a râs de mine.

Nu astea sunt cuvintele potrivite; a zâmbit zeflemitor, m-a împins în lături cu o privire care venea de departe. Asta va fi cea mai scurtă relaţie din viaţa mea şi voi ţine minte fiecare clipă, ca şi când ar fi durat o veşnicie. Ştiu că mă compromite

definitiv pentru alţii, însă nu-mi pasă. A venit la ţanc. Sunt multe lucruri pe care nu le înţeleg. Feţele noastre le poţi străpunge cu privirea, pe a lui nu. Ar putea fi din onix, nu reflectă nimic. De unde vine? Mi-a arătat o hartă a Australiei, care avea aceeaşi formă ca întotdeauna şi arăta ca o vită fără cap, dormind. În interior nu mai apar graniţele politice, doar pete colorate, iar în ele cuvinte, ngaanyatjarra, wawula, pitjantjatjara, popoare dispărute sau popoare care încă mai există, nu ştiu. Fiecăruia dintre aceste nume i se asociază ori i s-a asociat o limbă. Trebuie desfiinţat cuvântul aborigeni, a spus el, însă nu a spus de unde provine. Nu vrea să vorbească despre niciuna dintre noţiunile pentru care am venit aici: mituri, timpul visării, fiinţe onirice, propria lui origine. În pliantul galeriei despre picturile lui e o poveste despre totemul lui, şopârla deşertului, însă atunci când îl întreb el ridică din umeri.

— Nu mai crezi în el? am întrebat eu.

— Dacă aş mai crede, n-aş mai avea voie nicidecum să vorbesc despre el.

— Deci nu mai crezi?

— E prea simplu spus.

Discuţie încheiată.

Încerc să reduc totul la un soi de indiferenţă, să privesc lucrurile prin ochii unui profan: cum sunt eu, istoria mea, cum am ajuns aici, visurile mele despre ţara asta, care e atât de diferită faţă de ce crezusem eu, lunile de când sunt aici, voiam să ştiu dacă mă minţeam în vreun fel, însă totul e în regulă, nu sunt nebună — dacă ăsta e extaz, atunci e unul dintre cele mai autentice, ceva ce mi-am dorit dintotdeauna, ceva ce nu trebuie să fie de durată. Ba chiar faptul că nu trebuie să fie de durată este însăşi premisa. Poate că asta contravine legilor, cineva care te priveşte îşi pune mâinile pe umerii tăi şi îţi spune că peste o săptămână trebuie să plece iar şi că nu se mai întoarce, ca şi cum o

viaţă întreagă ar trebui comprimată într-o săptămână, aşa ceva e de neînchipuit.

9

Australia mea era o ficţiune, o evadare, am ştiut asta din clipa sosirii. Eram vlăguită după zborul lung şi mi-era frică. Almut dormise tot drumul, majoritatea timpului sprijinindu-şi capul greu pe umărul meu, însă acum s-a trezit, m-a tras de mână, vrând să mă uit la Orion, care aici atârna pieziş în aer, un vânător împleticit. Simţeam cum tremură de emoţie. Asta a fost mereu diferenţa dintre noi. La schimbări, eu mă contractam, iar ea se dilata. Ea dădea pe dinafară, era o reacţie fizică, părea că nu poate să aştepte aterizarea, voia să zboare înainte şi să mă tragă şi pe mine cu ea.

Nici măcar sosirea propriu-zisă la aeroport n-a fost o dezamăgire pentru ea, părea că nu simte mirosul îngrozitor de dezinfectant nelipsit în aeroporturile englezeşti, care în niciun caz nu putea fi un vestitor al ţării de vis pe care noi, odată, cu mult timp în urmă, ne-o imaginaserăm în camerele noastre din Sâo Paulo. Asta era ţara învingătorilor, ascultam limba lor dură, cu silabe mâncate, care izgonise toate celelalte limbi, ştiam că făcusem o greşeală fatală, o senzaţie care avea să se estompeze abia după câteva zile. La Almut a fost invers. La sosire, ea a fost euforică şi aşa a rămas de-a lungul primelor săptămâni. Găsiserăm un fel de hotel pentru hipioţi unde puteam să ne gătim singure. Permis de muncă n-aveam, însă asta n-a fost o problemă. Chiar în prima săptămână ea şi-a găsit o slujbă la un aşa-zis fizioterapeut, însă eu nu-mi puteam închipui ce însemna asta.

— Eu sunt acolo pentru efectul placebo, doamne în vârstă, cu artroză, şi băieţi tineri care s-

au ales cu mici întinderi musculare la surfing. Doamne, ce mai corpuri au oamenii ăştia, de zici că nu se mai termină. Şi n-ai voie să uiţi niciun muşchi, n-am mai văzut până acum atâta carne, dacă ar trebui să mănânci din ea, ţi-ar exploda colesterolul. Şi nici libidoul lor nu e mai prejos, e pur şi simplu acolo, prezent, însă în asta nu mă bag.

Câteva săptămâni mai târziu s-a băgat totuşi şi a fost concediată.

— Cum poţi să fii aşa de proastă?

A ridicat din umeri.

— Tipic brazilian, nu? N-am asta în gene, însă tot am preluat ceva. Mi se par atât de tulburătoare acele trupuri enorme cu care ei nu mai ştiu ce să facă. Sunt construcţii întregi, acum ştiu de unde vine cuvântul *bodybuilder*. Surfing, rugbi, crosuri prin deşert, pun jumătăţi de bivoli pe grătar, însă *sophistication poco*[7], cel puţin eu încă n-am dat de aşa ceva. Şi el era aşa de mare de-ţi tăia respiraţia, nu era un bărbat, ci mai degrabă un simbol falie, ai fi putut să-l pui într-un templu al lui Shiva, şi-atunci ar fi venit tot satul să aducă ofrande. Şi-apoi ochii aceia albaştri şi mari, care ziceau „Mami, ajută-mă!“, plus urletul de junglă, care s-a adăugat gratis, m-am speriat de moarte. Însă da, apoi dă buzna înăuntru şeful, şi-atunci ai o problemă.

Guriţa aceea posacă, sinistră, regina Victoria născută din nou. Doamne, ce toantă de englezoaică*: Oh, miss Kopp, I dare say, this is a decent establishment.*[8]

— Însă eu am iarăşi un personaj pentru jurnalul meu. Şi-acum ce ne facem?

Ploua. Aveam o slujbă într-un restaurant de pe plajă, însă mă sunaseră să-mi spună că nu trebuie să vin. Asta era înţelegerea. Ploaia însemna că n-

aveam de lucru, iar neavând de lucru nu câştigam bani. *Fair enough?*[9]

— Mai ştii pentru ce-am venit? a întrebat Almut.

Ştiam. Veniserăm ca să mergem la Sickness Dreaming Place, însă nu mai vorbiserăm niciodată despre asta. Şi nici despre celălalt motiv. Ne era greu să recunoaştem, chiar şi una faţă de cealaltă, că veniserăm în Australia ca să vedem aborigeni.

De parcă ar fi ghicit la ce mă gândeam, Almut a spus:

— Mai ştii cum ne închipuiam Australia? Cum voiam să căutăm timpul visării? Încă n-am întâlnit pe nimeni care să semene cu ce-am visat noi atunci. Ei nu există. În orice caz, eu nu i-am întâlnit. N-am văzut decât nişte suflete pierdute într-un parc.

— Nu-i nimic nou, ştiai asta deja.

— Da, dar nu că ar arăta aşa. Exact ca un lagăr de concentrare, însă fără garduri. Mirosul de bere se simte de la zece metri.

— Vorbeşti ca un australian. Am auzit asta deja de o sută de ori. La mine la slujbă sunt doi din ăştia.

— La bucătărie, desigur. La spălat de vase. Şi la strânsul gunoiului.

— Sunt băieţi de treabă.

— Se prea poate. Ai vorbit cu ei? I-ai întrebat de unde sunt?

Însă eu nu vorbisem cu ei. Sau, mai bine zis, ei nu vorbiseră cu mine.

Ceea ce m-a frapat cel mai tare a fost mersul lor. Strâmb nu e chiar cuvântul potrivit, însă cam aşa ceva. Alunecau prin spaţiu pe picioarele lor lungi şi subţiri, cu genunchii ieşind în afară. Păşeau de parcă, de fapt, n-ar fi existat. Nu era de ajutor nici faptul că ei nu te priveau. Nu ştiu dacă timid e cuvântul potrivit, însă n-am avut niciodată o conversaţie adevărată. Nici restul personalului nu-şi dădea în vreun fel osteneala să schimbe ceva.

Odată, când am adus vorba despre asta într-o discuţie cu un student care lucra ca bucătar, acesta mi-a spus:

— Interpretezi prea mult. Voi, străinii, vă imaginaţi tot felul de lucruri pe tema asta. Jumătate din ce citeşti e fals. Acea lume nu mai există. Cei pe care îi vezi aici sunt prinşi la mijloc şi trebuie să iasă singuri de-acolo. Toate poveştile acelea despre pământul sacru bineînţeles că sunt minunate, însă la ce bun? Sunt dispus să accept că tot ce s-a întâmplat a fost îngrozitor, dar, încă o dată, la ce bun? Sau, mai bine zis, la ce bun pentru ei? Să-şi picteze trupul pentru plăcerea ta? Să pretindă că noi n-am ajuns niciodată aici? Au pierdut. Poate că-i ceva scandalos, însă ce-ar trebui să facem noi? Să plătim despăgubiri, să ocolim locurile sacre chiar şi-atunci când sub pământ sunt minereuri de uraniu? Suntem în secolul XXI. Aşteaptă numai până o să ajungi odată într-o rezervaţie, un fel de muzeu viu, unde poţi să faci o călătorie prin timp, contra cost. Asta dacă ţi se permite să intri. În mod paradoxal, am cel mai mare respect faţă de ei când spun că puteţi să crăpaţi, da' de intrat, nu intraţi. Stau să se pârlească în lada aia de nisip la o mie de kilometri depărtare de oricare alt loc şi se prefac că lumea nu exista. Fac asta de mii de ani, însă pe-atunci lumea chiar că nu exista.

— Ba a lor exista, am spus eu.

— Nu trebuie să mă convingi. Însă ei trăiesc într-o bulă de aer. Pentru asta tu n-ai nicio soluţie, şi nici eu. Şi nici toţi acei oameni bine intenţionaţi, care ar prefera să-i congeleze. Şi apoi mai sunt şi cei care câştigă dintr-asta: curatori de muzeu, proprietari de galerii, antropologi. Nu, nu poţi da timpul înapoi.

— Ai picat pe gânduri, a spus Almut. Mai ştii despre ce era vorba?

— Ai întrebat ce-ar urma să facem.

— Ţi se pare bizar? Priveşte în jurul tău. Casa Tristeţii Anglo-Saxone, sau aşa ceva? Vreau să aud un *bem te vi*[10], vreau să aud un *periquito*[11], vreau să aud un *sabia*[12], vreau să văd un *ipe roxo*[13], vreau să văd un *quaresmeira*[14] cu flori violete, vreau să mănânc un *churrasco*[15] la Rodeio, vreau să beau o bere rece ca gheaţa la Frevo, vreau să-mi cumpăr un bikini la Bazar 13, vreau să-l văd pe bunicul jucând cărţi la Hipica Paulista...

— Pe scurt, ţi-e dor de casă.

— S-ar putea.

— Şi cu Sickness Dreaming Place cum rămâne?

— Bingo. Mâine.

— Atunci cum facem?

— Luăm avionul spre Alice Springs. Acolo cumpărăm un *fourwheel drive*[16] vechi, o rablă, şi-apoi mergem spre nord, spre Darwin. Ajungem numaidecât iarăşi la tropice.

— Şi slujba mea?

— Îţi dai demisia. Găsim noi altceva. Nu mai pot să văd canapeaua asta maro şi nu mai pot să văd pe perete poza cu copilul ăla sinistru cu bretonul ăla în prima zi de şcoală, nu mai pot să văd scaunele alea de plastic care se tot mişcă, nu mai pot să văd muierea aia tâmpă, cu coşurile alea pe faţă: *Could you please cook normal food, darling, the whole house smells like an African village...?*[17]

— Hai. Biroul de voiaj. Arnhem Land.

10

Alice Springs. N-au trecut decât câteva săptămâni, dar pentru mine tot timpul trecut e întotdeauna timp prezent, spune Almut. Central

Business District e o întretăiere de străzi între Wills Terrace şi Stuart Terrace, opt străzi aflate la marginea râului care nu e un râu. Ceea ce pe hartă se cheamă râul Todd este o groapă de nisip de culoarea ocrului. Sunt acolo câţiva arbori ofiliţi, dornici de apă, cu nişte poduri care se întind inutil peste ei. Pe o peluză arsă de soare, câţiva aborigeni, un foc mic, ceva fum, siluete întinse pe jos, somn. Am mers cu maşina spre dealul Anzac. Almut n-a vrut să vină cu mine. La vechiul oficiu telegrafic, fotografii cu pioneri, cămile. Până aici ajunsese, acum linia de telegraf trebuia trasă în continuare până la Darwin, iar de-acolo spre Java, pentru a face astfel legătura cu Europa, în 1872. Sunt şi fotografii ale unei adunări a aborigenilor, o *corroboree* din 1905. Trei sute de generaţii de Aranda, cinci generaţii de albi, a scris cineva alături, şi aşa şi pare. Mă uit cu atenţie la ciudatele picturi albe de pe cele patru corpuri negre, care stau cu mâinile la spate. Nota decorativă a culorilor a dispărut, tehnica foto învechită a şters peisajul, transformându-l în răsfrângerea unei dungi de lumină, şi iată-i stând acolo, cu trupul acoperit de limbajul simbolurilor, ghirlande de puncte albe, şerpi, forme labirintice, enigme. Sunt acolo pentru a semnifica ceva în acea clipă dispărută, însă eu nu le pot citi. În depărtare se vede Alice Springs, atât de mărunt, într-adevăr nu reprezintă aproape nimic, cam ca Pământul în a noastră *galaxy*, un suspin, nici măcar o virgulă. Vezi cum au fost amenajate puţinele străzi, unde şinele de cale ferată dinspre sud se termină şi, deocamdată, nu vor merge mai departe spre nordul tropical, însă în spatele puţinului aşteaptă multul, şesul, coamele munţilor, linia dreaptă a şoselei pierdute în depărtare, şoseaua pe care vom merge spre Darwin. Ce mi-aduc aminte despre şoseaua aceea? Seceta nemăsurată, autotrenurile enorme cu două sau trei remorci, care aruncă un bivol ca pe un câine la marginea şoselei. Un cerb într-o baltă

înspăimântătoare de sânge. Odată am ieşit de pe autostrada Stuart într-un nor de praf roşu. Solul tare, cu striaţii, zgâlţâituri cât să te arunce în cealaltă parte a şoselei, apoi iarăşi nisip afânat şi alunecos. Râurile de pe hartă au secat. Şi peste tot muşte mici, nesuferite. Vreau să-mi imaginez cum au mers oamenii desculţi prin pustiul nesfârşit, însă nu reuşesc.

11

Ei există, oamenii translucizi. Poate că există şi negri aşa, însă acesta era alb şi străvechi. Avea pe cap un fel de cască colonială îngălbenită. De sub acea cască se prelingeau, nu există alt cuvânt pentru asta, şuviţe lungi de păr de un alb murdar, care se transformau într-o barbă stufoasă, de aceeaşi culoare. Trupul costeliv era ascuns într-o uniformă colonială, şi ea perimată, cu manşete zdrenţuite, din care atârnau mâini lungi şi subţiri, care, din pricina unghiilor oribil de lungi, semănau mai degrabă cu nişte gheare. Însă vocea care venea dinspre silueta din balansoar era în contrast cu toate acestea, surprinzător de ascuţită şi melodioasă.

— Închide numaidecât cartea, a spus vocea. Chiar dacă studiezi încă zece ani, tot n-o să te lămureşti. Eu sunt aici deja de cincizeci de ani şi încă nu pricep nimic. Unde eşti, la *moieties*?[18]

Mă prinsese. Pe drum citisem despre *moieties* şi, într-adevăr, nu înţelesesem nimic. Sau, mai bine spus, înţelesesem ce scria, însă nu cum funcţiona. Că *moiety* venea de la *moitié* şi deci trebuia să însemne jumătate îmi dădusem şi eu seama, însă nu ştiam ce legătură are cu complexitatea stupefiantă a vieţii sociale în cadrul comunităţii aborigene: cine din care jumătate nu putea să intre

în contact cu cei din cealaltă jumătate şi cine chiar trebuia să intre în contact cu cealaltă jumătate, de ce cineva din Arnhem Land aparţinea de *dua moiety*, iar soţia sa de *jiridja*, şi ce însemna asta pentru ritualuri şi ceremonii, şi că în cadrul acestor scheme mai existau şi divizări în grupuri de dialecte şi clanuri, ceea ce, la rându-i, avea consecinţe pentru cine şi ce avea voie să picteze şi cine nu, cine avea voie să cânte o anumită parte dintr-un cântec şi cine nu. Matematica superioară şi ceremoniile de la curtea Japoniei erau o nimica toată pe lângă asta, mă apucase ameţeala, aşa că am renunţat. Acele cântece le ascultasem în acea dimineaţă în muzeu. Almut plecase deja, însă eu intrasem într-un fel de transă provocată de cântecul ameţitor, tânguitor al unui grup de femei mai în vârstă, care părea să nu se mai sfârşească. Nu semăna cu nimic din ce ştiam eu.

Câteva bătrâne sărmane, a căror piele părea arsă de soare, stăteau pe un pământ roşu, care era şi el pârjolit, iar praful se stârnea între picioarele lor goale, tăbăcite. Izbeau cu picioarele şi cu beţele în pământul uscat, tare, care părea de piatră, melodia continua la nesfârşit, părând că se repetă mereu, cuvintele erau aşa de departe de orice sens, încât aproape că nu puteai crede că ele aparţineau unei limbi, în vreme ce tocmai despre asta era vorba: despre limbă, poveste, fiinţe ancestrale care veniseră pe mare în bărci înguste şi care, în acele cântece, străbăteau ţinutul în care mă aflam şi creau animale şi spirite care aveau să devină totemurile care continuau să joace un rol atât de însemnat în viaţa oamenilor.

— Aşază-te aici!

Vocea era poruncitoare, iar eu am ascultat-o. Chipul de sub cască era din pergament, însă ochii, de un albastru ca gheaţa, străluceau. Engleza pe care o vorbea îi trăda originea şi educaţia, era un miracol că reuşise s-o ţină în viaţă în toţi acei cincizeci de ani. *Pom* îi zic australienii unui

asemenea ins. Hainele tropicale atârnau prea larg pe el, ce se afla dedesubt trebuie să fi fost aproape un schelet, însă vocea contrazicea asta, iar la degetul mic de la mâna stângă avea un inel cu sigiliu. Aşadar, avea şi el totemul lui.

— Ochii îmi sunt încă buni. Ştiu cartea pe care o citeşti. A fost scrisă demult şi se spune că e o capodoperă, însă nu-ţi foloseşte la nimic, Am recunoscut-o după desenele abstracte, după rândurile cu numere şi litere care trebuiau să explice lumea tainică de-aici. Foarte onorabil şi adevărat. Cine din ce descendenţă se poate căsători cu cine, cine are voie să asiste la afumarea cadavrului, cine n-are voie să se alăture celor care cântă atunci când oasele se îngroapă din nou, cine pe linie maternă şi cine pe linie paternă şi până la al câtelea neam... La sfârşit vei şti tot şi vei uita iarăşi tot. Nu eşti antropolog?

— Nu.

— M-am gândit eu. Chiar dacă ai citit tot, te vei uita la ei şi n-o să ştii nimic. Nu vreau să fac totul şi mai misterios decât este, dar este misterios, şi pe deasupra mai e şi frumos. Poate că nu oamenii, Praxitele nu i-ar fi sculptat — de altfel, nici pe noi nu ne-ar fi sculptat. După cat se pare, ei nu corespund idealului nostru de frumuseţe, chiar dacă pe-acesta eu nu-l mai văd de mult. Mie mi se par frumoşi, vechimea lumii lor e cea care îi face frumoşi. Cel puţin în ceea ce mă priveşte. Şi ce fac ei, cântecele lor, arta lor. Ei îşi trăiesc arta, nu-i nicio diferenţă între ce gândesc, cum trăiesc şi ce fac. Cam ca Evul Mediu la noi, înainte să se strice totul. E mai uşor să trăieşti într-o lume închisă. De aceea e atât de atractiv pentru voi, dacă pot spune asta. Voi — nu sună prea frumos. Dar eu locuiesc de ani buni în colţul ăsta uitat de lume, vă văd venind şi căutând. Totul e în acelaşi timp poezie, un mod de viaţă; pentru oamenii care vin din cine ştie ce locuri, unde aproape nimic nu mai e veritabil, e foarte seducător. Şi, pe deasupra, e

distrus, sau aproape. Nu asta au căutat toţi întotdeauna, paradisul pierdut? Au visat un vis fără sfârşit, o eternitate în care ar fi putut continua să trăiască la nesfârşit, unde nimic n-ar mai fi trebuit să se schimbe niciodată. Veniseră făpturi care visaseră lumea, iar acum li se îngăduia lor însele să continue să viseze într-o lume stăpânită de spirite, plină de locuri fermecate, un sistem în care noi n-avem un loc al nostru, chiar dacă ne-am dori asta.

N-am spus nimic. Am auzit în spatele verandei freamătul sacadat al ventilatoarelor mari şi demodate din tavanul holului. Ştiam deja toate astea, însă, în ce mă privea, acea voce putea să continue încă mult timp. Avea o monotonie melodică ciudată, un fel de lamentaţie care, destul de bizar, nu te întrista. Şi poate că tocmai asta voisem să aud, că mi se îngăduia să rămân în faţa tuturor acestor lucruri, în afara erudiţiei, a explicaţiilor, că puteam să aştept liniştită să mi se întâmple toate lucrurile astea fără să le înţeleg, aşa ca mai demult, în camera noastră din Jardins, când ne lăsam seduse de imagini. Acele reprezentări, acele grafice, acele abstracţii nu puteau avea nicio legătură cu acele femei dansând, în niciun caz n-aveau să mă aducă mai aproape de rezolvarea enigmei şi poate că nici nu trebuia să vreau asta. Trebuia să-mi amintesc picturile rupestre, peisajele, şoptitul răguşit cu care cineva, în acea primă noapte, mă ridicase din propria viaţă, spunând cuvinte din care nu înţelesesem nimic, aşa cum nu înţelesesem nici acele cântece pe care totuşi aveam să le păstrez în minte.

Am pus cartea deoparte.

— Bine faci. N-am spus asta ca să mă aflu în treabă. Ştiu, fiindcă eu am scris cartea.

M-am uitat la el. Pe coperta din spate a cărţii era o poză cu un tânăr între nişte vânători cu suliţe. Cyril Clarence. Arăta ca James Mason în tinereţe. După toate aparenţele, poza fusese făcută acum cel puţin şaizeci de ani. I-am spus asta. El a râs.

— Mi-am interzis să regret ceva, însă mi-am dat jumătate de secol din viaţă ca să înţeleg cum e făcută lumea lor.

— Şi-acum ştiţi?

N-a răspuns. În schimb a luat cartea pe care o pusesem pe masă, lângă el, a despăturit harta aflată la spatele cărţii şi a indicat un loc la vreo două sute de kilometri spre est de Darwin. Nu mai ducea niciun drum într-acolo. I-am spus asta.

El a râs.

— Acum, da. Sau, mă rog, sunt drumuri pentru maşini de teren, şi chiar şi-aşa trebuie să fie anotimpul potrivit. Mai demult mergeau acolo pe jos. Acolo a locuit un prieten de-al meu.

— Şi-acum nu mai locuieşte?

— Nu, a fost ucis. Era pictor, vânător, amenajase acolo chiar şi o pistă de aterizare, folosindu-se aproape doar de mâinile sale. Locuia acolo o comunitate mică, se întorseseră la vechiul lor pământ, căci pe acesta nu-l uită niciodată. Locuri sacre, locuri tainice, locuri interzise — poţi uita multe, însă asta trebuie să reţii, căci, cu toate că n-o vezi, există o lume fermecată, cu plante fermecate, animale fermecate, un peisaj plin de indicii nevăzute. Mai multe nu trebuie să ştii. A fost ucis de ginerele lui. Treceam uneori pe-acolo, îmi povestea multe. Vorbeam cu el prin radio. Credeam că ei locuiesc în paradis, însă nu era aşa. Paradisul nu era nici acolo. Din când în când făcea lucruri frumoase, câte un proprietar de galerie mai zbura până acolo să ia ceva, câştiga mulţi bani din asta. Faptul că acele lucruri puteau fi văzute în muzee din America nu însemna mare lucru pentru el. De asemenea, nu avusese niciodată chef să-şi explice iconografia cu lux de amănunte, era destul de înţelept să ştie că acei necunoscuţi care aveau să vadă acele imagini nu puteau sau n-aveau să le înţeleagă semnificaţia magică, că-i cumpărau lucrările doar pentru decor sau ca investiţie. În

rest, trăia din vânătoare, era un pescar şi un vânător fantastic.

— Şi de ce a fost ucis?

— Din invidie. Suntem încă în lumea adevărată, chiar şi aici. Trebuie să fii foarte puternic pentru a face faţă tuturor acelor transformări. El era, însă deseori lucrurile merg prost. Lumea noastră e lacomă.

— Şi făptaşul?

— Ia dă-mi harta aia. Aici, vezi asta? Şesul ăsta brun şi nesfârşit. Nici o şosea, nicăieri. Sute şi sute de kilometri de pustietate. Nu există şosele, în afara drumului care duce la punctul de observaţie Nganyalala, la câteva sute de kilometri spre est. Totul de jur împrejur e pustiu, nimic, tufişuri, teren inundabil. Dacă trebuie, oamenii de-aici rezistă ani buni. A luat-o cu el pe bătrâna lui mamă, ea ştie cum se poate supravieţui în acea sălbăticie. Unde tu vezi piatră, ea vede apă. Dacă ştii să citeşti lumea. Rădăcini, mici animale, fructe. În orice caz, n-au fost găsiţi niciodată. Unde voiai să mergi?

— La Sickness Dreaming Place.

— Cu vreun motiv anume?

— Da.

— Hm. Dificil.

Arătă pe hartă.

— Aici. Mina Sleisbeck.

Alături scria *abandoned*.

— Oficial, n-ai voie să mergi acolo. A fost întotdeauna un ţinut dificil. Când Leichhardt a intrat în 1845 în South Alligator Valley, a avut probleme serioase cu aborigenii jawoyn, care locuiau acolo. Pentru ei e pământ sacru. Spiritul ancestral care stăpâneşte acel ţinut nu vrea ca pământul să fie tulburat, cine o face totuşi, aceluia i se va întâmpla ceva îngrozitor. Locul se numeşte Sickness Country fiindcă acolo se degajează multă radioactivitate naturală. Pământul sacru e una, minele de uraniu sunt cu totul altceva. Începând cu 1950, în acea zonă se exploatează aur, uraniu,

paladiu şi Dumnezeu mai ştie ce. Datoria de stat a Australiei în balanţă cu apele de mină contaminate, cu speciile de animale pe cale de dispariţie şi cu drepturile funciare sacrale şi cu miturile ancestrale, un amestec îndeajuns de exploziv. Şi-apoi mai sunt şi toate acele splendide picturi rupestre — Lascaux e nimic pe lângă ele.

În acea clipă Almut a apărut valvârtej pe terasă, fluturând un ziar. A luat cunoştinţă de prezenţa lui Cyril şi s-a trântit pe un scaun. Almut nu se mira niciodată de nimic, nici dacă purtai o conversaţie cu un om de o sută de ani.

— Ia uită-te aici! Te face să-ţi dai seama că eşti în altă parte. „Bătrânii tribului cântă moartea la aborigeni“! Chiar am încercat să-mi imaginez cum fac ei asta. Cu unele sunete îi poţi tortura pe oameni, ştiu asta. Cu o apă care picură întruna într-o găleată poţi să înnebuneşti pe cineva de-a binelea, sau aşa am auzit cândva. Dar cântând? Poate ceva cum am auzit de dimineaţă în acel muzeu, acel huruit lent, ăla m-a scos şi pe mine din minţi, n-am priceput cum de-ai putut să stai să asculţi. Tonurile acelea joase îmi tăiau genunchii, nu alta, parcă ar fi fost nişte fierăstraie.

Ea începu să imite zgomotul unei bormaşini vechi.

— Despre ce vorbeşte prietena ta? întrebă Cyril. Limba voastră mi se pare minunată, însă nu pricep o iotă.

I-am spus, iar el a izbucnit în râs. Ai fi zis că Almut îl vedea abia acum pentru prima dată. Privindu-mă întrebătoare, a zis:

— Unde l-ai găsit? Nu ştiam că mai există astfel de oameni, zici că e dintr-un film. De ce a trebuit să râdă aşa?

— Să ucizi pe cineva prin cântec, spuse Cyril. Ar fi frumos dacă s-ar putea. Însă aici asta înseamnă altceva, chiar dacă, de fapt, tot acolo se-ajunge. Se întâmplă atunci când cineva, dintr-un motiv sau altul, s-a plasat în afara comunităţii.

Când a furat totemul cuiva sau a încălcat un tabu important. Atunci el sau ea e exclus printr-un blestem, iar asta se întâmplă cântând. Nimeni din grup n-are voie apoi să-i mai ajute în vreun fel. Poţi să fii la fel de bine şi mort. Sunt oamenii pe care îi vezi în marile oraşe pierzând vremea. Nu mai aparţin de nicio comunitate.

Almut nu spuse nimic. Povestea păru să o dezamăgească. Se ridică şi spuse:

— O altă iluzie spulberată. Despre ce vorbeaţi înainte să vin?

— Despre Sleisbeck. Cyril spune că e greu de-ajuns.

Prelua numele străin ca şi cum l-ar fi auzit de o sută de ori.

— Atunci Cyril trebuie să ne spună cum putem ajunge acolo.

— Nu, zice că nu se poate. Mai bine mergem în altă parte. Ubirr. Kakadu. Nourlangie.

Ne uităm împreună la hartă. Mâna cu care el arată locurile pare din marmură translucidă.

— Şi cum rămâne atunci cu Sickness?

— M-am vindecat deja.

12

În ziua următoare, când pornim maşina, el e pe terasă. Rabla noastră japoneză face un zgomot groaznic, dar suntem încântate. Almut cântă jumătate din repertoriul Mariei Bethania, din când în când suntem împinse într-o parte de câte un autotren, şoferii ţipă la noi râzând şi fac gesturi obscene. E octombrie, *the Wet*, sezonul umed, a început, însă marile ploi vin abia mai târziu. După ce-am condus patruzeci de kilometri, o luăm la stânga, înspre Arnhem Land. Almut recită numele locurilor, Humpty Doo, Annaburroo, Wildman Lagoon. Undeva trebuie să alegem între Jabiru şi

Ja Ja, însă nu pot să găsesc cotitura pe hartă, iar apoi şoseaua se transformă într-un drum roşu, iar drumul roşu într-o repetiţie nesfârşită a lui însuşi, înconjurată cu o pădure uscată şi tăcută.

Coborâm din maşină pe malul unui râu, liniştea e întreruptă de sunete necunoscute. *Crocodiles frequent this Area. Keep Children and Dogs away from Water's Edge*. Zonă cu crocodili. Nu lăsaţi copiii şi câinii aproape de malul apei. Mă uit la suprafaţa sclipitoare, neagră, la pământul roşu de sub picioarele mele, la pictogramele frunzelor uscate de eucalipt ca o casă de litere deşertată. Pe drumul ăsta aproape că nu se circulă, suntem singure în norul nostru de praf, şi aşa vedem de foarte departe celelalte maşini, foarte puţine, care vin înspre noi, ca nişte nori, ca nişte năluci. Sunt fericită. Aproape de Ubirr, trebuie să mergem o oră pe jos.

— Maiestate, mormăie Almut.

Mă uit la ea ca să văd ce vrea să spună, iar ea arată de jur împrejur şi îşi petrece apoi un braţ pe după umerii mei, de parcă ar vrea să mă protejeze de ceva, însă de ce?

— Totul e atât de vechi, spune ea în cele din urmă. Am senzaţia că eu însămi sunt extrem de bătrână, de parcă aş fi aici dintotdeauna. Timpul nu e nimic, un pârţ. Cineva ar putea să ne sufle de-aici numaidecât. Ce înseamnă o mie de ani? O nimica toată. Şi, dacă ne-am întoarce, nu ne-am recunoaşte pe noi înşine. Am avea tot acelaşi creier, însă un alt soft. Ştiu despre ce vorbesc, m-am uitat prea mult în ochii aborigenilor. Pe tine nu te deranjează? O mie de ani, zece mii de ani, aceiaşi ochi, acelaşi peisaj. Ei îşi sunt propria eternitate, iar asta-i insuportabil.

Apoi râde şi spune:

— Concediată pe motiv de seriozitate accentuată.

Însă are dreptate. Totul — pietrele, arborii, stâncile — vrea să te sfredelească cu vechimea lui

zdrobitoare, nicăieri nicio voce umană care să te distragă, strălucirea malignă, cenuşie a pietrelor se împotriveşte intrusului, nu-i de mirare că ei cred că acest pământ e sacru. Murmur de tufe, fâşâit de animale invizibile. Aici locuiau ei, sub acest perete de stâncă surplombat căutau ei să se adăpostească; în adâncuri şi deasupra capetelor lor au pictat şi au desenat animalele de pe urma cărora trăiau, mai târziu îmi notez numele lor: *barramundi* — marele peşte, *badjalanga* — broasca ţestoasă cu gât lung, *kalekale* — somnul, *budjudu* — iguana.

— Mă întind puţin, spune Almut, altfel îmi înţepeneşte gâtul.

Mă întind şi eu lângă ea.

— Ar trebui să poţi face asta şi în Capela Sixtină, adaugă ea, însă eu sunt deja pierdută.

E ca şi cum aş zăcea într-o vază mare din lut din Micene: peşti imaginari înotând în josul râului, rafinamentul desenului, măruntele figuri albe, în comparaţie cu ei atât de umile, fără chip, de parca ar fi vrut să spună că, de fapt, ele nu există. Cu cât mă uit mai mult, cu atât văd mai limpede că peretele de stâncă are o sută de culori — eroziunea, intemperiile, ciupercile, timpul, toate s-au cuibărit în piatră, iar deasupra acestora se află acea imagine care, acolo, afară, era vie, exista ca realitate şi trebuia să pătrundă prin cineva pentru a exista astfel, în culori, din nou aici, nemişcată, însemnată, gravată în timp.

Aş vrea să zic ceva, însă nu ştiu cum, ceva despre ceea ce Almut tocmai a spus, despre timpul care e ca un pârţ, dar asta n-o poate face decât ea, la mine iese numaidecât ceva confuz şi solemn în acelaşi timp. Desenele sunt vechi de douăzeci de mii de ani, a spus Cyril, şi-atunci nu mai e vorba despre acele zerouri dintr-un număr, ci despre ceva la fel de concret precum materialul, ţesătura hainelor mele, iar ceea ce văd şi ceea ce sunt pluteşte în acelaşi continuum care, asemenea unui covor magic, suprimă, distruge, invalidează

timpul, astfel încât acesta devine un element ca apa şi aerul, ceva în care o poţi apuca în toate direcţiile, nu doar în cea în care se termină partea ta din el.

— Aş, ce să zic! spune Almut, dar asta abia după ce ne-am ridicat de pe jos şi am urcat pe platoul de deasupra.

Acolo, jos de tot, e un peisaj care se-ntinde până la capătul lumii vizibile. E un peisaj dintr-un vis, în care apar siluete divine. O pasăre de pradă atârnă nemişcată deasupra lui, ca şi cum ea n-ar trebui decât să supravegheze, în timp ce alte păsări, albe, plutesc pe o albie mlăştinoasă de la marginea unei păduri. Chiar sub noi, la poalele stâncilor, văd piramidele ascuţite ale muşuroaielor de termite, palmieri de nisip mărunţi ca iarba, blocuri de piatră ale unui templu distrus.

— N-am vrut să râd de tine, spune Almut. Ştiu la ce te referi, doar că eu n-aş putea să mă exprim niciodată aşa. Are legătură cu melancolia, dar şi cu triumful.

— Da, spun eu, iar apoi aş mai vrea să adaug că triumful constă în a-ţi da seama că, preţ de o clipă, ştii că eşti în acelaşi timp şi muritor, şi nemuritor, dar n-o fac.

Timpul e un pârţ e mult mai scurt şi, poate, înseamnă acelaşi lucru. Ţinutul spre care mergi are o vechime de şaizeci de milioane de ani, a spus Cyril. Yellow Water, Alligator River, culoarea frasinului, arbori de cauciuc albiţi în mlaştina verde, de culoarea muşchiului, urma unui râu mort, un perete de stâncă sângerând acolo unde un monstru a muşcat din pământ, e de-ajuns, trebuie să plecăm. Cândva, cu mult timp în urmă, ne începuserăm călătoria într-o cameră din Sâo Paulo. Acum am ajuns.

13

La câte cuvinte te poţi gândi în timp ce rămâi într-unul şi-acelaşi loc? Am făcut o călătorie în capul meu şi am aterizat acolo unde eram deja, în tăcere. Cea care îl întâlnise în galerie pe bărbatul de lângă mine nu mai era aceeaşi cu cea care ajunsese cu şase luni în urmă în Sydney. Trebuie să spun: nu mai eram aceeaşi, şi vreau să spun asta, însă a apărut o distanţă între mine şi mine însămi pe care trebuie să învăţ s-o depăşesc. Almut spune, pur şi simplu te-ai îndrăgostit, însă nu-i adevărat. E mult mai mult de-atât. E o chestiune în care dobândeşti şi renunţi la ceva în acelaşi timp. Nu voi rămâne cu acest bărbat, căci el nu va rămâne cu mine. El a stabilit asta de la bun început, şi are de-a face şi cu distanţa. E la fel de inabordabil precum picturile sale. Le poţi pune pe perete, însă nici atunci nu-ţi aparţin, nu vor fi niciodată ale tale, fiindcă ele vin dintr-un loc la care tu nu ai acces. Nu e vorba despre faptul că nu mă potrivesc cu lumea lui, că n-o să mă ia niciodată cu el să mergem în locurile de unde se trage, că — Dumnezeu ştie — i-e ruşine cu mine, că, în orice caz nu vrea să mă *arate* apropiaţilor săi, nu-i vorba nici că, de fapt, m-a dus cu el, ca pe un fel de turist, într-un loc în care viaţa aborigenilor e prezentată ca într-un teatru, unde aveam până şi *bush tucker*[19] şi *didgeridoo*[20], şi focuri mici, şi dansuri stângace, care nu seamănă deloc cu ce văzusem în muzeul din Darwin, şi că, astfel, el mă subapreciază şi, de fapt, mă jigneşte, fiindcă nici despre asta nu se poate vorbi, deoarece el pur şi simplu nu vorbeşte. Dar pentru mine nu contează. Poate că a vrut să mă lămurească asupra vreunui lucru, ceva ce prefer să nu ştiu. Însă când vine noaptea şi terminăm cu toate tâmpeniile, suntem iarăşi singuri cu liniştea, singuri cu nesfârşit de puţine cuvinte — n-am ştiut niciodată că pot fi atât de puţine. Însă mie îmi convine totul. Sau poate că nu? Există aşa ceva: pornografie fără porno?

Exclusiv ca idee în capul tău, fără nicio reprezentare grafică? Pură pornografie a spiritului, a unei situaţii, în care minciuna transformă orice acţiune, mângâiere, sărut, orgasm în altceva, obscen şi pervers? Mă gândesc la asta în timp ce stau aici culcată şi aştept ca el să rostească din nou unul dintre puţinele lui cuvinte, ca el să mă atingă din nou, iar eu să uit la ce mă gândesc.

Almut a spus odată ceva despre „sălbaticul meu cel nobil". A fost pentru prima oară după mult timp când m-am înfuriat pe ea. Nu din pricina jignirii, ci pentru că nu mă înţelesese. Ea a înţeles întotdeauna ce se întâmplă cu mine, iar acum, deodată, o pierdusem. N-avea nicio legătură cu îndrăgostirea, e mult mai grav, mai obscen, mai pervers. Dacă de îndrăgostire ar fi fost vorba, ar trebui să spun că sunt îndrăgostită de nişte munţi stâncoşi sau de o bucată de deşert. A început cu acea pictură. Stăteam pierdută în faţa ei. N-avea nicio legătură cu ce văzusem în timpul călătoriei noastre. Aici nu existau figuri, fiinţe vizibile care, oricât de bizare ar fi părut, să fi fost totuşi recognoscibile. Aici era o nuanţă de negru provocator, impenetrabil, prin care răzbătea o formă de lumină, o contradicţie care m-a atras înăuntru, înspre acea nuanţă de negru, exact aşa cum mi s-a întâmplat mai târziu să fiu atrasă de el. Însă toate cuvintele astea nu mă ajută să spun despre ce e vorba. Din afară, lucrurile trebuie să se fi văzut într-o lumină cât se poate de banală. La un vernisaj, stai prea mult în faţa unui tablou, te izolezi de tot ce-i în jurul tău, de voci, de oameni, te gândeşti la expresia interzisă ca un nor negru, nu vrei să ştii nimic despre asta, nimic despre violenţă, despre teamă, despre repulsie, şi simţi cum eşti atrasă în acel nor, ca şi cum n-ai fi făcut o călătorie spre şi într-o ţară la care ai visat în toţi acei ani din copilărie, ci ai fi călătorit doar spre această pictură ca înspre o ceremonie de exorcizare care nu poate avea loc decât dacă mă

las aspirată în interiorul tabuului. Lacrimile îmi şiroiesc pe obraji, însă stau cu spatele la ceilalţi. Pentru ceilalţi, nimic din toate astea nu-i vizibil. Ceea ce pot vedea, dacă totuşi văd ceva, este cum proprietarul galeriei vine spre mine şi spune: „Se pare că vă interesează acea pictură", iar apoi îmi vede lacrimile şi se îndepărtează în fugă spunând: „Mi-ar face plăcere să vi-l prezint pe artist", întorcându-se mult mai târziu împreună cu el, după ce lacrimile mele se uscaseră de mult, însă mai că îmi ţâşnesc din nou când îl văd în faţa mea, fiindcă acea pictură este el însuşi. Totul are de-a face cu durerea vindecării, asta am priceput acum. Nu spun nimic, nici măcar lui Almut. Şi nu mă aştept la nimic, m-am predat. Trebuie să-i fi spus ceva proprietarul galeriei, căci el a rămas tăcut în faţa mea, sfios sau, pur şi simplu, la o depărtare infinită, nu ştiu asta, nici acum nu ştiu. Uneori cred că nici nu mă vede, că eu, în timp ce mă atinge şi şi-o trage cu mine, sunt invizibilă pentru el, cineva fără suflet, o formă, o siluetă — şi aşa şi e —, de parcă ce facem n-are nicio substanţă, de parcă plecarea lui anunţată s-a strecurat în toate, în lunga lui tăcere, în momentele lui de nemişcare, în refuzul lui de a mă vedea în timp ce urlu să fiu văzută şi ştiu că asta nu se va întâmpla niciodată şi că, atunci când am văzut acea pictură, am ştiut toate astea.

Doar atât am avut de povestit. Săptămâna pe care mi-a dat-o s-a terminat. Proprietarul galeriei, care la sfârşitul serii era beat, a spus:

— Doar ţi-l împrumut, ai grijă de el. Şi, mai-nainte de toate, nu încerca să vorbeşti cu el despre picturile lui. N-are voie să facă asta, e prea complicat să-ţi explic. Tabu, taină, totem, toată acea lume de care mai bine te ţii deoparte.

Ne-a dat cheia de la căsuţa lui din Port Willunga, la ocean. Acolo am făcut în acea primă zi o plimbare nesfârşită, era flux, iar aveam senzaţia că ţipetele valurilor care se spărgeau de

ţărm erau pentru mine, ca şi cum ar fi trebuit să compenseze tăcerea de lângă mine. Când şi când, el arăta spre o pasăre şi-mi spunea cum se numeşte, în rest, niciun cuvânt. Doar la început a rostit acea declaraţie, pronunţată fără să mă privească, de parcă ar fi fost *Declaration of Independence*[21], că după o săptămână trebuia să plece „la clanul meu“, fără măcar să spună unde anume în Australia. Am mers până s-a lăsat întunericul. Apoi am intrat în căsuţa pe care el o cunoştea deja. Mai fusese acolo mai demult, asta era limpede. Cu altele, şi asta era limpede. N-a aprins lumina, ci şi-a pus mâna cu degetele răsfirate pe ceafa mea. Atingerea a fost foarte uşoară, însă am simţit ce puternice erau acele degete. E imposibil ca abia să fii atins şi totuşi să ai senzaţia că eşti ridicat. Ce-a urmat a fost un fel de legănare nesfârşită, nu pot s-o numesc altfel. Se potrivea cu zgomotul spargerii valurilor de-afară, acea dilatare şi contracţie în care fusesem absorbită până când m-am simţit pe mine însămi dând pe dinafară şi n-a mai fost nevoie să ştiu de mine. În dimineaţa următoare, când m-am trezit, el plecase deja. De la fereastră, l-am văzut aşezat pe nisip, în lumina primelor raze de soare, o siluetă întunecată, imobilă ca o piatră, şi, brusc, am ştiut. Schimbasem o amintire cu alta, care n-avea să-mi dea pace aşa cum n-o făcuse nici cealaltă. Aveam să exist în mintea cuiva, fără să ştiu cine eram eu acolo. Mai demult acest gând mi s-ar fi părut insuportabil, însă acum nu mai conta. Acum ştiam eu însămi cine eram. Odată, într-o toană ciudată, o întrebasem pe mama la ce-ar vrea să se gândească în clipa când avea să moară. Ea nu răspunsese, dăduse doar din cap. Sunt lucruri despre care nu se vorbeşte, spusese ea în cele din urmă.

— Nici cu fiica ta? am întrebat eu.

— Tocmai cu fiica ta nu se face asta, a spus ea.

După acele zile în Port Willunga, am venit în acest loc ciudat, o rezervaţie, în care ne-am jucat de-a aborigenii. Sună groaznic, însă aşa a fost. Nu ştiu de ce-a făcut asta. În orice caz, acum ştiu cum să găsesc hrană în deşert şi cum, în liniştea totală, te poţi transforma tu însăţi în linişte. Venirea mea n-a mirat pe nimeni, poate că el merge frecvent cu alţii pe-acolo. M-am eliberat de prostiile bine intenţionate, am exersat cum e să fii absent, la asta mă pricep. Nu era clanul lui, iar ei au vorbit cu el în engleză, deci nu era nici limba lui. Însă l-am văzut râzând, chiar dacă râsul nu mi-era adresat mie. M-am gândit să-i spun ce se întâmplase cu mine în acea săptămână, însă norul meu negru nu putea fi niciodată al lui, pe-acela aveam să-l iau înapoi cu mine, în restul vieţii mele, de parcă un nor îl poate neutraliza pe celălalt. Vom vedea. E ultima noastră noapte, îmi trec mâna peste duşumeaua de pământ de lângă noi. O simt dură şi uscată, un pământ care zici că e de hârtie. Totul e altfel în ţara din care vin eu. Afară, primele raze de lumină inundă cu aşa o violenţă lumea, încât sunt aproape insuportabile. Roşu de miniu. Sânge. Mă răsucesc pentru a-l privi. El doarme încă. Şi el e doar o formă. Aş vrea să-l ridic şi să zbor cu el peste imensa pustietate a acestei ţări până în locul din care se trage, căruia el îi aparţine, iar eu nu.

14

— Măcar aţi mai şi râs? întrebă Almut.

Ştiam că avea să întrebe asta. Ştiu şi că e supărată, revoltată. Dacă nu se râde, nu merge. Nu la ea. Mă întorsesem singură la Adelaide, dar ne mai puteam folosi o noapte de căsuţa din Port Willunga, iar ea a vrut s-o vadă. Aceeaşi plajă,

acelaşi ocean, aceleaşi păsări, ale căror nume acum le ştiam. Am stat sus, pe o dună, într-un mic restaurant care se numea Star of Greece, fiindcă aici se scufundase odată un vapor grecesc. Era din nou flux, spargerea valurilor de ţărm continua să aibă multe de povestit. Eu nu. Ştiam că Almut aştepta ceva, aşa fusese întotdeauna relaţia noastră, fără secrete. Dar acum ştiam şi că nu puteam spune nimic, nu încă.

— Dar tu ce-ai făcut săptămâna asta? am întrebat-o în cele din urmă.

— Eu? M-am destrăbălat, uite-aşa. Nu, m-am gândit la ce să fac în continuare. Nu ştiam dacă ai să te întorci.

— Dar nu ţi-am spus că după o săptămână o să mă întorc?

— Da, dar grimasa pe care ai făcut-o când ai zis asta putea să însemne exact contrariul. Ca şi cum n-ai mai vrea să te întorci niciodată.

Am ridicat din umeri, însă ea începu să se agite. Am ştiut că nu pot să fac nimic decât să las să treacă furtuna.

— De ce nu recunoşti, pur şi simplu, că sunt lucruri asupra cărora trebuie să reflectăm. În primul rând, mi s-au terminat banii, dar nu despre asta e vorba. Nu ştiam ce se întâmplă cu tine, nu sunt obişnuită cu asta. Mi-am făcut griji. Şi nu pentru că acel bărbat nici nu m-a băgat în seamă, ci pentru că, după părerea mea, nici pe tine nu te considera potrivită. Picturile lui mi se par minunate, mai ales aceea după care erai aşa de înnebunită. Nu mai ştiu titlul, dar dacă ai fi scris dedesubt „porţile iadului" n-ai fi greşit prea mult. Nu-i de mirare că omul nu râde niciodată. De altfel, pe ei nu i-am văzut niciodată râzând.

— Pe care ei?

— OK, scuze. Însă în Alice Springs, într-o seară, când tu dormeai deja, am plecat la plimbare şi m-am îndepărtat un pic mai mult. Nu ţi-am povestit despre asta.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic. Deodată m-am trezit faţă în faţă cu trei inşi. Ei au rămas nemişcaţi, eu, nemişcată. Duhneau a bere. În rest, nimic. Au stat şi s-au holbat la mine până m-am întors şi am plecat. Asta a fost tot.

După o clipă adăugă:

— A fost ceva îngrozitor de trist.

— Aceeaşi tristeţe o poţi vedea şi la noi, în Sâo Paulo.

— Nu, nu e aceeaşi. În primul rând, acolo se râde mereu, oricât de deplorabil ar fi totul. Sclavii noştri au venit din Africa şi ei cel puţin ştiau să danseze. Vreau să spun, să danseze de-adevăratelea. Îţi poţi închipui aici o şcoală de samba? Dar nu asta am vrut de fapt să zic. Totul e atât de lipsit de speranţă. Ştii fraza aia a lui Groucho Marx? Deodată ne-am trezit la marginea prăpastiei, dar am făcut un pas înainte? Nici măcar asta n-au reuşit să facă aici. I-au prins chiar înainte de buza prăpastiei, chiar dacă pe jumătate sunt falşi.

— Ce-i fals?

— Totul. Mai demult făceau picturile în nisip sau pe propriul corp. Asta însemna ceva, iar apoi dispărea. Bătea vântul, dispărea desenul. Nimic nu era de vânzare. Cum pot să ştiu că e ceva veritabil atunci când cumpăr o scoarţă de copac pictată, care mai demult avea menirea să fie dată unui mort? Câte exemplare poate face un asemenea ins? Ce se întâmplă apoi? Stau acolo undeva, în pădure, cu mai ştiu eu ce obiecte tainice şi aşteaptă până când aterizează iarăşi un proprietar de galerie într-un Piper Cub, cu o sacoşă plină de bani?

— Eşti dezamăgită.

— Poate. Şi poate că am dreptate.

— Fiindcă preţiosul nostru vis din copilărie s-a spulberat? Dar acum o săptămână, la Ubirr, erai încă în extaz. Ai uitat?

— Nu, n-am uitat. Am însă senzaţia că totul e sortit morţii. Şi când am văzut că dispari...

— N-am dispărut.

— Nu, dar păreai aşa de îngrozitor de nefericită...

— Nu eram nefericită. Eram... în altă parte, încercam să aflu ceva.

Îşi puse mâna pe braţul meu.

— Nu mai întreb nimic. Scuze. Dar, cel puţin, fă-mă să râd puţin. Spune-mi un cuvânt amuzant. Iar apoi trebuie să-ţi spun ceva. Am primit o propunere de care poţi să râzi, cel puţin aşa sper. Dar mai întâi cuvântul.

— *Maku*.

— *Maku*, repetă ea. Când trebuie să încep să râd?

— Când ştii ce înseamnă.

— Zi o propoziţie.

— Am mâncat în deşert nişte *maku* delicioase. *Wichetty grubs* — larve de fluturi şi gândaci. Se găsesc în apropierea arborilor mulga. Şi *tjara*, furnicile melifere. După ce plouă, le poţi dezgropa numaidecât de sub orice copac mulga. Furnicile se umflă şi ajung de mărimea unei bile. Sunt pline de o substanţă gălbuie, foarte dulce, folosită de furnicile muncitoare, care vin să o sugă. Vezi, am învăţat foarte multe lucruri. Acum poţi să mă trimiţi în deşert. Mă descurc. Şi propunerea ta?

— E în Perth. E un drum lung, însă rabla noastră o să se descurce, chiar dacă la limită. Are loc un festival literar şi o să fie şi nişte piese de teatru. Caută îngeri, de fapt figuranţi care trebuie să interpreteze nişte îngeri.

— Într-o piesă de teatru?

— Nu. Nu ştiu dacă am înţeles bine, însă mi-au explicat că în timpul festivalului îngerii vor fi ascunşi pretutindeni în oraş, de-a lungul unui traseu marcat, iar oamenii trebuie să-i găsească.

— Şi noi ce trebuie să facem?

— Nimic. Ne dau aripi şi, timp de o săptămână, ne duc în fiecare zi într-un loc ascuns, într-o biserică sau o clădire dărăpănată sau altundeva, într-o bancă, şi-acolo trebuie să rămânem toată ziua şi să ne lăsăm căutate. Toate astea au de-a face cu *Paradise Lost*.

— N-am citit-o. Poate mai demult, la şcoală, dar nu-mi mai aduc aminte nimic. Ba da, un înger cu o sabie în flăcări care îi izgoneşte pe Adam şi Eva din rai. Dumnezeu, da, şi Satana, o nesfârşită primă parte despre ura lui Satana faţă de Dumnezeu. Şi cum Eva crede că ei chiar trebuie să mănânce acel măr. Totul era foarte trist, însă nu prea mai ştiu exact ce se întâmplă.

— Nici eu.

— Şi dacă acei oameni ne găsesc?

— N-au voie să vorbească cu noi. De fapt, bineînţeles că o vor face, însă noi n-avem voie să le răspundem în niciun fel. N-avem voie nici să ne mişcăm. Dar se plăteşte bine.

— De unde ai aflat de asta?

— Din revista de teatru de-aici. Am sunat. Se organizează un casting. Cred că pe tine oricum te acceptă. Cu mine o să fie ceva mai dificil.

Arătă spre propriii sâni.

— Ai văzut vreodată vreun înger cu ţâţe?

15

Aşadar, acum sunt un înger. N-a fost greu. Regizoarea m-a ales numaidecât. Important e să poţi sta culcată, fără să te mişti, spusese ea. Şi către asistent:

— E mică, ar încăpea bine în dulapul din clădirea de pe William Street, lângă Gledden Arcade, notează-ţi.

Şi către mine:

— Crezi că poţi să stai culcată fără să te mişti? Căci asta-i important.

I-am spus că n-avea să fie o problemă pentru mine. Aveam destule lucruri la care să mă gândesc. Nici Almut n-a întâmpinat dificultăţi. Şi-a ascuns sânii cât a putut de bine, însă n-ar fi trebuit să-şi dea osteneala.

— O punem sus, pe His Majesty's Theatre, vizavi de Wilson's Car Park. De-abia aştept să văd dacă poate să ţină o sabie în aer timp de câteva ore.

Ieri a fost prima zi. Seara, Almut era frântă de oboseală.

— Stau toată ziua în soarele ăla nenorocit, însă, într-adevăr, am o vedere fantastică. Numai că, bineînţeles, oameni nu văd. Cum e la tine?

— Nici eu nu-i văd.

Nu-i văd, însă îi aud. Îi aud cum urcă scara. Apoi se opresc o clipă, până mă văd; simt acea clipă, şi întotdeauna e ciudat, fiindcă nu pot fi mai mulţi de unu, căci fiecare trebuie să facă traseul singur. Încerc să aud dacă e bărbat sau femeie, însă n-am voie să mă întorc. Stau culcată jos, în acel dulap, cu faţa la perete. Când intră cineva, încerc să-mi ţin respiraţia cât mai mult, numai că, odată cu trecerea timpului, înţepeneşti de tot, iar acolo locul de unde sunt prinse aripile de tine începe să te doară îngrozitor. Slavă Domnului, aud întotdeauna când cineva urcă scara, iar când e linişte pot să-mi mişc încet omoplaţii, altfel aş înnebuni. Îngrozitori sunt oamenii care stau foarte mult, sperând că nu vei rezista şi te vei întoarce spre ei. Ăştia sunt bărbaţi, ştii asta. Atunci mă concentrez pe Bune Vestirile mele, pe ţinuta corpului, pe poziţia aripilor. Şi mă gândesc la el, cum stăteam noi culcaţi acolo, în deşert, chiar şi pe pământ. Păcat că atunci încă n-aveam aripi. Aş vrea să ştiu dacă se gândeşte la mine şi unde e. Şi-apoi visez puţin la ce-ar spune dacă ar intra aici, dacă i-aş recunoaşte pasul şi m-aş întoarce, sfidând

toate interdicţiile, însă toate astea sunt, desigur, prostii.

Între timp, judecând după stilul de a picta, am descoperit unde se află clanul lui; n-a fost greu să aflu asta. Un întreg grup de familii lucrează aşa, iar în muzeul de-aici am văzut şi picturile celorlalţi, ale celor pe care dorisem să-i cunosc şi pe care el îi ţinuse ascunşi de mine, sau invers, căci, bineînţeles, eu sunt cea pe care el a ascuns-o. Cu astfel de gânduri orele trec repede. Peretele dulapului în care stau culcată nu mai are pentru mine niciun secret, cunosc fiecare crăpătură, zgârietură, denivelare, gândurile mele rătăcesc printre ele ca un drumeţ într-un ţinut pustiu. Atunci când nu-i nimeni, cânt încet, doar pentru mine. După o vreme, te cuprinde o ameţeală sau visezi că poţi zbura. Cel mai tâmpit moment e când vin să ne ia seara — un autobuz plin cu îngeri, un talmeş-balmeş de-a dreptul. Cocaină, sedative, probleme de matematică, fiecare are metodele lui ca să reziste. Toţi sunt morţi de oboseală şi plini de poveşti. Mai ales îngerilor care-i pot vedea pe oameni le e greu, pentru că aceştia le spun cele mai trăsnite lucruri: declaraţii de dragoste, cuvinte porcoase, obscenităţi. Ei ştiu că noi oricum n-avem voie să le dăm nicio replică, iar asta pare să-i aţâţe nespus pe unii oameni.

Despre săptămâna cât am fost plecată n-am mai apucat să vorbesc cu Almut. Acele zile le-am păstrat înăuntrul meu. Uneori mă gândesc la ce ar trebui să facem şi mă întreb dacă vom mai rămâne mult în această ţară. Ştiu că, de fapt, Almut vrea acasă, însă eu încă nu simt asta. Cel mai mult mi-ar plăcea să plec în deşert, însă nu îndrăznesc să-i spun aşa ceva. Seara, în hotel, când ea e încă la bar, desfac pictura şi o pun pe masa de la perete. Apoi mă postez drept în faţa ei, ca o călugăriţă care meditează. După câteva minute începe să funcţioneze şi simt o dorinţă pe care n-o pot

descrie în cuvinte şi care ştiu că mă va însoţi întotdeauna. Încă nu vreau să-i spun nimic lui Almut şi, deşi nu ştiu dacă poţi să hotărăşti aşa ceva, cred că voi continua mereu să rătăcesc pentru a transforma lumea în propriul meu deşert. Am destule lucruri la care să mă gândesc, cât pentru o viaţă întreagă. Peste tot sunt larve şi furnici melifere, peste tot sunt fructe cu boabe şi rădăcini, iar acum ştiu cum să le găsesc. Pot supravieţui.

II

1

Tot ce ne trebuie e un oraş la marginea apei, o lună de ianuarie, o zi cu lapoviţă, o gară. Dintre culori, griul e cea mai bună: un soare ascuns, care îşi economiseşte căldura pentru cealaltă parte a lumii şi poveştile care se scriu acolo. Treisprezece peroane, unele mai pline decât altele. Iar acum, bagheta magică, accesoriu al meseriei noastre, arată mai mult într-o parte, împinge şi trage în direcţia unui grup răzleţ de călători care nu sunt împreună, figuranţi, rezerve. Astăzi nu joacă niciun rol, chiar dacă, bineînţeles, nu poţi fi sigur de asta niciodată, la urma urmei, nu suntem singurii care se ocupă cu aşa ceva. Poate că fac parte dintre personajele unei alte povestiri. Pardesiul maro, nu, tânăra cu copil mic, nu, nici cei trei soldaţi, bărbatul cu pălărie ciudată e prea bătrân, prea complicat. Însă trebuie să ne grăbim, de fapt, trenul ar fi trebuit să sosească deja. Ah, da, de bărbatul de-acolo — de cel din spatele acelui bavarez, fără-ndoială, care şi-a despăturit larg un

Bildzeitung — avem nevoie, el trebuie să fie: părul rărit, ciufulit, ochi umezi de frig. Nu, nu cel de-acolo, din spate, el nu ne este de niciun folos. Te uiţi greşit, la celălalt trebuie să te uiţi, la cel de colo, la bărbatul care între timp şi-a privit deja de două ori ceasul de la mână, cu siguranţă e el. Pantofi din piele întoarsă, englezeşti, uşor scâlciaţi, pantaloni de bumbac într-o culoare dintr-acelea nedefinite, de armată, loden gri, şal roşu de caşmir, desigur, în ţinuta asta sunt încorporate câteva contradicţii, atât în privinţa culorii, cât şi a vârstei. Un uşor aer de artist, un căpitan în rezervă, cineva care merge în Laren să vadă meciul de hochei pe iarbă al fiicei sale. Astfel încearcă acele obiecte de vestimentaţie să se anihileze reciproc, de parcă cel care le poartă nu ştie sigur ce vrea să fie, de fapt, încercând să ţină sub control acea nesiguranţă cu roşul provocator al şalului. Dar veniţi mai aproape. S-ar putea ca unor femei să li se pară atrăgător acest bărbat, chiar dacă poate nu-i momentul lui cel mai bun. Se uită în jur să vadă dacă totuşi mai vine cineva, însă poate să-şi ia gândul de la asta. Trenul tocmai a trecut de Haarlem, aşa că haideţi să începem. Să amesteci vieţile oamenilor, chiar dacă pentru scurt timp, nu-i o bagatelă. Există elemente, la fel ca în chimie, care se atrag unele pe altele şi altele care se resping. Asta e, vieţile trec printr-un proces îndelungat până să fie gata. Exact, la fel ca mâncărurile. Nu, aveţi dreptate, nu-i nimeni care găteşte, doar dacă n-aţi vrea să numiţi bucătar viaţa însăşi, şi de ce n-aţi face-o? În orice caz, chimia de care e nevoie aici nu e simplă. Timpul de fierbere poate fi mai lung sau mai scurt, aragazurile se află în diverse locuri din lume, rezultatul e incert. Această comparaţie îşi cam pierde farmecul, aşa că ar mai fi de spus doar atât: ca bucătar — ca să mai rămânem puţin la analogia asta stupidă — viaţa e un idiot desăvârşit. De asta suferă, de cele mai multe ori, oamenii, şi de asta

profită, uneori, însă nu prea des, literatura. Vom vedea.

2

Erik Zondag nu ştia precis în ce dispoziţie se afla atunci când a luat trenul spre Austria, dar asta nu era de mirare. Era frig, el nu se simţea prea bine şi nu ştia ce-l aştepta, în afară de faptul că mergea la o cură pe care i-o recomandase prietenul său Arnold Pessers. La fel ca Erik Zondag, Arnold ajunsese în acea zonă gri care e descrisă de poeţi ca o pădure întunecoasă, iar de doctori ca mijlocul vieţii, o denumire absurdă, mai cu seamă dacă te gândeşti că, de obicei, data sfârşitului nu e ştiută dinainte. Dacă se întâmplă să vină mai devreme decât te aştepţi conform statisticilor, atunci şi mijlocul vieţii ar trebui să se deplaseze, astfel încât în anumite cazuri el a fost deja depăşit — iată un gând care nu-l încânta deloc pe Erik Zondag. Trenul întârzia, iar prin geamul murdar al acoperişului Gării Centrale vedea cum rafale puternice de lapoviţă biciuiau apa din IJ[22]. În acea zi de vineri era prea devreme ca să cumpere ziarul pentru care scria cronici literare, astfel încât nu putea să citească textul în care dăduse de pământ cu ultimul roman al unuia dintre corifeii patriei. Unii scriitori îmbătrâneau într-un mod dezagreabil, şi după o vreme le ştia toate obsesiile şi manierismele; se murea prea puţin în literatura neerlandeză. Reve, Mulisch, Claus, Nooteboom, Wolkers, toţi se apucaseră deja de scris când el era încă în leagăn şi, după cât se pare, n-aveau de gând să se oprească. Din punctul lui de vedere, aceştia interpretau ideea de nemurire cam prea literal. Iubita lui, Anja, care lucra în departamentul artistic

al ziarului concurent, îi reproşase că recenzia lui nu e onestă.

— Eşti pur şi simplu cătrănit că trebuie să pleci mâine la drum.

— N-are nicio legătură cu asta. Îl cunosc pe omul ăsta de-o viaţă şi am senzaţia că eu însumi aş putea să-i scriu cărţile alea.

— Nimeni nu te opreşte. Aşa ai câştiga în sfârşit şi tu nişte bani adevăraţi.

Anja era cu optsprezece ani mai tânără, iar asta era cât se poate de impardonabil. Trăiau de patru ani împreună, dacă aşa putea fi numit stilul lor de viaţa, căci fiecare rămăsese să locuiască în propria casă, ea în nordul oraşului, el în sud, ceea ce uneori le complica puţin viaţa de zi cu zi. Ei i se părea că apartamentul lui semăna cu un „coş pentru un câine foarte bătrân", iar lui i se părea că apartamentul ei de la etajul opt, cu vedere spre polder, semăna cu un laborator. Alb, sobru, impecabil, îşi zisese el, nu chiar locul unde să rămâi peste noapte ca să te distrezi, căci, din punctul lui de vedere, ceea ce făceau ei doi putea să aibă loc mai bine într-un coş pentru câini decât într-un laborator. Dar Anja nu era de-acord cu asta. De altfel, îi trecu lui prin cap, se găsea tot mai des câte ceva cu care ea să nu fie de-acord. Nici discuţia de ieri despre recenzia lui nu se încheiase tocmai bine.

— Cred că pur şi simplu îl invidiezi.

— Îl invidiez? Pe înfumuratu' ăla?

— O fi el înfumurat, dar ştie să scrie.

— Da' şi la voi a avut o recenzie proastă.

— Se poate, însă cel puţin aia era nuanţată. Tu nu faci decât să-l desfiinţezi pe faţă.

După aceea n-a mai putut fi vorba de o noapte de dragoste. Scriitorii neerlandezi aveau de dat socoteală.

— E momentul să te duci să faci cura aia.

Asta fusese concluzia ei în acea dimineaţă.

— Nu te mai simţi deloc în largul tău!

Era adevărat. Un bărbat de aproape cincizeci de ani, care priveşte la nesfârşita tristeţe a polderului la şapte şi jumătate dimineaţa, în ianuarie, ştie asemenea lucruri, mai ales dacă se mai spune şi la radio că iarăşi au fost împuşcaţi doisprezece palestinieni în Fâşia Gaza, că preţul acţiunilor a scăzut mai mult ca niciodată şi că tratativele pentru formarea noului cabinet s-au împotmolit deocamdată.

— N-am niciun chef de cura aia. O grămadă de bani pentru o săptămână fără mâncare.

— Dacă te duci acolo cu atitudinea asta, n-are oricum niciun sens. De-ai face-o ca să dai jos kilogramele de care te plângi tot timpul — atunci tot ar fi ceva. Şi Arnold spune că s-a întors de-acolo alt om.

— Asta vrei tu?

— Ce?

— Un alt om? Trebuie, la vârsta mea, să devin alt om? Tocmai m-am obişnuit cât de cât cu mine însumi.

— Poate tu. Că pe mine m-apucă depresia când mă uit la tine. Şi, dacă nu te supără prea tare că-ţi spun, bei prea mult!

La asta el nu mai zise nimic. La intersecţia de jos, din faţa blocului, o furgonetă albă intrase cu precizie matematică într-o Honda vopsită în albastru deschis.

— Chiar mi se pare că Arnold s-a recuperat extraordinar. Şi de-atunci n-a mai pus pic de alcool în gură.

— Asta pentru că e ocupat să se plângă tot timpul în legătură cu ce nu mai are voie să mănânce.

Nu, acea conversaţie nu decursese bine. Se uită la ceasul de mână şi, în aceeaşi clipă, se anunţă că trenul urma să mai întârzie câteva minute. De fapt, el nu mai ştia de ce luase acest tren. Trebuia să schimbe în Duisburg şi să ia trenul de noapte spre Innsbruck, şi ceva din cuvântul

Duisburg îl atrăsese. Îl făcuse să se gândească la ceva cenuşiu, la un oraş german care, la foarte mare depărtare, încă mirosea a război, o formă de *Verelendung*[23] care se potrivea cu dispoziţia lui actuală.

3

Avusese dreptate. Şi la Duisburg era deja la fel de frig ca în Amsterdam. Ameninţarea cu războiul, despre care aflase în treacăt din ziarul *Bildzeitung* al unui tovarăş de călătorie, îţi sărea aici în ochi, cu litere uriaşe, roşii şi negre, dinspre toate chioşcurile. El se lăsă dus de paşi încolo şi-ncoace, ştiind şi că asta fusese intenţia lui secretă. Oare de ce afla el toate lucrurile aşa de târziu? O sunase şi pe Anja, însă nu lăsase niciun mesaj atunci când ea nu-i răspunsese. Trenul german plecase la timp, iar el se trântise în patul lui de o singură persoană, trezindu-se când şi când din cauza vocilor metalice de pe peroane pustii şi a ţipătului tânguitor al trenului, care nu-i displăcuse. Îi plăcea să meargă cu trenul. Patul lui se legăna uşor, bateristul invizibil de sub el, de pe şine, bătea un ritm fantastic, şi înainte să adoarmă se simţi, pentru prima oară în acea zi, destul de fericit. Nu mai ştia de ce se lăsase atras în aventura asta nebunească, însă Arnold Pessers fusese destul de convingător şi-l bătuse la cap ore în şir, spunându-i cât de uşor se simţise el când se-ntorsese de-acolo. Dacă stătea bine să se gândească, începând de-atunci, Arnold devenise, de fapt, cam agasant. Aveau cam aceeaşi vârstă şi fiecare din ei cunoştea poveştile celuilalt. Arnold trăise cândva o mare iubire nefericită în Japonia cu un model pe care-l întâlnise datorită meseriei lui de fotograf. Acea

poveste, după cum era de aşteptat, se terminase prost. Poveştile de iubire tumultuoase îşi au locul în dramele de la televizor, însă în viaţa obişnuită sunt tare neplăcute. Prietenii avuseseră serios de furcă cu el — câţiva ani de beţii crunte —, până când fotograful îşi dăduse singur seama că trebuie să înceteze. Era o enigmă de ce toţi făceau, iar şi iar, aceleaşi greşeli. Erik se înfiora. Să nu mai poţi bea i se părea a fi cam cel mai rău lucru dintre toate, căci nu-şi amintea să fi fost vreo zi în care să nu fi băut măcar câteva pahare. Într-un asemenea caz, din punct de vedere medical eşti un alcoolic, însă el nu se îmbăta niciodată şi, de fapt, nici nu fusese vreodată mahmur, iar la toate controalele medicale analizele îi ieşiseră în ordine. Da, da, spusese Arnold, însă mai devreme sau mai târziu vine şi nota de plată. Şi începuse din nou să-i vorbească despre noua lui viaţă, despre ficatul care se regenerase fantastic, despre stratul de grăsime care dispăruse, despre energia regăsită şi despre regimul lui, care consta într-un număr de reguli monahale, de neînţeles pentru Erik, conform cărora unele alimente nu se puteau mânca împreună cu altele, salata era interzisă seara, un fruct după masa de seară era un păcat de moarte („îţi putrezeşte în stomac”), fumatul — de neimaginat, tăriile — numai dacă voiai să te sinucizi, iar vinul era mai degrabă un medicament decât o plăcere. Avea voie doar unul sau două pahare — Doamne Dumnezeule, ar muri de plictiseală. Însă, într-adevăr, Arnold slăbise mult, asta nu se putea nega.

Pe la şapte se trezi. Acum treaba devenea, aşadar, serioasă, căci mai era încă o oră până la sosire. Sate, munţi, ceaţă, case în care luminile erau deja aprinse, unde oamenii se mişcau în spatele ferestrelor. La Innsbruck şi-a pus bagajul într-o casetă din gară. Arnold îi spusese de unde trebuia să ia trenuleţul albastru spre Igls, însă el nu se grăbea. Mai întâi avea să se mai plimbe puţin.

Şi să caute Café Zentral. Era recomandarea lui Arnold. Era o cafenea austriacă frumoasă, de modă veche, un loc dintr-acelea unde-i plăcea lui Thomas Bernhard să vină să-şi citească ziarul. Lui Erik Zondag îi plăcea Thomas Bernhard, nu atât pentru că de la Hermans încoace în literatura neerlandeză nu mai fusese nimeni care să fi perfecţionat arta de a se dezlănţui, ci şi pentru că, la fel ca la Hermans, acea furie avea mai mult de-a face cu o iubire dezamăgitoare, amară decât cu altceva. Ceea ce admira el era mai ales stilul acelor dezlănţuiri, furia retorică, pasională, imperativă, cu acel ingredient de cele mai multe ori invizibil, tainic, al compasiunii, cu care autorul austriac scrisese despre anturajul său, despre ţara sa şi despre propria sa „viaţă închinată morţii", cum spunea el însuşi.

În cafenea a citit *Standard*, un ziar care, datorită culorii sale portocaliu deschis, dădea impresia că se îngălbenise înainte de a-l fi atins, iar ştirile internaţionale — din Irak, Israel, Zimbabwe — îl împinseseră într-o confuzie anacronică ce se potrivea de minune cu mobilierul şi murmurul încet al vocilor din cafenea, un zumzăit central-european, în mijlocul căruia oameni precum Kafka, Schnitzler, Karl Kraus şi Heimito von Doderer putuseră să mediteze atât de minunat. Poate că, se gândi el, Austria rămăsese intenţionat puţin în urmă, fiindcă lumea mergea mult prea repede. Mai comandă o cafea.

Rege al amânării, aşa îi zicea Anja.

— Ştii ce faci tu? Dai ture cât mai largi în jurul biroului tău, iar apoi ai nevoie de ore întregi ca să ajungi la computer. Ca şi cum ar putea să se mai întâmple ceva, astfel încât să nu mai fie nevoie să faci asta.

— Însă în acest timp gândesc.

— Da, da. La noi metode prin care să desfiinţezi pe cineva.

Nu era adevărat, dar cum să explici asta? Cele mai multe dintre cărţile care se publicau nu erau bune de nimic. Ai fi zis că în fiecare zi mai apărea un scriitor în plus, şi totuşi, dacă priveai în urmă, la secolul XX, câţi scriitori veritabili rămăseseră? Era infinit de multă marfa proastă care începea să mucegăiască în timp ce încă mai apărea pe listele de bestselleruri.

— Eşti prea sever, apucase ea să-i spună înainte ca el să plece, iar în vocea ei aproape că se simţi o undă de compătimire sau, Dumnezeu ştie, de dragoste maternă. Un singur lucru să-mi promiţi: că, mergând acolo, laşi toate astea deoparte. Dacă, după cum spui, şi-aşa nu merită osteneala, nu te mai ambala atâta. Gândeşte-te la tensiunea ta. Nu mai ai doisprezece ani.

Propoziţia asta revenea foarte frecvent în ultima vreme. N-a înţeles de ce alesese ea doisprezece ani, şi nu douăzeci şi patru sau treizeci şi doi, chiar dacă, evident, nu avea nici acele vârste — poate din cauză că pentru ea doisprezece era infinit de departe. Şi el avea hipertensiune, asta era adevărat. Şi artrită, şi încă vreo câteva dintre bolile perfide care pot face neplăcută viaţa cuiva care se apropie de cincizeci de ani, indicii ale unor nenorociri mai mari care stăteau la pândă. S-a surprins făcând o medie a vârstelor din ferpare. A mers bine când un azil de bătrâni a fost decimat de salmonelă, însă prost atunci când, abia plecaţi de la discotecă, trei adolescenţi beţi sau sub efectul cocainei, stăpâniţi de o nemăsurată dorinţă de moarte, intraseră în plin cu maşina într-un zid, şi astfel în veşnicie. Dar el trebuia să lase toate astea deoparte.

— Altfel poţi, la fel de bine, s-arunci toţi banii ăia în canal.

Şi a fost scump. Mai ales că nu ţi se dădea aproape nimic de mâncare, după cum afirmase Arnold.

4

Trenuleţul albastru era, de fapt, un tramvai care circula o dată pe oră. După câteva minute ieşiseră din Innsbruck şi străbăteau o pădure înzăpezită. „Funingine albă, pene tocate“, asta scrisese odată Constantijn Huygens într-o poezie despre zăpadă, un vers pe care Erik Zondag îl repeta acum pentru sine. Ceva mai frumos nu se spusese niciodată despre zăpadă. Neerlandezii, care îi ridicau în slăvi pe Shakespeare sau Racine, nu ştiau de cele mai multe ori să citeze niciun vers de Brederode, Hooft sau Huygens. Câteva versuri de Cats şi câteva de Vondel şi unul de Gorter îşi puseseră amprenta asupra limbii, plus „O, ţară de băligar şi de ceaţă“, şi cu asta se cam termina cunoaşterea clasicilor patriei.

Cu zăpada sclipindu-i în ochi, se lepădă de cenuşiul din care plecase. Arbori, case, câmpuri, toate îngropate sub penele tocate. Ultimii doi pasageri coborâseră şi ei la gara mică din Igls, care era şi capăt de linie. O bisericuţă, sfinţi pictaţi în stil popular pe casele mari, ale căror părţi de sus, cu lemnul lor nevopsit, încă mai păstraseră menirea iniţială de pod de fân. O tăbliţă pe care fusese scris cu pensula Alpenhof îi indica drumul, care urca o pantă destul de abruptă. Strada era alunecoasă, iar el făcea eforturi să nu cadă cu pantofii lui de oraş. Ajunse sus cu respiraţia tăiată şi dădu cu ochii de clădire, o construcţie austeră, în formă de L, din piatră naturală, în spatele unei grădini impozante, care acum era complet acoperită de zăpadă. În faţă era o parcare plină cu BMW-uri, Jaguaruri şi Volvouri cu numere de înmatriculare din Liechtenstein, Elveţia, Germania şi Andorra. Arnold nu spusese nimic despre asta. El vorbise despre oameni amabili, despre faptul că toţi împărtăşeau aceeaşi soartă, ceea ce făcea să se

înfiripe o anumită colegialitate care avea ceva foarte special.

— Şi pe deasupra, Erik, puţină *connaissance du monde*[24] nu strică niciodată. După douăzeci de ani petrecuţi în aerul rarefiat al departamentului artistic, puţin oxigen nu poate să-ţi facă rău.

În spatele uşilor de sticlă văzu umblând oameni în halate albe de baie. Asta era ultima lui şansă să se întoarcă.

— Laşule!

— Da, Anja.

Intră. Pe un scaun, în spatele recepţiei, stătea o femeie de vârsta lui care, judecând după culoarea pielii, tocmai se întorsese din Tenerife cu trei minute în urmă, unde îşi petrecuse câteva ore pe zi într-o sobă. Frau Dr. Nicklaus. El îşi spuse numele, pe care ea îl traduse imediat.

— *Herr Sonntag! Herzlich wilkommen!*[25]

Suna de parca l-ar fi aşteptat de zile întregi.

Înainte de toate, trebuia să îi fie prezentat unei anume Renate care se ocupa de sala de mese. Şi Renate îl aşteptase de zile întregi. Scăpă razant de sărutarea ei, însă ea aproape că îl îmbrăţişă, de parcă ar fi valsat, şi îl duse spre o măsuţă de două persoane de lângă geam, pe care de-acum avea s-o împartă cu un Herr Doktor Krüger din Regensburg. Cu siguranţă că n-avea nicio obiecţie, nu-i aşa?

— Da, Herr Sonntag, şi, fiindcă veniţi din Olanda, v-am plasat intenţionat la o măsuţă pe partea asta, cu vedere spre munţi, fiindcă acasă n-aveţi aşa ceva. Oficial, sejurul dumneavoastră începe abia mâine, însă, dacă doriţi, puteţi să luaţi cina aici chiar din seara asta. Însă, bineînţeles, puteţi să luaţi ultima masă înainte de a începe cura şi în sat. Cum doriţi.

Aşadar, în sat. Îşi pusese hainele pe umeraş, îşi scosese cărţile din valiză cu sentimentul că acum, în sfârşit, putea citi ce-i poftea inima, apoi

dormise câteva ore, după care se întorsese pe jos în sat. În *Goldene Gans*[26] mâncase, fie şi numai din cauza numelui, o friptură de gâscă, la care ceruse un vin austriac greu. La întoarcere începu să ningă — fulgi albi şi mari i se învârtejeau în faţa ochilor, astfel încât îi era greu să găsească drumul. După *Blauer Burgunde*[27] mai urmase un *Himbeergeist*[28], apoi încă unul. La urma urmei, masa de rămas-bun era masă de rămas-bun. În pat, încercă să mai citească ceva din cartea pe care o primise de la Frau Nicklaus, însă renunţă când ajunse la una dintre regulile de viaţă ale lui Maimonide: „*Überreichliche Mahlzeiten wirken auf jeden Körper wie Gifte und sind Hauptursachen für alles Krankheiten...* “[29] Nu, asta nu pica bine după gâscă, şi în niciun caz după vin şi rachiu de zmeură. Descoperi că făcuse primul lui păcat de moarte mâncând înainte de culcare, rătăci fără speranţă printre statisticile despre potasiu, magneziu şi calciu, se hotărî să nu se trezească pentru gimnastica de dimineaţă din *Wald*[30] şi se abandonă întunericului milostiv...

5

...unde se întâmplau tot felul de lucruri despre care noi ştim mai multe decât el. Nici un câmpean nu doarme buştean în apropierea munţilor înalţi. Şi-a lăsat fereastra puţin deschisă, iar aerul rece al nopţii a pătruns înăuntru. Bărbatul din pat îşi croieşte cu greu drum printre cele câteva vise pe care nu şi le va aminti. În liniştea pe care el n-o aude, o bufniţă îşi hăituieşte prada, un cerb sare speriat în sintaxa întunecată a pădurii în care Erik Zondag va merge mâine fără să recunoască urmele. Când se va trezi, va vedea lanţul muntos

luminat de primele raze de soare, un şir de dinţi ascuţiţi, strălucitori, cu câte un mic strop de sânge ici şi colo.

În sala de mese, Herr Dr. Krüger stă deja la măsuţa lor, îmbrăcat, la fel ca el, într-un halat alb de baie. Pe farfuria lui e o singură chiflă, iar alături o cană mică, cu un lichid galben închis. Erik se uita neajutorat la amândouă, iar apoi la Herr Dr. Krüger, care se prezentă imediat — doi domni în halat de baie care îşi strâng mâna. Krüger era înalt şi arăta ca şi cum ar fi participat la gimnastica de dimineaţă în zăpadă (aşa şi era) şi ca şi cum, asemenea lui Ernst Jünger, ar fi făcut un duş rece în fiecare dimineaţă, cu intenţia de a trăi şi el o sută de ani. Exclamă ah, Olanda, povesti că i se furase odată maşina la Amsterdam, că era ginecolog, că venea în fiecare an pentru două săptămâni la Alpenhof şi că apoi se simţea ca un nou-născut, că Erik trebuia să taie chifla uscată, după câte se pare destul de veche, în felii subţiri, ceea ce era destul de greu, fiindcă chifla începu să se sfărâme. Lichidul galben era ulei de seminţe de in, din care trebuia să picure pe fiecare felie de chiflă, căci scădea colesterolul. Cafea şi ceai, ceai adevărat, *gab es nicht*[31], doar roiniţă sau rozmarin sau Dumnezeu mai ştie ce alt ceai medicinal cu efect magic, pe care, pe dea-supra, nu aveai voie să-l bei decât la douăzeci de minute după micul dejun. Şi, *pass auf!*[32]: fiecare înghiţitură se mestecă de douăzeci de ori. Erik se uită în jur. La o masă alăturată stătea o femeie atât de drept, că puteai să juri că luase lecţii de balet încă de la naştere. Se uita fix în faţă şi părea că e pe punctul de-a începe să numere cu voce tare.

— *Guten Morgen, Herr Sonntag! Haben Sie gut geschlafen? Und was möchten Sie zu Ihren Brötchen*?[33]

El se pierdu numaidecât.

— Puteţi alege între iaurt de oaie şi puţină brânză albă de capră cu arpagic, spuse Herr Krüger.

Puţin mai târziu apăru pe masă o farfurioară cu iaurt de oaie. Krüger îi spuse că el era supus acum variantei blânde de *Ableitungsdiät*[34].

— Mâncăm toţi prea mult! Priviţi în jur! Fiţi atent la formele burţilor, ele trădează tot.

Spunând asta, el se uită peste marginea mesei la forma burţii lui Erik. Se vede treaba că nu era chiar atât de rău.

— *Aber trotzdem!*[35] Ne postăm întotdeauna cu faţa spre oglindă ca să nu vedem forma burţii, dar dacă ne-am răsuci puţin şi ne-am privi dintr-o parte, am vedea burţi atârnânde, burţi ascuţite, burţi care încep deja la coastele inferioare, nişte monstruozităţi, doar să vă uitaţi în saună şi la piscină. De aceea a fost aşa de bună dieta asta. Fără crudităţi! Fără leguminoase! Fără varză, fără ceapa, fără usturoi! Fără *Schweinefett*[36], deci şi fără cârnaţi, fără ulei rafinat, doar sortimente de cereale uşor digerabile şi lactate, totul calculat nemilos (*gnadenlos!*) în funcţie de gradul de digerabilitate, căci totul depinde de asta. Nu trebuie să vedeţi omul ca pe un animal, ci ca pe o plantă! O plantă cu un sistem de rădăcini! Aşa cum ramificaţiile rădăcinilor plantei îşi iau substanţele nutritive din pământ, tot aşa vilozităţile intestinale absorb substanţele din terciul pregătit de aparatul digestiv şi le dau mai departe sângelui din celulele organismului! Şi acum trebuie să merg la ora mea de terapie Kneipp.

Făcu o plecăciune uşoară şi dispăru. După plecarea lui, Erik rămase derutat. Nu se gândise niciodată la intestinele lui, iar despre funcţionarea propriului său corp ştia la fel de puţine ca despre funcţionarea Volvoului sau a computerului său. Sânge aveai deja, iar, dacă erai norocos, rămânea înăuntru, unde inima avea grijă să fie pompat în

toate direcţiile, şi, în cazul lui, făcea asta de aproape cincizeci de ani, însă pentru el nu era întru totul limpede cum se întâmpla asta exact. Trăieşti încă în epoca de dinainte de Vesalius, când corpul era un mister, îi spusese cândva medicul lui de familie. Asta fusese când îi prescrisese pentru prima dată medicamente pentru hipertensiune şi colesterol mărit.

— Dar eu nu simt nimic.

— Dar totuşi le ai. De aceea numim asta *silent killer*[37]. Combinaţia celor două te încadrează în zona de risc. Trebuie să faci ce-ţi spun.

Renate apăru la masa lui.

— Ştiţi că sunteţi aşteptat jos, nu-i aşa? Trebuie să treceţi mai întâi pe la Sibille ca să vă ia tensiunea şi să vă recolteze sânge, iar apoi aveţi o baie cu flori de fân.

Coborî pe scara din ardezie spre o mică încăpere în care alţi câţiva oaspeţi aşteptau să fie chemaţi. Vizavi era o altă încăpere, la fel de albă ca zăpada de afară, unde câteva tinere, şi ele îmbrăcate în alb, stăteau în spatele unui birou de un alb strălucitor. În jurul lui auzi germană şi rusă şi acele stranii variante de germană care, după cum îi plăcea să creadă, se formaseră din pricina înălţimii munţilor şi a adâncimii văilor, germana elveţiană, austriaca, o limbă care făcea casă bună cu carnea uscată la aer şi cu acele brânzeturi ciudate. Nu-i displăceau.

— Domnule Sonntag?

Iarăşi una dintre siluetele albe, Sibille. Îi fugea un ochi şi se mişca de parcă ar fi fost lipsită de greutate. Era sigur că ea îi strânsese mâna, însă nu simţise nimic. De altfel, nici când i-a luat sânge nu a simţit nimic. Sibille era o maestră a seringii. Vedea cum lichidul roşu se scurge în tubul gol şi încerca să se gândească la altceva, însă nu reuşi.

— O să vezi, îi spusese Arnold, după două zile te predai cu totul. Vei fi precum ceara în mâinile lor.

Era adevărat. Fiinţa căreia îi fugea ochiul pluti înaintea lui de parcă ar fi zburat împreună în nava spaţială Soiuz, trase o perdea într-o parte, spuse că trebuie să se dezbrace complet, scoase o bucată mare de plastic transparent, o puse pe pat şi-i zise să se întindă pe ea. Încercă să-i găsească ochiul cel bun ca să vadă ce-avea să urmeze, însă ea apăsase deja pe un buton, iar în clipa următoare el era deja într-un uter al cărui lichid amniotic, mirosind puternic a fân, plescăi scurt într-o mişcare sălbatică în jurul lui, iar apoi se potoli. Fluturele Sibille îi mai spuse în dialectul ei montan când urma să se întoarcă, însă el simţi cum se scufundă într-o plăcere profundă şi decise că deocamdată nu voia să se nască.

— *Da möchte man schon bleiben, gel*[38], spuse moaşa Sibille atunci când îl trezi dintr-un vis cu ferme ţărăneşti, viţei şi căpiţe de fân.

Îi dădu un prosop şi o luă înaintea lui spre o încăpere mai mare, unde o doamnă mai în vârsta, ridicându-şi picioarele cât mai sus, mergea printr-un mic iaz în care se aflau pietre mari de prund. Trebuia să păşească precum un bâtlan, la fel ca doamna aceea, îi spuse Sibille. Mai întâi trebuia să-şi bage picioarele în albia de lemn cu apă fierbinte, apoi să păşească. Era bine pentru *Kreislauf*[39]. De-abia se născu, că au şi apărut problemele. Apa era adusă cu avionul special pentru Alpenhof direct din Spitsbergen, iar pietrele acelea îi provocară o senzaţie neplăcută când le atinse cu picioarele. Cu mâinile încleştate pe tivul halatului, încercă să păşească asemenea unui bâtlan, închipuindu-şi cum ar reacţiona colegii lui de redacţie dacă l-ar vedea. Pe perete citi un text misterios, cum că eşti cine eşti acolo unde erai cine erai şi, în acelaşi timp, ascultă o conversaţie despre *Spätsommer*[40] ca al cincilea anotimp al medicinii chinezeşti, anotimpul pământului.

— În elementul foc, argumenta vocea în timp ce el îşi băga din nou picioarele în apa fierbinte, omul a ajuns la maturitatea personală a eului, dar în vara târzie a intrat în acţiune elementul pământ, de la eul sigur ajungându-se la un tu primejdios. Pentru asta aveai nevoie de curaj, curajul de a forma legături cu ceilalţi, de a te apropia de pământ. Relaţie, ţesut conjunctiv, structura din corpul nostru care leagă totul de tot...

Pierdu şirul, mai auzi vag „splină" şi „pancreas", se întrebă dacă avea şi el aşa ceva, mai făcu un tur prin apa rece ca gheaţa şi-apoi se refugie în camera lui, care se numea Trandafir sălbatic. Pe drum trecu pe lângă Urzică-moartă, Brânca-ursului, Căldăruşă, apoi pe lângă o sală în care nişte sclavi se istoveau la nişte aparate de tortură. O tânără alerga ca un sisif pe o bandă de cauciuc ce rula fără oprire, rusul din sala de aşteptare încerca să tragă în sus pe scripeţi din poziţie şezândă câteva greutăţi enorme, o altă victimă, cu o centură în jurul coapselor, încerca, cu faţa îmbujorată, să se opună gravitaţiei şi să se ridice în picioare, toate astea, se gândea el, erau o muncă fără rezultat. Niciodată până atunci, îşi zise el mai târziu, nu se gândise atât de mult la propriul corp. Toată ziua i se aducea aminte de el. Era uns cu ulei, masat, frecat cu sare, băgat în cada cu fân şi nămol, şi în fiecare dimineaţă i se dădea acea singură chiflă, iar la prânz o compoziţie minimală, pentru care un pictor-sculptor îşi dăduse toată osteneala, deşi fiecare calorie fusese, fără-ndoială, arsă pe când termina primul kilometru din plimbarea lui zilnică. Seara putea să aleagă între acea chiflă şi un cartof, un tubercul mare, singuratic, lunguieţ, care tot mai aducea a ceva, cum stătea el visător acolo, în mijlocul farfuriei, în aşteptarea unui delicios şi zdravăn cotlet de porc care n-avea să vină niciodată. Picăturile groase de ulei de seminţe de in presate la rece pe care, drept compensaţie, trebuia să le picure pe cartoful

singuratic îi aminteau de untura de peşte pe care trebuia s-o înghită în copilărie. La acestea se adăugau uneori două linguriţe mari de sufleu de somon sau avocado pasat, companie pentru o noapte lungă în care n-avea să se mai întâmple nimic altceva în afară de îngurgitarea unui praf alb, care trebuia dizolvat în apă, tot aşa cum fiecare zi începea cu o poţiune magică amară, care vreo câteva ore mai târziu declanşa un cataclism intern comparabil cu erupţiile vulcanice şi alunecările de teren în urma cărora sate întregi erau şterse de pe faţa pământului şi numeroşi oameni îşi pierdeau viaţa.

Nu mai ştia demult ce credea el despre toate astea. Dacă cineva i-ar fi spus că trebuia să-şi petreacă restul vieţii împreună cu Herr Dr. Krüger, nu s-ar fi mirat. Literatura neerlandeză, ziarul, chiar şi Anja şi viitorul război, toate dispăruseră în cele mai profunde straturi ale conştiinţei lui. Dormea buştean, constată spre surprinderea lui că n-avea nevoie de alcool şi niciun chef de sex, se bucura în fiecare zi de supa de legume — pentru care toţi trebuiau să stea la coadă încă de la unsprezece fără un sfert — şi de masajul făcut de Sibille. După ce îndrăznise să-i mărturisească odată că nu mai întâlnise nicio femeie cu degete atât de puternice şi care (iar asta n-ar fi trebuit să spună) arăta ca o silfidă a cărei greutate n-ar putea fi înregistrată de niciun cântar de pe pământ, ea răspunse că asta avea legătură cu faptul că era alpinistă, după care el avusese viziuni cu aceleaşi zece degete încleştate pe o stâncă ascuţită, deasupra unui hău.

6

Îl lăsăm acum singur în noul lui univers al digestiei fericite şi al codurilor dietetice, al

ceaiului său de plante şi al orelor de recluziune. Niciodată nu va mai mânca seara crudităţi fără să se simtă vinovat, în stomacul său se află o mare de ceai de plante, nu-şi mai poate închipui cum şi-ar petrece zilele fără Herr Dr. Krüger, care-i explică secretele medicinii chinezeşti, fără cele două lesbiene seducătoare de la masa de lângă el şi fără fabricantul de mezeluri din Liechtenstein cu care înoată în piscina olimpică, fără aquafitness şi Qi Gong. Lista lucrurilor pe care nu mai are voie niciodată să le facă, să le mănânce şi să le bea creşte de la o zi la alta, iar uneori are impresia că nu face altceva decât să extragă un nou corp din corpul lui vechi şi că pe cel vechi îl va lăsa în Alpenhof ca pe nişte rufe murdare sau îl va trimite în sala de disecţie a vreunei facultăţi. Nu ştie încă prea bine ce va face cu cel nou — ştie doar că nu va mai bea cafea şi nici şnaps: acest corp nou e un sfânt cu un sistem intestinal transparent şi cu inima şi ficatul unei călugăriţe tibetane de douăzeci de ani.

După-amiaza face drumeţii în munţi, în fiecare zi urcă un pic mai sus printre pinii înalţi, acoperiţi de zăpadă, merge la Patsch şi Heiligwasser, îi zice *Grüss Gott*[41] oricărui drumeţ pe care îl întâlneşte. Poate că, îşi zice el, asta se întâmplă când eşti mort: absenţa totală a vieţii anterioare, însoţită de sentimentul extatic de a fi, în sfârşit, eliberat. De-a lungul cărării din pădure, pe care el merge în fiecare după-amiaza, suflete simple au pictat drumul patimilor lui Cristos, la fiecare câteva sute de metri se află câte-un stâlp de lemn cu câte-o căsuţă în care sunt reprezentate opririle drumului crucii până la răstignirea apoteotică, la care abia într-a cincea zi reuşeşte să urce. Lumina albă a soarelui e cernută de copaci, toate razele translucide, drepte, par să fie aţintite asupra lui şi tot ce mai lipseşte acum e o ramă în care să poată fi pus tabloul din faţa lui.

7

Asta nu poate să continue aşa, e timpul să fie adus înapoi cu picioarele pe pământ.

Când se întoarce la Alpenhof, găseşte un bilet în caseta lui, cum că Sibille a suferit un mic accident (*nicht ernsthaftes*[42]) la şcoala de escaladă şi că mâine va fi masat de altcineva. Scrisoarea cu scrisul impetuos al Anjei rămâne nedeschisă. Din camera lui vede cum luminile din sat se aprind una câte una, aude clopotul cum bate şi se gândeşte că nu vrea să se întoarcă la trecutul lui recent şi nu ştie că sub acel trecut stă la pândă un alt trecut care a dormit trei ani, ascunzându-se în ipostaza unui înger, şi care acum se pregăteşte să-l tragă şi mai mult înapoi în timp, acolo unde el nu mai voia să se întoarcă niciodată.

Îi îngăduim această noapte în care doarme fără vise (crede el). Spre dimineaţă se stârneşte o furtună care spulberă zăpadă în vârtejuri. Se trezeşte mai târziu decât de obicei, îşi bea *Bitter-wasser*-ul[43], îşi mănâncă *Semmelbrötchen*-ul[44] la masa rămasă deodată goală şi-l vede afară pe Herr Dr. Krüger cum trece prin faţa lui, luptându-se cu viforul ca într-un film despre Amundsen, şi apoi merge jos şi se aşază pe scaun, în locul de unde Sibille ar fi trebuit să vină să-l ia. Ce se întâmplă apoi nu e, din punct de vedere gramatical, prea uşor de spus. Îşi taie unul altuia respiraţia s-ar apropia cel mai mult de realitate, însă pentru că pe el îl cunoaştem, iar pe ea nu ne aşteptam s-o vedem aici, nu ne ajută prea mult. De cunoscut, se cunosc, asta-i limpede. Ceea ce nu poate observa nimeni sunt aripile pe care el le vede ataşate de spatele ei, aripile îngerului pe care el nu l-a putut uita niciodată, înainte ca el să apuce să spună ceva,

ea şi-a dus degetul arătător de la mâna stângă la buze şi cu dreapta aproape că l-a smuls de pe scaun. I-a pronunţat fără accent numele — Herr Zondag —, iar apoi l-a întrebat dacă vrea s-o urmeze spre camera de masaj, înspre viitor şi, în acelaşi timp, înspre trecut, o mişcare în sens opus, resimţită de corpul lui ca un spasm. Ultimul lucru pe care-l vedem e cum stă contorsionat într-un mod bizar în faţa planşei cu reflexele piciorului şi cu zonele de acupunctură, asemenea unui bărbat pe cale de a ridica un bolovan mult prea mare.

8

Îngerii nu există, însă au grade, ca în armată. Zboară când şi când prin fresce, aduc veşti bune la Rafael şi Giotto, stau ca nişte paznici împietriţi la mormintele bogaţilor din Genova şi Buenos Aires şi, cu o sabie de foc, îi însoţesc pe damnaţi spre ieşirea din rai. Au nume, corpuri şi aripi, n-au sex şi totuşi nu sunt femei, sunt nemuritori şi deci nimeni n-a descoperit niciodată un schelet de-al lor, tot aşa cum nimeni n-a reuşit niciodată să studieze cum sunt prinse aripile mai mari decât un stat de om de restul oaselor — pe scurt, ei fac parte din lumea pe care o cunoaştem fără ca ei să existe, şi totuşi, femeia destul de zveltă şi scundă, care stă acum în faţa lui într-o cameră de masaj din Austria, avusese, ultima oară când o văzuse, două aripi mari, cenuşii, cu reflexii argintii. La prima întâlnire nu-i văzuse faţa, pentru că atunci stătea culcată pe jos, pe jumătate vârâtă într-un dulap, cu genunchii la piept şi cu spatele la el, iar acum avea să fie la fel, fiindcă ea, cu tonul maseuzelor din întreaga lume, ii spuse că trebuie să se culce pe burtă. El se supuse. Simţea cât de tare-i bătea inima, la fel cum simţea că-i tremură şi ei mâinile, mâini care îi atinseseră trupul pentru ultima oară în

urmă cu trei ani. Se întâmplase la Perth, în sud-vestul Australiei, la câteva mii de kilometri de Sydney, pe partea cealaltă a continentului. Ea n-a spus nimic atunci şi nici acum n-a rostit nici un cuvânt. Timpul dintre atunci şi acum fusese aspirat cu o forţă enormă, ameţeala provocată astfel făcându-l să-şi încleşteze amândouă mâinile pe masa de masaj.

— Nu mai fi aşa de încordat.

Vocea cunoscută, puţin răguşită, încă fermecătoare, cu acel accent pe care prima oară nu reuşise să-l identifice, spuse asta încet. Vru să-i răspundă, însă din pricina poziţiei sale şi a prosopului întins peste masă, scoase mai degrabă un fel de suspin. Ea îşi puse pentru o clipă mâna pe capul lui, însă asta nu făcu decât să agraveze situaţia. Toată tristeţea pe care o ţinuse atât de bine ascunsă de ochii lumii, încât îşi închipuise că dispăruse, se întoarse cu o forţă şi o furie care semănau cu durerea provocată de un pansament care e smuls brutal, cu maliţiozitate, de pe o rană. Vru să se ridice în capul oaselor ca să se uite la ea, însă ea îi apasă cu forţă capul pe masă.

— Mai târziu, spuse ea. Mai târziu.

Ca şi cum cuvintele acestea ar fi fost magice, el simţi cum se relaxează, cum timpul pierdut se scurge înapoi spre el, cum nebunia poveştii lor — care, în ciuda acelei nebunii, fusese totuşi explicabilă — începea din nou să-l învăluie. El voia să o întrebe sute de lucruri în acelaşi timp, însă ştia că acum nu se poate. El era singurul bărbat care fusese îmbrăţişat vreodată de un înger, simţea iarăşi cum acele aripi, pe care ea nu le mai avea acum, se strânseseră în jurul lui, şi, în timp ce ea îl masa, ba nu, tocmai de aceea, el se lăsă atât de mult pradă amintirii, încât ai fi zis că se strecoară înapoi în trecut pentru a se ascunde în el. Poate chiar adormi.

9

Era vară când sosise în Perth. Nu mai stătuse niciodată aşa de mult într-un avion. Mai întâi cele optsprezece ore spre Sydney, apoi încă un zbor de-a curmezişul continentului pe care nu locuiau mult mai mulţi oameni decât în Ţările de Jos, deşi era la fel de mare ca America. Ţara era pustie, de culoarea nisipului, pietrificată, un deşert ars de soare, unde aborigenii îşi duceau existenţa misterioasă încă din vremuri imemoriale. La periferie locuiau ceilalţi: podgorenii şi crescătorii de oi. Era invitat la Perth pentru un festival de literatură. Pentru variaţie, participau nu doar poeţi şi scriitori, ci şi traducători, editori şi critici, tot acel strat de pulbere secundar care, parazitar sau nu, gravitează într-o interdependenţă când fertilă, când dezgustătoare în jurul miezului solitar al cărţii ori al poeziei. Pe cei mai mulţi dintre scriitori nu-i putea suporta, mai cu seamă dacă le admira opera. Cel mai bine era să nu-i întâlnească niciodată. Ei trebuiau să fie din hârtie, să stea între coperte — mirosurile neplăcute ale corpului, frizurii inadecvate, pantofii ciudaţi, soţiile care nu li se potriveau, bârfele, invidia reciprocă sau comportamentul de târfă, cochetăria, lăudăroşenia, toate astea nu făceau decât să distragă atenţia. Întrunirile s-au ţinut în nişte corturi mari, era vară în martie, iar temperaturile ajungeau până la patruzeci de grade. El era la o masă rotundă cu un poet tasmanian, cu şeful departamentului artistic de la *Neue Zürcher Zeitung*, cu un romancier din Queensland şi cu un editor din Sydney. Cuvintele lor susurau peste capetele unui public format preponderent din femei de vârstă mijlocie; îşi dădu seama că multe dintre punctele sale de referinţă nu sunt valabile acolo. Diferenţa de mentalitate dintre cele două mari ziare neerlandeze începea să se

estompeze deja pe la Dunkerque şi Düsseldorf, şi chiar şi subiectele despre care în patria lui îndepărtată iniţiaţii discutau permanent cu atâta pasiune căpătau aerul unui diferend între nişte triburi din Swaziland sau al unei dispute teologice din Evul Mediu. La sfârşit, romancierul şi poetul au dat autografe la o masă aşezată în faţa cortului, însă în general editorii şi criticii nu prea au pe ce să dea autografe, aşa că se aşezase în iarbă împreună cu şeful departamentului artistic şi cu un scriitor danez care stătuse în public, cu o sticlă de vin şi patru pahare. Destul de repede, Erik Zondag avu senzaţia că e în afara conversaţiei. Şeful departamentului artistic şi editorul discutau despre tiraje, liste de bestselleruri, publicitate şi legătura dintre toate acestea, iar dintr-unul dintre corturi auzi lungile, agitatele accente melodice ale unui poet indonezian; seara se lăsă cu o moleşeală tropicală printre arborii vânjoşi, iar el se întrebă dacă mai voia să meargă vreodată acasă. Căsătoria lui eşuase, apoi fusese o vreme singur, o perioadă de iubiri fugare, prietenii de cafenea şi încercări de a scrie poezii, pe care făcuse bine că le rupsese. Apoi o întâlnise pe Anja, prea devreme, de fapt, se gândea el acum. Se făcuse remarcat fiindcă împuşcăturile lui provocaseră răni dureroase unor nume mari, iar ziarul pentru care lucra îl întrebase dacă vrea să devină colaborator permanent, căci era ce le trebuia, cineva care să agite spiritele. Balta se umpluse cu prea multe raţe şi lebede, trebuia ca din când în când unele să fie împuşcate. Literatura devenise o meserie, orice fitecine care studiase neerlandeza cu aversiune crescândă trebuia neapărat să scrie un roman, debuturile magistrale se succedau din ce în ce mai repede, iar el era membru al unei echipe de curăţenie, o muncă neplăcută, însă utilă. Cărţile care îl entuziasmau cu adevărat erau excepţii divine, deseori avea senzaţia că toată mediocritatea aceea săptămânală i se strecurase sub unghii şi în păr. În

plus, slujba îl dezamăgise crunt. Cărţile pe care chiar voia să le recenzeze ajungeau de cele mai multe ori la un bărbat cu o înfăţişare catolică înspăimântătoare şi cu o limbă de lemn, care, de fapt, ar fi trebuit să ajungă profesor în ciclul secundar la o şcoală din Baarn. Omul prefera autori precum Jünger şi Bataille, însă Erik încă nu găsise la el vreun cuvânt original despre vreunul dintre acei scriitori şi gânditori, totul mirosea a ceva ce mai citise pe undeva, însă acele nume mari despre care scria fuseseră suficiente pentru ca redactorul-şef să-l ademenească de la ziarul Anjei, căci, chiar dacă nimeni nu citea acele compuneri interminabile şi serbede, un ziar care se respecta trebuia să aibă un filozof al casei. Neplăcut era că, într-un mod misterios, întotdeauna greşea întru totul, afişând un daltonism spiritual şi o lipsă de instinct şi intuiţie care păreau că nu atrag nimănui atenţia. Când primul şi totodată cel mai bun dintre cei aşa-zişi Trei Mari Scriitori Neerlandezi îşi începuse călătoria către opera postumă, celălalt critic se grăbise să proclame imediat un nou triumvirat, căci un catolic nu poate trăi fără conducători. Judecând după conversaţia de lângă el, nici aici nu era altfel, chiar dacă scriitorii australieni locuiau la binecuvântate distanţe unii de alţii, ceea ce conta atunci când era vorba de invidie, endogamie şi bârfe. Cel mai bine, se gândea el, ar fi să locuieşti într-o casă izolată pe una dintre plajele stâncoase din nord, unde un mesager înaripat ar veni o singură dată pe săptămână să-ţi aducă o carte în care să te cufunzi. Acolo n-ai da de niciun articol în care cineva cu nume franţuzesc şifonat face de râs o poetă fiindcă aceasta îndrăznise să folosească într-o poezie dificilul cuvânt retorică. *Base-born products of base beds*[45] îi numise Yeats pe noii locuitori ai Neandertalului, însă Anja îi interzisese să se enerveze de la aşa ceva.

— Ceea ce nu pricepi tu e că a apărut o nouă generaţie de scriitori, spusese ea. Mizează pe viteză, ei nu găsesc nimic în toate acele cuiburi de praf de care te ocupi tu. Acum e vorba de poveşti, nebunie, umor, nu de tot felul de speculaţii pompoase, palavre filozofice şi paradă intelectuală.

Însă era prea târziu ca să înveţe norvegiana sau să emigreze în Australia. Avea să fie nevoit să rămână până la sfârşitul zilelor în acea redacţie, dacă nu cumva avea să zboare mai înainte, fiindcă nu se mai potrivea cu spiritul timpului ori fiindcă ziarul avea să fie vândut — şi asta se putea.

În acel moment răzbătu printre gândurile lui cuvântul înger, pronunţat cu accent german:

— *Zitty full of zies eendzjels, zey are everywhere*![46]

— *Yes, I have seen them,* spuse editorul. *It was a fabulous idea. I did the tour yesterday!*[47]

Erik îşi aminti că citise ceva despre asta şi o calificase imediat drept o prostie. Ţinând seama de entuziasmul editorului, se vede că se înşelase. Pe lângă festivalul de literatură se mai desfăşura încă un festival de teatru şi balet, iar acei îngeri aveau de-a face cu asta. În *The Australian* văzuse o fotografie cu un înger uriaş cu o sabie pe acoperişul unui magazin universal sau al unei parcări şi se întrebase dacă era o persoană în carne şi oase sau o statuie precum cea de la capătul canalului Singel, de pe acoperişul unui birou de asigurări din cartierul lui.

— Nu, spuse poetul, era o persoană. Am văzut-o şi eu, căci se mişca, însă în mod surprinzător a trebuit să mă strofoc ca s-o descopăr. Apropo, cred că era o femeie, căci îmi luasem un binoclu. Ia tu pliantul ăsta, eu am făcut turul deja. Însă trebuie să-ţi aloci câteva ore pentru asta.

Căută în geantă prin teancul răvăşit de poezii din care tocmai citise şi-i dădu pliantul lunguieţ, ale cărui file subţiri de plastic erau prinse de un inel metalic. Împreună alcătuiau o expediţie labirintică prin Perth, cu fotografii de clădiri şi indicaţii de orientare. Pe prima pagină era un citat din Rilke. „*Engel (sagt man) wüssten oft nicht, ob sie unter Lebenden gehn oder Toten.*“[48] Următorul citat era din *Paradise Lost* şi începea cu:

In either hand the hast'ning Angel caught
Our ling'ring Parents...[49]

Adam şi Eva — niciodată nu s-a gândit la ei ca la nişte părinţi, poate şi pentru că erau reprezentaţi de cele mai multe ori goi, cu o frunză de smochin. Şi îngerii? Se întrebă când se gândise ultima dată la îngeri, sau poate că nu se gândise niciodată cu adevărat la ei, fiindcă îi văzuse încă din cea mai fragedă tinereţe? Atunci îi vedeai pretutindeni, în cărţile bisericeşti, în vitralii — dacă primeai educaţie catolică, n-aveai cum să scapi de ei. Chiar şi Lucifer era un înger, unul căzut, şi fiecare avea, dacă totul era aşa cum trebuia să fie, un înger păzitor care trebuia să ne

apere de toate nenorocirile posibile. Îngerii, mai învăţai, erau de diverse feluri: serafimi şi heruvimi, tronuri şi puteri. În mod misterios, ei nu îmbătrâneau niciodată (un înger la vreo cincizeci de ani ar fi de neimaginat), aveau mai degrabă bucle decât păr, n-aveau pantofi, cu atât mai puţin ochelari. Există întotdeauna o clipă în care ceva ce părea foarte banal devine deodată misterios. Şi, în timp ce se întreba cum o fi arătând un înger în plin zbor şi cât aer dislocă cu aripile, mistere care aveau legătură atât cu sfinţenia, cât şi cu aerodinamica, hotărî să se înscrie la biroul festivalului pentru vânătoarea de îngeri, căci, înţelegea el acum, despre un astfel de tur era vorba. Pretutindeni în oraş erau ascunşi îngeri, şi ideea era să găseşti cât mai mulţi. Condiţia era să mergi singur, să stabileşti o oră şi să fii dus la punctul de plecare de cineva pe care n-aveai voie să-l întrebi nimic.

10

Perth se află în sud-vestul Australiei, cel mai apropiat oraş este Adelaide, care, în linie dreapta, e la câteva mii de kilometri mai spre est. Dacă nu vrei să zbori, trebuie să mergi de-a lungul ţărmului sau prin deşertul dogoritor. Melbourne, Brisbane şi Sydney sunt la un continent distanţă, şi astfel Perth capătă o trăsătură literalmente excepţională: este capitala Australiei de Vest, însă, în acelaşi timp, într-o mică măsură, nu face parte din ea; e aşezat confortabil pe Swan River, care, înainte să se verse în mare, mai face o buclă voluptuoasă; a făcut o încercare şovăitoare de a ajunge să semene cu adevărat cu un oraş mare construind câţiva zgârie-nori; atmosfera de acolo e un pic englezească şi un pic tropicală, cu multă verdeaţă şi parcuri întinse,

cu suburbii cu case joase şi grădini pline de flori — totul foarte agreabil într-o arşiţă care tempereazǎ graba. Pe scurt, îşi zise Erik Zondag, nu e tocmai locul unde să te aştepţi să apară îngeri în primii ani ai noului mileniu, însă ăsta nu e motiv să nu mergi să-i cauţi, poate că făcea rost de-o poveste frumoasă pentru ziar. Fusese anunţat că trebuie să se prezinte la ora 14.40 la etajul zece al parcării Wilson din Hay Street. Clădirile de parcări nu aveau o arhitectură care să-i placă. Se apropia luna aprilie, însă era încă toiul verii, caniculă, el era pe acoperiş, Perth se întindea la picioarele lui, Swan River dispărea strălucind în lumina soarelui în nemărginirea Oceanului Indian. Aici îşi aruncaseră neerlandezii de pe corăbiile comerciale prima privire străină asupra acestui continent şi renunţaseră curând la el, fiindcă nu era nimic de luat. Nu era aur, nu era nucşoară, doar animale ciudate care săreau în loc să meargă, şi nici măcar acei băştinaşi pe care visaseră să-i găsească aici.

La etajul zece era un tânăr care, după toate aparenţele, îl aşteptase.

— *Mr. Sundag?*

— *Yes?*

— *This is your booklet with the route to follow. This mart here will bring you by car to your real starting point, Barrack's Arch. You will need three hours for the whole thing, and in the end you'll come back here.*[50]

Stătu fără să scoată o vorbă lângă acel nou străin care îl lăsă lângă o clădire din cărămidă, unde aştepta un bărbat la fel de tăcut care-i deschise o uşă, iar apoi îl lăsă singur. O casă a scării prăfoasă, câteva vechituri pe un palier, frunze de eucalipt uscate, suflate de vânt înăuntru, ziare vechi, treptele vopsite în roşu-brun. Linişte. O încăpere goală, un sac de dormit desfăcut, câteva fotografii pe un pervaz. Însemna asta ceva? Urma el oare un traseu? O hartă indescifrabilă a unui loc pe care nu-l recunoştea. Fotografii făcute

din aer. Pânze de păianjen. Afară, zgomotul autostrăzii cu şase benzi. Dar de unde vin toate maşinile astea? Totuşi Perth nu-i atât de mare. Îşi auzi propriii paşi. Nicăieri niciun înger. Dacă era vreun lucru pe care ar fi trebuit să îl vadă, atunci îl ratase. Poate că totul nu era decât o glumă proastă. Se simţea uşor stânjenit şi în acelaşi timp obosit, ca şi cum acel zbor nesfârşit i-ar mai fi zăcut încă în oase. De ce se băgase în prostia asta? Conform pliantului, acum trebuia s-o ia dinspre Barrack's Arch spre stânga, apoi să coboare dealul până la St. George's Terrace numărul 240, pur şi simplu ca un pieton între alţi pietoni. Nimeni nu poate să vadă ce fac, îşi zise el. Caut îngeri, şi niciunul din toţi acei oameni nu ştie asta, iar dacă i-aş spune, ar crede că sunt nebun. Acest ultim gând îi plăcea. Deodată începu să observe tot felul de lucruri la care altfel nu s-ar fi uitat. La urma urmei, totul putea fi un indiciu, o cheie, o indicaţie. Intră într-o încăpere pustie, cu câteva inscripţii scrijelite: *Anne, in which corner are you? Etiam ne nescis?*[51] Iarăşi dădu peste o grămadă prăfuită de ziare vechi, spiţe fără roată, un gang, o uşă metalică închisă şi apoi, deodată, atârnând de un grilaj, câteva strofe din *Paradise Lost*. Adam şi Eva, tocmai izgoniţi din rai de paznicul ceresc înaripat, apucând acum să mai arunce încă o privire în jur:

In either hand the hast'ning Angel caught
Our ling'ring Parents, and to th'eastern gate
led them direct, and down the cliff as past

to the subjected Plain; then disappeared… [52]

Şi, într-adevăr, în faţa lui era o porţiune sărăcăcioasă dintr-o ţară a nimănui. Un frigider vechi şi ruginit, crengi uscate, nisip, buruieni, un zid gol de beton. Nici în spatele lui nu era mai bine: o gaură unde odată fusese un lift, cabluri electrice care nu mai duceau nicăieri, căci nu mai era curent, şi niciun înger nicăieri. Aici paradisul era definitiv pierdut; dacă cineva ar fi vrut să trezească un sentiment de dezolare, atunci reuşise. Erik Zondag se surprinse deodată gândindu-se la păcatul originar şi la confesionale şi la mirosurile de mucegai care le însoţesc. Miros de ţigară răsuflat din guri pe care, în semiîntuneric, nu le puteai vedea bine şi care vorbiseră despre păcat şi penitenţă.

Nu, astea nu erau gânduri plăcute. Având senzaţia că cineva se uită la el, scrută pereţii ca să vadă dacă era ascunsă vreo cameră video, însă nu găsi nimic. Aşadar, trebuia să aleagă: ori să renunţe imediat, ori să continue traseul. Mergi spre Paragon Foyer, ia liftul până la etajul cinci, urcă scările spre etajul şase. Nu e nimic acolo, un etaj de birouri dezafectat, praf pe jos, un şir de dulapuri metalice puse unul lângă celălalt. Numără douăzeci şi nouă, în rest e gol, cu excepţia a două colivii, fiecare cu câte două păsări. De ele atârnă o etichetă pe jumătate ruptă pe care nu scrie nimic. Păsările şi Erik Zondag se uitară unii la alţii, aşa cum se întâmplă între oameni şi animale, privirea lipsită de sens a distanţei insurmontabile. Ieşi din nou afară, trecând pe lângă ceva ce trebuie să fi fost o bucătărie, urcă pe scara metalică, auzi ecoul produs de paşii lui, ajunse într-o altă încăpere goală, de data asta fără dulapuri, însă cu o enormă

ladă metalică plină de cărţi cu Dumnezeu şi sfinţi în titlu, viaţa anglicană din vremuri trecute. Mai încolo dă peste o altă ladă plină cu pene albe şi puf — îngerii trebuie să înceapă de undeva —, de parcă cineva ar fi vărsat o traistă cu îngeraşi pe jos. Când iese din clădire alergând, i se strecoară în mână un bilet: *En route to Bank West. Please call in at the Hay Street Shop, between Croissant Express and Educina Café.*[53] Urmează instrucţiunile, îşi dă seama că trebuie să fie aproape de hotelul lui, însă totul arată altfel. Nu vrea să se transforme într-un trecător obişnuit, însă se vede pe sine mergând, pe un ecran, şi nu-i place deloc ce vede. Arborele Binelui şi Răului a fost golit de rod, căci pe trotuar e o ladă cu mere. Take an apple.[54]

În clădirea din Bank West e foarte rece, acel frig brusc dat de aerul condiţionat la tropice. O fată în albastru se ridică şi îl conduce, aproape luându-l de mână. În lift, ea apasă pe 46. Bărbaţii în cămăşi albe, care intră pe parcurs în lift, n-au nicio legătură cu asta, însă când ajunge sus, un bărbat la fel ca toţi ceilalţi se ridică de la birou, îi deschide o uşă, pe care apoi o închide în urma lui. E singur în biroul directorului şi aude zgomotul unui fax care printează nesfârşite ghirlande de hârtie albă. Când ridică o foaie, vede iar sute de rânduri din *Paradise Lost*. Pe un birou sunt mape ale unor proiecte, textul de pe monitorul computerului pâlpâie: „*...if you will come I will put out fresh pillows for you, this room and this springtime contain only you*“[55], iar apoi trece la ierarhia din tărâmul îngerilor, *Archangels, Powers, Virtues*[56]. „*Come soon, Death is demanding: we have much to atone for, before little by little we begin to taste of eternity. In a bed of roses the Seraphim slumber...*“[57] Şi, cum încă n-a căpătat gust de

eternitate, el stă la fereastră şi priveşte nesfârşita curgere de maşini de pe autostradă.

Când iese din birou, dă nas în nas cu scriitorul danez. N-are cum să fie intenţionat. Se uită cu vinovăţie unul la altul şi-şi duc în acelaşi timp degetul la buze. Vede o fată într-o rochie gri, strânsă pe corp. Să fie un înger? Ea îi evită privirea, umblă încolo şi-ncoace de parcă încăperea ar fi a ei, se uită peste dealurile şi marea din depărtare, se leagănă puţin cu sticla de plastic plină cu apă în mână, şi el devine iarăşi conştient de absurdul situaţiei. Cât de legitimă e prezenţa lui aici, ce face el aici, la etajul acesta cu birouri pustii, plin de ghivece cu primule? A venit să inspecteze proprietăţile imobiliare? Însă acum, dacă tot a intrat în hora asta, nu mai vrea să se oprească. Va fi răsplătit: în biserica mică şi cam simpluţă pe lângă care trece în fiecare zi, vede primii doi îngeri veritabili stând în strana, la depărtare unul de altul. Fără îndoială, sunt bărbaţi în carne şi oase, însă cu aripi. Stă în lumina filtrată de vitralii şi se uită drept la îngeri, iar îngerii se uită drept la el, nimeni nu spune nimic, în timp ce îngerii îşi aranjează puţin aripile, aşa cum fac şi vrăbiile sau lebedele. După o vreme iese iarăşi afară, într-o străduţă îngustă care dă spre o curte cu tomberoane uriaşe, şi-l vede deodată pe cel de-al treilea înger al său, un bărbat cu părul scurt, care stă în spatele unui gard de sârmă ghimpată, un prizonier ceresc într-un spaţiu decăzut, plin de cutii de carton. Vrea să meargă într-acolo, însă îl vede pe poetul tasmanian, care participă, aşadar, la tur pentru a doua oară, cum priveşte cu poftă din partea cealaltă a ţarcului spre înger, de parcă ar încerca să-i smulgă o promisiune, şi cum îngerul îşi relaxează privirea după ce, în sfârşit, poetul a plecat. Stă pe vine, iar atunci când Erik se apropie urmează iarăşi acel moment de tăcere şi de-o parte, şi de alta, mai rău ca la păsări. Apoi are loc o succesiune rapidă de îngeri. Ei aleargă de-a lungul

unor fire invizibile, întinse pentru el, intră de fiecare dată într-o altă clădire, vede un înger paralizat într-un scaun cu rotile, cu aripile întinse peste braţele scaunului, apoi aproape că se împiedică de un bărbat întins pe jos, cu picioarele încrucişate dezarmant unul peste celălalt, cu aripile albe întinse peste pardoseala de un gri murdar, mai vede două negrese la o fereastră care-i zâmbesc, fără să spună însă ceva. Permanent îi sunt puse la dispoziţie semne şi mesaje: *I am deeply sorry for any pain you may be feeling, please call.*[58] Însă pe cine? Unde? Mesajul are tot atâta sens cât au şi celelalte lucruri din acea încăpere: sertarul cu pene, exemplarul îngălbenit din *West Australian*, partitura compoziţiei *Rozariu* de Ethelbert Nevin, un acoperiş plin de sare împrăştiată. Mai târziu are să-şi spună că acel şir din ce în ce mai imperativ de absurdităţi îl condusese inevitabil la acea cămăruţă, unde femeia care îl masează acum stătea culcată într-un dulap, cu faţa la perete. Acea clipă, ştia el încă de-atunci, n-avea s-o mai poată uita niciodată. O scară scorojită care părea că nu duce nicăieri, apoi un etaj gol, apoi acea cameră cu ferestre murdare, prin care abia dacă mai puteai să distingi forma cenuşie a zgârie-norilor, şi în acel dulap, ghemuit, acel corp, pe jumătate ascuns sub aripile gri. Preţ de o clipă a crezut că-i un tânăr sau un copil. Se uitase fix la acele aripi, la penele veritabile din care erau făcute cu atâta măiestrie, încât te cuprindea spaima. Dumnezeu ştie, poate că femeia asta chiar ştia să zboare. Văzuse un păr negru şi o piele arămie. Îi auzi respiraţia. Ea nu se mişcase, însă ştia că era cineva în cameră.

11

Îl bate foarte uşor pe umăr şi-l roagă să se întoarcă. Pentru o clipă el e încă acolo, atunci, în acea cameră. El se întoarce, însă nu vrea s-o privească încă, fie şi numai pentru că nici atunci n-a putut s-o vadă.

— Povesteşte acum cum a fost, spune el.

— Ştii cum a fost.

— Poate, dar povesteşte-mi cum a fost.

— N-ai fost singurul care a zăbovit îndelung. Eram antrenaţi pentru asta, era un rol. Era o foarte mare provocare şi pentru noi. Însă trebuia să-i rezişti. Numai că la tine a fost altfel. Am simţit o intensitate atât de puternică, de parcă te-ai fi uitat la mine cu raze. Şi-ţi auzeam respiraţia. O dată ţi-ai dres glasul. Acel zgomot l-am recunoscut în ziua următoare, când te-ai întors. Atunci m-ai atins.

— Când te-ai întors spre mine.

— Da, însă asta a fost abia mai târziu.

Ea ştie că el vrea cu orice preţ s-o întrebe un singur lucru, însă încă n-a venit momentul. Ea ştie totul despre ce fusese înainte — motivele pentru intangibilitatea ei, lucruri pe care el n-avea de unde să le cunoască. Preţ de o clipă aproape că se lăsase sedusă, însă n-avea să-i povestească niciodată de ce, fiindcă era vorba de milă, de ce i se întâmplase ei în săptămânile de dinainte. El nu putea şti cine era ea, şi asta era bine. Tot aşa cum nici ea nu ştia povestea lui, şi bine era şi asta. Aşa trebuia să rămână.

Şi el? Un bărbat într-o cameră din Australia, privind fix la un înger culcat pe jos. Îngerii sunt creaturi mitice, însă în secolul XX intră în categoria kitsch-ului sau a ironiei sau a teatrului. Şi totuşi, acel corp mic, ghemuit, acele picioare goale, acea întreagă făptură feminină (căci ştia sigur că era o femeie, oricât de băieţos i-ar fi fost aspectul) stârnise ceva în el, frică, emoţie, dorinţă — trebuia să vadă cum stă în picioare, cum îşi desface aripile care acum zăceau atât de caraghios în praf. Însa el nu îndrăznise să-i spună nimic.

Plecase abia când auzise pe cineva pe scară. În acea noapte nu reuşise să doarmă. Mai participase la o dezbatere despre funcţia criticii împreună cu un scriitor din Insulele Solomon („La noi nu există critică, iar în Australia nu dau doi bani pe noi, asta are avantajul că nimeni nu spune ceva rău despre tine, însă dezavantajul că nu exişti“), iar apoi se îmbătase cu scriitorul danez („îngerii ăia, toţi sunt actori, e un joc — dacă vrei să-i vezi fără aripi, trebuie să mergi la barul din clădirea unde are loc festivalul, acolo îşi fac ei veacul“). Asta şi făcuse, însă nu văzuse pe nimeni care să semene câtuşi de puţin cu ea. Dar cum poţi recunoaşte pe cineva dacă nu-i cunoşti chipul? Faci abstracţie de aripi, lungeşti o siluetă ghemuită, o pui în picioare — imposibil.

Următoarea zi era ultima zi a festivalului. Îşi notase numărul casei şi strada şi-şi petrecuse toată ziua într-un fel de euforie — întrebându-se dacă acum avea sau n-avea să îndrăznească să meargă din nou acolo —, încordat ca un adolescent. Cu puţin înainte de încheiere, urcase totuşi din nou acea scară scorojită. Ea continua să stea întinsă acolo, în aceeaşi poziţie.

„Partea riscantă şi fantomatică a existenţei!" — o sintagmă care îi rămăsese în memorie şi care îl frământa. Nu mai ştia cui aparţineau aceste cuvinte şi, de fapt, nici în ce context le citise şi deci nici ce însemnau ele. Liniştea din casă e într-adevăr fantomatică, dar el ce riscă? Intră, îşi aude propriii paşi, aşa cum şi ea trebuie să-i audă. Priveşte la corpul nemişcat, la picioarele goale, la aripi. Ce s-ar întâmpla dacă el ar spune ceva? Ar fi ca o cărămidă pe care o arunci într-o oglindă — zgomotul cioburilor, groaznic, ca nişte ţipete de sticlă, apoi iarăşi linişte. Liniştea care ar pângări ceva de neatins. El se aşează cu spatele la perete. Timpul, care în sine nu cântăreşte nimic, deveni greu din tot felul de cauze — încordare, senzaţia de ambuscadă. O singură dată el crezuse că vine

cineva, însă fusese o alarmă falsă. El îi atinse aripa scurt de tot, mai uşor decât atât nu se poate.

— *Please go away.*[59]

— *I cannot. I want to talk to you.*[60]

Acesta era adevărul. El nu mai putea pleca.

Totul la el se făcuse greu ca plumbul. Corpul său, conversaţiile pe care fusese nevoit să le poarte aici, zborul, oraşul străin, feţele noi şi, înainte de astea, tot restul, viaţa lui, munca lui, Anja, pe care a întâlnit-o după căsnicia lui eşuată, teza lui de doctorat despre Terborgh care zăcea neterminată în sertar. Fu cuprins de o nevoie nesfârşită de somn şi cel mai mult ar fi vrut, la fel ca ea, să se întindă pe podeaua de lemn murdară, în faţa acelui dulap. Deodată nu-i mai păsa deloc de ce-avea să se întâmple. Ea ar putea să sune la un număr de la urgenţă sau să se ridice ca fulgerul de jos, să sară peste el şi să alerge pe scară în jos. Apoi ar putea să continue s-o urmărească şi să se lase arestat pentru agresiune sexuală de poliţistul pe care ea l-ar chema în ajutor.

— *Please go away.*

Acele trei cuvinte rămaseră suspendate în tăcere, de parcă ar fi vrut să fie sculptate. *Please go away*. Un accent latin. Însă putea să fie de oriunde. Spania, România? Însă sunase prea melodios ca să fie aşa.

Afară, un clopot bătu ora şase. Se terminase. El aşteptă cu respiraţia tăiată să vadă dacă ea se mişcă, însă ea apucă totuşi să-l surprindă. Mai târziu, îi era imposibil să descrie cum se mişcase ea aşa de repede, cu acele aripi. Fusese un fel de piruetă, o mişcare nebunească de înşurubare prin care corpul culcat din faţa lui se răsucise şi, ridicându-se în capul oaselor, se aşezase turceşte, cu aripile aproape încrucişate la spate. Şi deodată el ştiu sigur: ar fi aşteptat zile în şir ca să vadă acel chip, chiar dacă nu va putea să-l descrie clar niciodată — în acelaşi timp, senin şi tulburat,

deschis şi închis, provocator şi retras. Plin de promisiuni şi, ştia el acum, când îl revedea, un chip ca o ambuscadă. Ochii gri, gura puţin deschisă, în aşteptare, sfidătoare.

12

Ea îşi lăsă o clipă mâna să se odihnească între omoplaţii lui şi apoi se îndepărtă, moment în care el simţi cum ea îşi răsuci acea mână, de parcă ar fi tras ceva din corpul său, durere, oboseală, tristeţe, ceva ce acum ea lăsă să dispară în aer un gest cu care maseurii dau uneori de înţeles că masajul s-a terminat. El vru să se ridice în capul oaselor, însă ea îl opri.

— Nu imediat. Te-am masat profund. Credeam că dormi.

— Cât m-ai masat?

— Mai mult de-o oră. Şi-aşa n-aveam pe nimeni, aşa că te-am lăsat să stai mai mult.

— La un moment dat m-am întors în timp cu trei ani. Exact trei ani, câţi au trecut de la ultima întâlnire, dacă nu te deranjează că-ţi amintesc asta.

— N-am uitat. Şi-acum, desigur, o să mă întrebi de ce.

— De ce ce?

— De ce am dispărut.

— De ce n-ai mai dat niciun semn.

— N-am putut.

— Atunci de ce ai promis?

— Mai promisesem ceva.

— Şi anume?

— Că te voi revedea.

— Prostii. Întâlnirea noastră de-aici e o simplă coincidenţă, o întâmplare stupidă. Puteai la fel de bine să fii în Kinshasa. Apropo, cum de-ai

ajuns aici, în satul ăsta de doi bani, îngropat în zăpadă? Nici măcar nu ştiam că te pricepi la masaj.

— M-am priceput dintotdeauna. Am făcut cursuri. Trebuie să ştii să faci ceva ca să poţi supravieţui, indiferent că eşti în Australia ori în Austria. Nu peste tot e ca la voi, să primeşti bani atunci când n-ai de lucru.

— Dar de ce aici?

— Aşa s-a întâmplat.

— Un bărbat?

Ea făcu un gest cu mâna, ca şi cum s-ar fi descotorosit de acel eventual bărbat.

— Pentru mine n-a contat niciodată prea mult unde sunt.

— Asta spuneai şi-atunci. „Pământul este casa mea." Asta mi s-a părut teribil de pasionant.

Se ridică în picioare şi-şi luă halatul. Voia să mai spună ceva, însă nu ştia ce.

— Mă îndrăgostisem nebuneşte de tine.

— Ştiu, erai groaznic de nerăbdător.

— Ai râs de mine?

— Dimpotrivă. Asta m-a speriat, s-a întâmplat mult prea repede. A fost ca un fel de nebunie.

— Petrecerea a fost de vină. În clipa aceea am vrut să-mi las toată viaţa în urmă.

Şi, dacă în seara aceea m-aş fi înecat, nu mi-ar fi păsat câtuşi de puţin. Însă nu spuse asta.

— S-a întâmplat din pricina acelor aripi. N-ai fost singurul. În acea ultimă seară s-au petrecut multe lucruri ciudate.

— N-a avut nicio legătură cu acele aripi, ci mai mult cu faptul că era penultima mea zi. În ziua următoare trebuia să iau avionul, trebuia să mă întorc la viaţa pe care n-o mai voiam. Şi a părut că tu înţelegi... sau că şi tu însăţi...

O privi. Nici atunci acei ochi reci nu trădaseră nimic. Fusese un idiot.

— Sau şi eu însămi... repetă ea, de parcă ar fi stat să chibzuiască.

Apoi scutură din cap.

— Nu, spuse ea, nu. Mă cunosc bine. N-avea niciun rost. Ai spus că vrei să devii corespondent străin, iar atunci când eu am spus că nu pot niciodată să stau mult într-un loc ai zis că ai veni cu mine, că puteai să scrii de oriunde. Iar eu auzisem acele lucruri atât de des — nu cu aceleaşi cuvinte, dar totuşi. Nimeni nu poate să facă faţă modului în care trăiesc. Şi, pe deasupra, ştiam că ai să te întorci la prietena ta, că în câteva luni aveai să mă uiţi. Şi aşa a şi fost.

— Dacă erai aşa de sigură, atunci de ce n-ai sunat niciodată?

— Fiindcă n-am vrut să risc.

Şi, fără ocolişuri, ca un semn că discuţia se încheiase:

— Cât mai stai aici?

— Mâine e ultima mea zi.

— Se pare că te pricepi la asta.

— Aşa se pare. Pot să te văd undeva?

Ea se uită în carneţelul ei.

— Nu, e împotriva regulilor, însă eşti trecut aici şi pentru mâine. Aşa că pe mâine.

— Pe mâine.

— Mai ştii, spuse ea la uşă, care a fost ultimul lucru pe care ţi l-am spus în acea noapte?

Însă el nu mai ştia.

13

Pentru că era ultima seară, primiră de la Renate o porţie suplimentară de *Lachsauflauf*[61]. Erik îşi mestecă chifla până la ultima fibră, în timp ce Herr Dr. Krüger îl desfată povestindu-i despre ciudăţeniile atroce ale sarcinii extrauterine: hălci de carne fără suflet, însă cu păr şi unghii lungi de copil. Nu-i stătea gândul la aşa ceva. Primise de la

Anja un mesaj la care nu voia să răspundă. Noaptea începuse să întunece deja vârfurile albe şi înalte ale copacilor din faţa ferestrelor, el rătăci puţin prin clădire, se duse la saună pentru a se elibera cu ajutorul căldurii de gândurile care continuau să i se învârtejească în minte, înotă aşa de multe bazine, încât era mort de oboseală, îşi luă amarul *Schlaf und Nerventee*[62], care aştepta mereu gata pregătit pe bufetul din sala de mese, însă când ajunse în pat somnul nu vru să vină. Dacă ar fi fost acasă, ar fi băut un coniac dublu, însă aici nu putea fi vorba de aşa ceva. Încercă să-şi lingă de pe buze gustul amar al acelui ceai de cimitir, şi nici asta nu reuşi. Nu era adevărat ce spusese ea: n-o uitase după trei luni, şi nici după trei ani. N-o uitase şi nici n-avea s-o uite. După ce se întorsese, acum trei ani, nu se mai putuse opri din povestit, până când toţi, dar mai ales Anja, se săturaseră de-a binelea.

— Ai libertate totală, n-am nimic împotrivă să te fi futut cu toate oştile cereşti, dar, pentru numele lui Dumnezeu, încetează odată să mai aduci vorba de fata aia! Dacă a fost aşa de nemaipomenită, ar fi trebuit să rămâi acolo. Poate că atunci ai fi căpătat şi tu aripi. Doamne, ce jalnici sunt bărbaţii! O tipă îşi pune nişte aripi şi se culcă într-un dulap, extraordinar! Dar de zburat nu putea zbura. Şi nici să te fuţi cu chestiile alea prinse de spate nu mi se pare prea plăcut. Apropo, cum îşi prindea aripile alea? Cu benzi elastice?

14

Aceleaşi persoane, acelaşi loc.

Înainte de a se întinde pe masa de masaj, el o întrebă ceea ce-şi propusese să nu întrebe.

— O să ne mai revedem după asta?

— Dar şi-acum ne-am revăzut. Tot nu ştii ce ţi-am spus la sfârşitul acelei nopţi?

Nu, nu mai ştia. Acea întreagă noapte nebună i se întipărise în creier ca un pandemonium, oceanul, spargerea valurilor, oameni înaripaţi alergând, băutură, sirene, înaltele şi sinistrele forme fantomatice ale arborilor de cauciuc cojiţi, cu coaja lor bolnavă.

— Întinde-te pe burtă, te rog.

El o ascultă. Înainte ca gura lui să atingă masa, mai apucă să spună ceva.

— Nu ţi se pare ciudat să ma masezi acum?

— *Oh, my God*. Masajul e o meserie. Încearcă acum să te relaxezi şi nu mai răscoli trecutul. Altfel nu te-alegi cu nimic.

A mai reluat scena o dată, la fel de limpede ca atunci. O cameră cu un dulap gol. Pe jos căzuse o pană pe care el o ridicase. Se cunoşteau de o jumătate de oră. Ea stătuse în capul oaselor în faţa lui, un înger băieţos, cu un chip zeflemitor şi suspicios. Într-o cameră alăturată, un telefon a sunat de trei ori, apoi s-a făcut linişte. Puţin mai târziu, a sunat din nou de trei ori.

— Ăsta-i semnul, spuse ea. S-a terminat. Îngerii pot pleca acasă. Nici măcar n-ai terminat traseul.

— L-am terminat ieri.

Îşi aminti cum, atunci când se întorsese la parcare, pe acoperişul clădirii de vizavi văzuse ultimul înger, unul sumbru, uriaş, ţinând în mână o sabie de parcă ar fi vrut să scufunde întregul oraş în ocean. Dar nu era un bărbat, ci o femeie, spusese poetul. Văzuse asta prin binoclu.

După acel telefon, ea dispăruse din cameră, însă făcuse un gest cum că el trebuia să aştepte. Din spatele ferestrei murdare, el vedea cum în depărtare cerul începea să se înroşească. Se uită la norii bizari, cu dungi negre şi albe. În Australia norii chiar aveau margini de aur şi de argint. În acea săptămână se îndrăgostise în chip inexplicabil

de acea ţară. Nu avusese niciun fel de aşteptări atunci când plecase într-acolo, crezuse că va da peste un fel de America, şi nimic mai mult. Dar fusese cu totul altfel. Simţul spaţiului şi al libertăţii radia pe feţele oamenilor şi părea să se regăsească în acei nori care mânau pe cerul înalt. Ar fi vrut să călătorească în urma lor, să intre în acea ţară pustie, să ajungă la şesurile largi şi fierbinţi, de culoarea nisipului, aşa cum le văzuse pe hartă. Ca pe o formulă magică, ca pe o promisiune, murmurase pentru sine, plin de dorinţă, acele nume ciudate care proveneau de la aborigeni. Însă abia dacă văzuse aborigeni în Perth. Îi mai spusese şi asta, însă ea nu avusese nicio reacţie.

Când s-a întors, a adus cu ea două pahare pline de whisky, fără gheaţă sau apă. Ea bău repede. Stătuseră împreună până când de jos, din stradă, se auzise un zgomot puternic de claxoane.

— *The angel party*.[63]

Ea râse.

Astă-seară vom fi izgoniţi din paradis. E o mare petrecere pentru toţi îngerii pe una dintre plajele din nord.

— Pot să vin şi eu?

— Da, bineînţeles. Toţi acei oameni pe care i-ai văzut ieri pe traseu vor fi şi ei acolo, regizoarea, asistenţii, oamenii care au marcat traseul, personalul auxiliar, toţi cei implicaţi în proiect. Şi toţi îngerii.

Aşa era. A fost salutată cu ovaţii, sărutată şi îmbrăţişată de îngeri masculini şi feminini în tricouri şi blugi. El a încercat să se facă invizibil, însă nu era nevoie, nimeni nu-l băga în seamă. Cineva i-a pus în mână un pahar de bere; se pare că petrecerea începuse deja. Printre ţipete, auzi muzica celor de la Bee Gees, iar unii au încercat să danseze chiar şi în autobuz. Vacarmul era de nedescris. Când ajunseră la ocean, văzu alte autobuze parcate acolo. Văzu îngeri rătăciţi mergând pe plajă, singuri sau braţ la braţ. La

orizont, amurgul era încă roşu, dar, când se uită puţin mai târziu, văzu cum lumina lunii, care aluneca peste valurile înalte, dispărea şi reapărea strălucind iar şi iar. Într-un cort mare fusese amenajat un bufet enorm, însă lui nu-i era foame. O urmărea cu privirea, o pierdea din când în când, vedea cum dansează frenetic cu îngerul din parcare, apoi cu un alt înger masculin, cu părul roşu. Uneori cineva îi spunea ceva, însă de cele mai multe ori nu înţelegea nimic. Odată îi văzu pe poetul tasmanian, care, beat, se împleticea în nisip împreună cu îngerul cu păr scurt, cu aripile de un alb imaculat. Loviturile de bici ale muzicii, care se auzea din ce în ce mai tare, îi pătrundeau până-n oase. Încercă să ajungă în apropierea ei, însă ea părea că-l evită de fiecare dată, mereu erau alţi îngeri în jurul ei, bărbaţi tineri care o viaţă întreagă nu făcuseră altceva decât jogging şi surfing şi care şi-ar fi găsit numaidecât locul pe plafonul Capelei Sixtine.

— *Hey, Dutchman*! urlă danezul şi îi împinse o fată în braţe, însă aceasta se smulse imediat şi, aruncându-i o privire beată, plină de furie, scuipă pe jos.

Danezul începu să tragă de el, însă atunci, deodată, ea apăru lângă el, de parcă ea fusese cea care părea să nu-l fi scăpat o clipă din ochi. Ieşiră afară. Peste tot în nisip stăteau culcaţi oameni şi îngeri. Auzi zgomot de pahare sparte, râsete, văzu ici şi colo capetele aprinse ale ţigărilor, oamenii râdeau, beau, se sărutau, văzu un înger gol care intră în mare cu aripi cu tot şi-atunci nu mai văzu şi nu mai auzi nimic altceva decât valurile spărgându-se de ţărm, de fiecare dată creşterea şi descreşterea aceea care se termina cu un murmur brusc şi violent atunci când valurile uleioase, de un negru lucios, se prăbuşeau şi, luminate de razele lunii, se năpusteau pe plajă. Acolo undeva, exact la graniţa dintre lumea uscatului şi cea a apei, ea se opri şi-l cuprinse între aripile ei. El nu-i mai putu

vedea faţa, însă simţi cum ea îi sărută ochii, cum îşi trece mâna peste faţa lui, cum acele aripi tari şi în acelaşi timp catifelate îl ţin captiv, cum ea îi dă drumul şi cade în nisip. În depărtare, auzea încă muzica din cortul de pe plajă. Dorinţa pe care o simţise din prima clipă când o văzuse culcată, cu tălpile goale şi cu picioarele strânse la piept, cu faţa invizibilă şi cu aripile ei, îi cuprinse acum tot corpul. Începu s-o dezbrace şi văzu că ea îşi întorsese faţa, cu ochii deschişi, evita să-l privească, însă el simţi cum unghiile ei îi zgâriau uşor ceafa, şi în acel moment apăru peste plajă lumina albă, care dezvăluia tot, a unui proiector, iar din două direcţii opuse se auzi zgomotul sirenelor jeepurilor de poliţie care intrau acum pe plajă. În lumina care semăna cu un fulger, văzu alergând peste tot îngeri, auzi ţipete şi zgomotul strident al fluierelor de poliţie şi, printre toate astea, auzi că ea îi spuse ceva ce el n-a înţeles şi, înainte ca el să o poată opri, o văzu cum se lasă pe vine într-un mod ciudat şi îngenunchează pe un singur genunchi, aşa cum fac sprinterii la începutul unui concurs, apoi, catapultată parcă, o rupse la fugă pe sub razele de lumină şi se făcu nevăzută. El se îndepărtă de toate acele zgomote până când nu mai auzi şi nu mai văzu nimic şi rămase acolo până când se făcu ziuă. Pe plajă văzu pahare, obiecte de îmbrăcăminte, ace, prezervative, aripi. La primele raze de lumină, se întoarse în oraş făcând autostopul. În hotel aşteptase un semn de la ea până când venise momentul să plece la aeroport. Însă acel semn nu venise.

15

Mâinile ei descriseră cercuri largi pe spatele lui, apoi făcură iarăşi acel gest, semnul că trebuia

să se ridice. Însă el nu voia să se ridice, el nu mai voia să se ridice niciodată. Se ridică totuşi. Viaţa e o plăsmuire stupidă, îşi zise el. Ea îl privi, în timp ce-i zâmbea ştrengăreşte, în expectativă.

— De ce ai plecat aşa atunci? întrebă el.

— N-aveam permis de muncă. Nu voiam să fiu expulzată.

— Dar Pământul este casa ta.

Ea ridică din umeri. Apoi îşi puse mâna dreaptă pe umărul lui stâng şi îl întrebă:

— Acum ştii ce-am spus atunci?

— Nu, spuse el, n-am ştiut niciodată, fiindcă n-am înţeles nimic din pricina zgomotului. Ce-ai zis?

— Îngerii n-au legătură cu oamenii.

Preţ de o clipă, el rămase complet nemişcat, apoi simţi cum mâna ei îl împinge uşor, însă imperativ spre uşă. Când ieşi afara, îl văzu pe Herr Dr. Krüger stând deja acolo, aşteptându-şi rândul. Amestecându-se cu salutul vesel al acestuia, vocea ei îi mai răsună o dată în urechi:

— *Till next time then, right*?[64]

Însă pentru el era prea târziu ca să-i mai răspundă.

Epilog

„EPILOGUE, from Gr. epilogos, conclusion — epi and lego, to speak. A speech or short poem adressed to the spectators by one of the actors, after the conclusion of a drama."[65]

Din: *The New Webster Encyclopedic Dictionary of the English Language.,* MCMLIII

Iarăşi o gară. Lichtenberg, Berlin. Îmi place ca lucrurile să rimeze, chiar dacă eu însumi nu scriu poezii cu rimă. De-aici pleacă trenurile spre Polonia şi Rusia. Am stabilit aici o întâlnire, chiar dacă încă nu ştiu asta. Warszawa Centralna 20.55. Minsk 8.49. Smolensk 14.44. Moskva Belorusskaia 20.18. Călătorii diverse, trenuri diverse. Plec într-o călătorie ca să compensez o pierdere. Cine a scris vreodată o carte ştie asta.

E o formă de despărţire şi deci de doliu. Ai trăit un an, doi cu nişte oameni împreună, le-ai dat nume care li se potrivesc sau nu, i-ai făcut să sufere sau să râdă, ei te-au făcut să suferi sau să râzi, iar apoi le-ai dat drumul în lumea largă. Speri să le meargă bine, să mai aibă destul suflu să mai existe o vreme. I-ai lăsat singuri, însă senzaţia pe care o ai este că ei te-au lăsat singur pe tine. Singur într-o gară pustie în ceea ce a fost mai demult Berlinul de Est. Mai trist de-atât nu se poate.

— Că doar n-o să ne plângem singuri de milă, ar spune Almut, şi asta vreau să spun de fapt.

Încă mai vorbesc cu tine. Vreme de doi ani au vorbit între ei şi tu i-ai ascultat. E greu de spus când începe ceva. Dacă primul cuvânt venea de la mine, al doilea tot de la mine venea? Azi-noapte mi-am notat ceva ce n-am mai putut citi azi-dimineaţă. După felul în care am scris îmi dau seama întotdeauna cât am băut în seara trecută.

Cam mult de data asta. Nu pot să-i las să plece pur şi simplu. Scrisesem: „Despre unele voci ştii că sunt voci scrise“. Sau: voci speriate? Nu pot citi bine, însă voci scrise e mai bine. Aşadar, ne oprim aici. Se anunţă ceva, însă nu e trenul meu. Nu ştiu de ce am ales Moscova, poate pentru că n-am mai fost acolo. Dacă nu ştiu drumul eu însumi, mă rătăcesc mai uşor. Lângă mine s-a aşezat un tânăr căruia nişte sunete ca de bice îi pocnesc în urechi, un bubuit mecanic, de fier, care se tot repetă — dă din cap pe ritmul ăsta. E limpede că nu e cineva care să fi terminat de scris o carte.

Imediat după ce termin ceva, capăt însuşiri ciudate de clarvăzător şi, când spun asta, mă gândesc la sensul literal. Nu vreau să spun că prevăd viitorul, ci doar că văd foarte limpede tot felul de lucruri cărora altfel nu le acord atenţie. Imitaţia de granit din care sunt făcute pubelele de gunoi de aici, lungile catacombe cu plăcile de gresie galbenă de la subsolul staţiei, pe unde se ajunge de la staţia de metrou la gara mare, faţa de dependent de cocaină a bărbatului cu muzica, nu-mi scapă nimic. Însă n-am ce să fac cu ele, vin prea târziu. Ceilalţi au plecat spre Brazilia sau Australia, eu nu mai am nimic de spus despre ei. La capătul culoarului stau doi gardieni în cămăşi galben-verzui, cu şepci albe pe cap, cu un aer din vremuri trecute, un vag fior. Se aude o chemare ademenitoare în trei tonuri, însă eu încă nu văd mulţi oameni. Trenul s-a garat deja, litere chirilice, totul e perfect. Perdeluţe, mici lămpi cu abajur. Trenurile lui Dostoievsky şi Nabokov, în drum spre Baden-Baden şi Biarritz. Nu trebuie să aştept mult. Ea continuă să poarte aceleaşi haine ca în avion şi are aceeaşi carte la ea, cartea pe care credeam că eu o scrisesem şi care mă învăluie încă. Primul lucru e adevărat, al doilea nu. De data asta pot citi titlul imediat, de parcă ar fi venit special pentru mine, şi poate că chiar aşa e. Sunt aceleaşi două cuvinte, doar ordinea lor e alta, însă în amândouă cazurile paradisul e pierdut. Bineînţeles că avem acelaşi compartiment. Cine s-a gândit la asta a ştiut ce face. Măcar aşa putem sta de vorbă. Fluierul şefului de gară răsună mai dramatic decât în alte gări. Ne uităm toţi pe fereastră, poate de jenă.

Nu ştiu dacă şi ea m-a recunoscut. În timpul zborului de la Friedrichshafen la Berlin nu s-a uitat nici măcar o dată la mine, şi, după ştiinţa mea, nici la sosirea pe Tempelhof, însă nu poţi şti niciodată. În orice caz, bărbatul care venise s-o ia nu e acum aici.

Câţiva ruşi graşi merg de-a lungul peronului şi au aşa de multe bagaje, încât abia dacă le pot căra. Când ieşim din gară, văd că plouă, valuri gri peste un oraş gri. Îmi imaginez locurile unde a fost Zidul, o carte despre care scriitorul a crezut că-i gata, însă nu-i aşa de simplu.

— Cum vi s-a părut cartea? întreb eu.

Nu m-am priceput niciodată să intru în vorbă cu oameni, însă în starea asta de spirit sunt mult mai îndrăzneţ. Acele picioare care în avion erau prea departe de mine acum sunt excitant de aproape. Pantalonii kaki îi stau mulaţi pe coapsele puternice. Nu ştiu dacă ea observă, dar îşi depărtează un pic picioarele, gest care mie îmi taie respiraţia. Am spus-o deja, în săptămânile de după proiect sunt în permanenţă hipersensibil — un amestec de excitaţie şi nostalgie — şi încă n-am învăţat cum să controlez asta. Poate că femeile sunt obişnuite cu asemenea lucruri. În orice caz, ea se uită afară parcă prin mine, la paiele gălbui de la marginea pistei, la pietrele mari de râu, maronii, dintre capetele şinelor, la oraşul care acum dispare încet în valurile de ploaie, un vapor spălăcit la orizont.

Şi-a pus cartea deschisă lângă ea, pe banchetă, şi văd ortografia demodată a reeditării facsimile, 1830 sau cam aşa, după cât se pare.

— Nu ştiu, spune ea. Cred că m-a făcut puţin melancolică. Simt că totul se bazează pe o neînţelegere, şi de aceea cred că pedeapsa e, de fapt, prea dură. Nu-i aşa că-i un cuvânt minunat, neînţelegere? Totul a început cu o neînţelegere şi continuă aşa, la nesfârşit. Poţi să mai amesteci şi rea-voinţă, însă de cele mai multe ori nici măcar nu-i nevoie. La un moment dat, o femeie ascultă de un şarpe cu toate consecinţele de rigoare, apoi o corabie cu pânze ajunge la un ţărm necunoscut, unde oameni pictaţi s-au ascuns în păduri, sau cineva merge cu maşina într-o seară în cartierul nepotrivit şi nu va mai fi niciodată la fel ca înainte.

Ştiţi, de fapt, titlul mi se pare partea cea mai frumoasă. În sensul ăsta, povestea nu se-ncheie niciodată. Ce părere credeţi că au scriitorii despre asta? Oare o fac intenţionat, astfel încât data viitoare să aibă iarăşi ceva de scris? De fapt, nu ştiu cărţi în care, la urma urmei, să nu fie vorba de o neînţelegere. *Hamlet, Madame Bovary*, Marcel care nu ştia că Gilberte îl iubea, Macbeth care-l crede pe Iago... dacă stai să te gândeşti...

În acel moment apăru conductorul şi, cu mişcări greoaie, începu să controleze biletele, o sarcină complicată, căci era vorba de diverse hârtii capsate laolaltă.

— Dacă staţi să vă gândiţi? am revenit eu după plecarea conductorului.

Ea izbucni în râs şi spuse apoi:

— Chiar vreţi să ascultaţi?

— Da, am spus eu.

— De ce? Credeţi că-i aşa de important ce am eu de spus?

Am observat acum că ochii ei erau verzi şi că mă vedea pentru prima oară.

Am aşteptat puţin. Acum totul depindea de tonul potrivit. M-am uitat încă o dată la vârfurile înzăpezite ale Alpilor din Voralberg, la picturile rupestre de la Ubirr şi la Sickness Dreaming Place, la bătrânul cu inelul cu sigiliu, care în acea clipă era înmormântat în Darwin, şi la camera de fete părăsită deasupra grădinilor luxoase din Jardins, unde pasărea *bem te vi* îşi cânta trilul ascuţit, şi apoi, la sfârşit, la singura care mai rămăsese, şi am spus:

— Pentru că ultima propoziţie e cea mai importantă.

— Şi pe aceea trebuie s-o spun eu?

N-am zis nimic şi am aşteptat.

— Ah, de fapt, e aşa de simplu, spuse ea. Aţi fi putut să vă gândiţi şi singur la ea. V-aţi gândit vreodată la cel care a născocit paradisul? Un loc fără neînţelegeri? Plictiseala nemăsurată care

trebuie să fi domnit acolo nu poate avea decât rostul unei pedepse. Aşa ceva nu poate inventa decât un scriitor foarte prost. E destul de bine pentru o ultimă propoziţie?

— Nu mai trebuie decât un nume de localitate şi o data, am spus eu.

— Şi încă un citat, spuse ea. Asta faceţi mereu, nu-i aşa? Poftiţi, am găsit ceva.

Ea deschise cartea în care, la spate de tot, era pusă o hârtiuţă între pagini, şi mi-o întinse. Rândurile despre care era vorba le subliniase cu creionul.

Amsterdam, februarie 2003 — Es Consell, San Luis, 26 august 2004

Priviră ei în urmă — şi văzură
Cum toată partea dinspre răsărit
A Paradisului, odinioară
Lăcaşul lor cel fericit — se-arată
De para cea vâlvâitoare-încinsă:
Stăteau în poartă chipuri de temut,
În mâini cu armele dogoritoare.
Firesc, vărsară lacrime atunci,
Dar iute le şi şterseră; acum
Le sta în faţă Lumea — să-i aleagă
Un loc pentru odihnă-n ea, având
Drept călăuză însăşi Providenţa.
Şi mână-n mână ei, cu paşi înceţi,
Nesiguri paşi, trecură prin Eden,
Pe calea lor sihastră apucând.

John Milton, *Paradisul pierdut* (Cartea a douăsprezecea), ed cit., pp. 453-454

Notes

[←1]

Walter Benjamin, *Iluminări*, traducere de Catrinel Pleşu, Editura Univers, Bucureşti, 2000, pp. 215-216.

[←2]

Pronumele eu e mai potrivit, fiindcă e mai direct (în engl., în orig.).

[←3]

Rachiu de fructe (în germ., în orig.).

[←4]

Altitudine de zbor (în engl., în orig.).

[←5]

Echipajul să se pregătească pentru aterizare (în engl., în orig.).

[←6]

Şopârlă de deşert visând noaptea (în engl., în orig).

[←7]

Puţin rafinament (în engl. şi it., în original).

[←8]

O, doamnă Kopp, îndrăznesc să spun că acesta e un stabiliment respectabil (în engl., în orig.).

[←9]

Destul de corect (în engl., în orig.).

[←10]

Numele unei păsări din Brazilia (în port., în orig.)

[←11]

Peruş (în port., în orig.).

[←12]

Sturz (în port., în orig.).

[←13]

Arborele furnicilor (în port., în orig.).

[←14]

Plantă tropicală din familia Melastomataceae, frecvent întâlnită în Brazilia.

[←15]

Grătar (în port., în orig.).

[←16]

Maşină de teren 4x4 (în engl., în orig.).

[←17]

Drăguţo, ai putea să găteşti mâncare normală, toată casa miroase ca un sat african...? (în engl., în orig.).

[←18]

Moiety — termen antropologic care denumeşte una din cele două componente exogame ale unui trib de aborigeni, consistând dintr-un grup de clanuri cu legături între ele (în engl., în orig.).

[←19]

Mâncare specifică Australiei, cu care se hrăneau aborigenii.

[←20]

Instrument muzical de suflat folosit de aborigeni.

[←21]

Declaraţia de independenţă (în engl., în orig.).

[←22]

Lac din Amsterdam.

[←23]

Ruinare (în germ., în orig.).

[←24]

Cunoaştere a lumii (în fr., în orig.).

[←25]

Domnule Sonntag! Bine aţi venit! (în germ., în orig.).

[←26]

Gâsca de aur (în germ., în orig.).

[←27]

Sortiment de vin roşu din Austria.

[←28]

Rachiu de zmeură (în germ., în orig.).

[←29]

Mesele supraabundente acţionează asupra fiecărui corp ca nişte otrăvuri şi constituie cauzele principale ale tuturor bolilor... (în germ., în orig.).

[←30]

Pădure (în germ., în orig.).

[←31]

Nu existau (în germ., în orig.).

[←32]

Atenţie! (în germ., în orig.).

[←33]

Bună dimineaţa, domnule Sonntag! Aţi dormit bine? Şi ce doriţi la chiflă? (în germ., în orig.).

[←34]

Dietă de relaxare (în germ., în orig.).

[←35]

Şi totuşi! (în germ., în orig.).

[←36]

Grăsime de porc (în germ., în orig.).

[←37]

Ucigaşul tăcut (în engl., în orig.).

[←38]

Vrei să rămâi acolo, nu-i aşa? (în germ., în orig.).

[←39]

Circulaţie (în germ., în orig.).

[←40]

Vară târzie (în germ., în orig.).

[←41]

Lăudat fie Domnul! — salut tradiţional german (în germ., în orig.).

[←42]

Nu grav (în germ., în orig.). Forma corectă în germană ar fi trebuit să fie *nichts Ernsthaftes.*

[←43]

Apă purgativă (în germ., în orig.).

[←44]

Chifla (în germ., în orig.).

[←45]

Produse sordide născute în paturi sordide (în engl., în orig.).

[←46]

Oraşul e plin de îngeri, sunt peste tot! (în engl., în orig.).

[←47]

Da, i-am văzut. A fost o idee grozavă. Am făcut turul ieri (în engl., în orig.).

[←48]

Îngerii (se spune) n-ar şti deseori dacă umblă printre vii sau printre morţi (în germ., în orig.).

[←49]

„Şi iată că Arhanghelul, grăbindu-i, / De câte-o mână îi luă pe-ai noştri / Mâhniţi adânc părinţi..." (în engl., în orig.), *Paradisul pierdut*, ed. cit.

[←50]

Acesta-i pliantul cu traseul pe care trebuie să-l urmaţi. Bărbatul acesta o să vă ducă cu maşina la adevăratul punct de plecare, Barrack's Arch. Aveţi nevoie de trei ore pentru tot, iar la sfârşit o să vă întoarceţi aici (în engl., în orig.).

[←51]

Anne, prin ce cotlon eşti? Chiar nu ştii? (în engl. şi în lat., în orig.).

[←52]

„Şi iată că Arhanghelul, grăbindu-i, / De câte-o mâna îi lua pe-ai noştri / Mâhniţi adânc părinţi, de-a dreptul către / Răsăriteană poartă împingându-i / Şi, de acolo, pân’ la poala stâncii, / La şesul ce sub ea se întindea, / El nevăzut facându-se apoi" (în engl., în orig.), *Paradisul pierdut*, ed. cit.

[←53]

În drum spre Bank West. Te rog să treci pe la Hay Street Shop, aflat între Croissant Express şi Educina Café (în engl., în orig.).

[←54]

Ia un măr (în engl., în orig.).

[←55]

...dacă veniţi, o să scot perne proaspete pentru dumneavoastră, această cameră şi această primăvară nu vă conţin decât pe dumneavoastră (în engl., în orig.).

[←56]

Arhanghelii, puterile, virtuţile (în engl., în orig.).

[←57]

Vino curând, porunceşte Moartea: avem multe de ispăşit mai înainte ca, puţin câte puţin, să prindem gust de eternitate. Într-un pat de trandafiri dorm serafimi... (în engl., în orig.).

[←58]

Regret profund orice durere pe care ai putea să o simţi. Te rog să suni... (în engl., în orig.).

[←59]

Te rog să pleci (în engl., în orig.).

[←60]

Nu pot. Vreau să vorbesc cu tine (în engl., în orig.).

[←61]

Sufleu de somon (în germ., în orig.).

[←62]

Ceai sedativ (în germ., în orig.).

[←63]

Petrecerea îngerilor (în engl., în orig.).

[←64]

Pe data viitoare, nu? (în engl., în orig.).

[←65]

Epilog, din grecescul epilogos, concluzie — epi şi lego a vorbi. Un discurs sau o poezie scurtă recitată de unul dintre actori pentru spectatori, la finalul unei drame (în engl., în orig.).

Table of Contents

Table of Contents